

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETO
LYDERYSTĖS IR STRATEGINIO VALDYMO INSTITUTAS**

**ALBERTAS REGALOVSKIS IR POVILAS ŠEŠTOKAS
SPORTO INDUSTRIJŲ VADYBA
IŠTĚSTINĖS STUDIJOS**

NEĮGALIŲJŲ SPORTO LIETUVOJE VYSTYMO SI PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Mokslinis vadovas
prof. dr. Vilma Čingienė

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS	6
1. NEĮGALIŪJŲ SPORTO VYSTYMO IR ORGANIZAVIMO YPATUMAI	9
2. TARPTAUTINĖS NEĮGALIŪJŲ SPORTO ORGANIZAVIMO IR VALDYMO PATIRTIES SKLAIDA	144
3. TARPTAUTINĖS NEĮGALIŪJŲ SPORTO ORGANIZAVIMO IR VALDYMO PATIRTIES APIBENDRINIMAS	50
4. TYRIMO METODOLOGIJA	54
5. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	57
IŠVADOS	82
PASIŪLYMAI	84
LITERATŪRA	87
SANTRAUKA	89
SUMMARY	92
PRIEDAI	95

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 Pav. Europos šalių vyriausybių tikslai neįgalių asmenų sporto srityje
- 2 Pav. Žiemos ir vasaros paraolimpinių žaidynių dalyvių skaičius (šaltinis: ASSA Final Report, 2009)
- 3 Pav. Pagrindinės kliūtis šalyse neįgaliems žmonėms dalyvauti sporto ir fizinėje veikloje
- 4 Pav. Pagrindinės priemonės, galinčios padidinti neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje
- 5 Pav. Iššūkiai, su kuriais susiduria šalys siekiančios padidinti žmonių su negalia dalyvavimą sporte
- 6 Pav. Rekomendacijos neįgaliųjų asmenų dalyvavimo sporto veikloje tolesniam vertinimui
- 7 Pav. Savanoriškos veiklos lygis skirtingose ES šalyse (proc.) (parengta pagal Study on Volunteering in EU, 2010).
- 8 Pav. Trys komponentai, apibūdinantys profesinio rengimo ir mokymo sistemą sporto srityje (sudaryta pagal Vocasport, 2004)
- 9 Pav. Tiriamųjų procentinis skirstinys pagal lytį
- 10 Pav. Tiriamųjų procentinis skirstinys pagal veiklos pobūdį
- 11 Pav. Respondentų procentinis skirstinys pagal gyvenamąją šalį ir vietą
- 12 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal išsimokslinimą
- 13 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal amžių
- 14 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo stažą
- 15 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo vietą
- 16 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo vietą
- 17 Pav. Naudoto klausimyno validumo tyrimo rezultatas
- 18 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas lyties aspektu (* - $p < 0,05$)
- 19 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas išsilavinimo aspektu (* - $p < 0,05$)
- 20 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas amžiaus aspektu (* - $p < 0,05$)
- 21 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas darbinės veiklos pobūdžio aspektu (* - $p < 0,05$)
- 22 Pav. Respondentų bendradarbiavimo tinkamumo vertinimas darbo vietos aspektu (* - $p < 0,05$)
- 23 Pav. Respondentų darbuotojų pritraukimo ir išlaikymo tinkamumo vertinimas darbo vietos aspektu (* - $p < 0,05$)
- 24 pav. Vykdomos tinkamos politikos dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems respondentų procentinis vertinimas
- 25 pav. Investicijų į sporto infrastruktūrą respondentų procentinis vertinimas
- 26 pav. Bendradarbiavimo tinkamo tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan. respondentų procentinis vertinimas

27 pav. Vykdomų mokslinių tyrimų, nagrinėjančių įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus respondentų procentinis vertinimas

28 pav. Vykdomos tinkamos politikos dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems respondentų procentinis vertinimas

29 pav. Pateikiamos reikiamos informacijos neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą respondentų procentinis vertinimas

30 pav. Sporto renginių palikimo pasitarnavimo neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan. respondentų procentinis vertinimas

31 pav. Reikalingų tikslingų investicijų į infrastruktūrą skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje respondentų procentinis vertinimas

32 pav. Tinkamumo renkamos informacijos apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.) respondentų procentinis vertinimas

33 pav. Tinkamo pritraukiamiems ir išlaikomiems darbuotojams neįgaliųjų sporte respondentų procentinis vertinimas

34 pav. Paramos renkant neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą respondentų procentinis vertinimas

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tyrime naudoto klausimyno atskirų klausimų statistinė analizė

2 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai lyties aspektu

3 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai išsilavinimo aspektu

4 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai amžiaus aspektu

5 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai darbinės veiklos pobūdžio aspektu

6 Lentelė. Neutraliai vertinti respondentų teiginiai pagal neįgaliųjų sporto veiklos sritis

7 lentelė. Rekomendacijos dėl neįgaliųjų sporto veiklos įgyvendinimo šalyje

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas. Anketa

TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

EPK - Europos Paralimpinis komitetas

EK – Europos Komisija

ES – Europos Sąjunga

CISS – Tarptautinis kurčiųjų sporto komitetas

IPC - Tarptautinis paralimpinis komitetas

JT – Jungtinės Tautos

EPK – Europos parolimpinis komitetas

EOSE – Europos sporto ir užimtumo observatorija

NPK - nacionalinis Paralimpinis komitetas

IVADAS

Sportas kaip socialinis ir kultūrinis reiškiny apima žinių sistemą, tam tikras veiklos formas ir įvairaus teisinio reglamentavimo sporto organizacijas, kurios realizuoja veiklas tam tikrose vietose ir tam tikru laiku. Sporto sistemos esminė dedamoji dalis yra sporto dalyvis: tiek aktyvus, t.y. pats užsiimantis patinkančia sporto veikla ir siekiantis tam tikros naudos, tiek pasyvus kaip tam tikros sporto veiklos sirgalius, žiūrovas. Neįgaliųjų sportas taip pat yra sudėtinė sporto sistemos dalis. Sportinė veikla socialine prasme įgyvendina daugybę funkcijų visuomenėje, viena – jų neįgaliųjų integracija per sportą.

Esminis neįgaliųjų integracijos programos principas, bei uždavinys – galimybių suvienodinimas. Tai reiškia procesą, kuriame bendra visuomenės sistema (fizinė, kultūrinė aplinka, pastatai ir transportavimas, socialiniai ir sveikatos aptarnavimai, mokymai ir darbo galimybės, kultūrinis ir socialinis gyvenimas, įskaitant sporto rekreacijos įrangą) yra prieinamas visiems, taip pat ir neįgaliems žmonėms. Lygiateisiškumo principas pasireiškia tuo, kad vienodai atsižvelgiama į kiekvieno žmogaus poreikius planuojant visuomenės gyvenimą, o ištekliai panaudojami taip, kad kiekvienam asmeniui būtų garantuotos lygios su kitais galimybės.

Pasaulinėje veiklos su neįgaliaisiais praktikoje pateikiamos specifinės rekomendacijos, nurodančios būdus, kaip pašalinti socialinius barjerus ir įgyvendinti priemones, skirtas padėti neįgaliesiems visapusiškai panaudoti savo resursus. Čia galima išskirti tris pagrindines neįgaliųjų integracijos aspektus: žmogiškąjį, socialinį ir ekonominį. Visuomenės neadekvatų požiūrį į negalę rodo ne tik moksliniai tyrimai (Barnes, 2007; Johnson, 2009; Oliver, 2009), bet ir sklandantys mitai, kad neįgalieji: kitokie nei likusieji visuomenės nariai; jų poreikiai gali būti patenkinti tik specialiose globos ir rūpybos institucijose; patys negali apsispręsti ir pasirinkti gyvenimo kelio ir pan. Bręsdamas tokias nuostatas puoselėjančioje visuomenėje, neįgalusis suvokia save kaip žmogų atstumtą, nieko nesugebantį atlikti individą. Tuomet moraliai gniuždomam žmogui kur kas sunkiau matyti jam suteikiamas galimybes, negu barjerus ir trukdžius. Neigiamas visuomenės nusistatymas nulemia asmens gyvenimo būdą bei pasaulėjautą. Pasitikėjimo santykiai su neįgalium žmogumi įgalina savęs pažinimą ir kartu savo asmenybės brandą per savo dalelės – šešėlio integravimą į asmenybės struktūrą. Taigi, neįgalus žmogus tampa aplinkos sudedamąja dalimi, leidžiančia suvokti, kad jo neįgalumas padeda atverti žmoniškumą, o sporto veikla pasitarnauja kaip pozityvi terpė šiems procesams. Socialinių paslaugų sistemoje turi dirbti kompetentingi žmonės, galintys teikti konsultacinę ir kitokią pagalbą, reikalingą neįgaliųjų problemoms spręsti. Vyriausybė turėtų skatinti ir remti priemones, garantuojančias neįgaliesiems galimybę dalyvauti įvairiose socialinėse iniciatyvose, tame tarpe ir sudaryti sąlygas sportinei veiklai. Vyriausybė taip pat turėtų garantuoti, kad neįgalieji turėtų vienodas galimybes naudotis visomis pajamų, jų išlaikymo socialinės apsaugos formomis, pritaikytomis prie savo šalies ekonominės sistemos ir išsivystomo lygio. Nemokšiškumas, nesirūpinimas, prietarīgumas ir baimė yra tie socialiniai reiškiniai,

kurie ilgainiui neįgalinčius žmones atskyrė nuo visuomenės ir sulėtino jų raidą, todėl būtent pati visuomenė privalo grąžinti neįgaliesiems duoklę, nepriklausomai nuo politinės orientacijos, ekonominės padėties ar socialinės raidos tendencijų. Asmenys su fizine ar protine negale taip pat turi teisę į produktyvų darbą bei profesinės veiklos tikslų realizavimą, kūrybinių, funkcinų, psichologinių galių potencialo didinimą.

„Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003 - 2012 m. programa“ ir „Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2013 - 2019 m. programa teigiama, jog sportas – viena svarbiausių žmonių su negale reabilitacijos ir integracijos proceso dalių. Žmonės su negalia turi mažiau galimybių sportuoti ir sportuoja ne nuolat, tačiau jiems turi būti užtikrintos tokios pat teisės sportuoti kaip ir kitiems visuomenės nariams. Žmonių su negalia sportinė veikla įvairi: sveikatingumo sportas (dėl medicininių priežasčių arba sveikatos būklės), rekreacinis sportas (savo malonumui), reguliarus dalyvavimas organizuotoje sporto veikloje (klubų lygis), aukšto meistriškumo sportas (atstovavimo lygis). Lietuvoje neįgaliųjų sportą koordinuoja Lietuvoje parolimpinis komitetas įkurtas 1990 m. ir sekančiais metais priimtas į Tarptautinį parolimpinį komitetą (International Paralympic Committee, IPC). Lietuvos parolimpinio komiteto steigėjai yra Lietuvos aklųjų sporto federacija, Lietuvos neįgaliųjų sporto federacija ir Parolimpinio sporto rėmimo fondas. Neįgaliųjų sportas jungia 30 sporto klubų, kuriuos lanko daugiau nei 3 tūkst. žmonių su negalia. LR sporto įstatymas (2019) numato trigubai padidinti finansavimą sporto projektams, daugiau dėmesio skirti visuomenės fizinio aktyvumo skatinimui, įsigyti sporto inventoriui ir įrangai, kvalifikacijai kelti, sporto renginiams, esamų sporto bazių plėtrai, priežiūrai ir remontui. Sporto projektams skiriamos lėšos, gaunamos iš akcizo pajamų už alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką, išaugs nuo 1 iki 3 proc. palaipsniui per trejus metus ir 2021 metais sieks apie 20 mln. eurų (2018 m. skiriama 6,6 mln. eurų). Ne mažiau kaip 10 proc. Sporto rėmimo fondo lėšų bus skiriama neįgaliųjų sporto plėtrą skatinantiems projektams įgyvendinti.

„Europos sporto visiems chartijoje“ teigiama „Sporto visiems koncepcija siejasi su politika, kuri stengiasi išplėsti sporto naudą kuo didesniai žmonių ratui“, ji yra „visapusiška, apimanti įvairių formų sportą, nuo rekreacinės fizinės veiklos iki aukšto lygio varžybų“ (Europos sporto visiems chartija, 1996, p. 11). Šiame darbe yra aktualizuojamas Europos Sąjungos (ES) lėšomis vykdyto projektas "Visi už sportą visiems: perspektyvos sporto žmonėms su negalia Europoje" (All for sport for all) turinys ir esminiai tyrimo rezultatai (Summary Report, 2011). Pagrindinis projekto tikslas buvo išsiaiškinti neįgaliųjų sporto sektoriaus situaciją, surinkti reikiamą informaciją ir pateikti būsimus uždavinius bei rekomendacijas dėl suderintos veiklos šiame sektoriuje Europos lygmeniu. Lietuva buvo aktyvus projekto dalyvis, tačiau gauti rezultatai ir pateiktos rekomendacijos neįgaliųjų sporto valdymo organizavimo, valdymo, vystymo ir tobulinimo kryptimis menkai tebuvo įgyvendintos.

Pasaulinėje veiklos su neįgaliaisiais praktikoje pateikiamos specifinės rekomendacijos, nurodančios būdus, kaip pašalinti socialinius barjerus ir įgyvendinti priemones, skirtas padėti neįgaliesiems visapusiškai panaudoti savo resursus. Projekto įgyvendinimo metu buvo analizuojamos ir pateikiamos rekomendacijos penkioms sritims: neįgaliųjų sporto politika; dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje; neįgaliųjų sporto infrastruktūra; neįgaliųjų sporto renginiai; neįgaliųjų sporto žmogiškieji ištekliai.

Temos problema: Kaip ES šalių pažangi neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo praktika galėtų būti įgyvendinama Lietuvoje?

Tyrimo objektas: Neįgaliųjų sporto Lietuvoje vystymosi perspektyvos.

Tyrimo tikslas: Įvertinti neįgaliųjų sporto Lietuvoje vystymosi perspektyvas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti mokslinę literatūrą neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo klausimais.
2. Atskleisti užsienio šalių gerąją neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo patirtį.
3. Apibūdinti neįgaliųjų dalyvavimo sporte situaciją, statinių/infrastruktūros prieinamumo galimybes, profesionalios darbo jėgos pasiūlą neįgaliųjų sporte.
4. Atlikti vertinamąjį projekto "Visi už sportą visiems: perspektyvos sporto žmonėms su negalia Europoje" pateiktų rekomendacijų ir realios situacijos analizę.

Tyrimo metodika:

1. *Teorinė dalis* – Lietuvos ir užsienio literatūros, dokumentų analizė, sintezė, apibendrinimai.
2. *Empirinis tyrimas* – neįgaliųjų sporto ir švietimo organizacijų anketinė apklausa (kiekybinis tyrimas).
3. *Rezultatų analizė* – statistinis tyrimo duomenų apdorojimas, analizė, sintezė.

Darbo struktūra ir apimtis. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, penki skyriai išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas, santraukos ir priedai. Darbą apimtis – 82 puslapiai (be priedų). Šiame darbe pateikta 34 paveikslai, 7 lentelės ir 1 priedas. Literatūros sąrašą sudaro 47 šaltiniai.

1. NEĮGALIŲJŲ SPORTO VYSTYMO IR ORGANIZAVIMO YPATUMAI

Sportas neįgaliesiems sportas egzistuoja daugiau nei 100 m., tačiau jo šiuolaikinė forma yra palyginti nesenas reiškinys. Pavyzdžiui, kurčiųjų sporto klubai egzistuoja nuo 1888 m., o 1924 m. buvo įkurtas Tarptautinis kurčiųjų sporto komitetas (CISS). Tais pačiais metais įvyko pirmosios neįgaliųjų sportininkų žaidynės, žinomos kaip „The Silent Games“, kuriose dalyvavo 148 sportininkai iš devynių Europos šalių. 1944 m. gydytojas Ludwig Guttmann suformavo naują požiūrį, kuris pateikė sportą kaip esminę neįgaliųjų gydymo ir visos reabilitacijos dalį (Gold, Gold, 2007). Reabilitacijos sportas gana greitai išsivystė į rekreacinį sportą, o kitas žingsnis į konkurencingą sportą buvo tik keletu metų klausimas. 1948 m. buvo pradėtos pirmosios sportininkų vežimėliuose varžybos - „Stoke Mandeville Games“. 1960 m. olimpinėse žaidynėse Romoje buvo surengtos pirmosios parolimpinės žaidynės, kuriose dalyvavo jau 400 sportininkų iš 23 šalių, o pirmosios parolimpinės žiemos žaidynės vyko 1976 m. Nuo tada buvo sukurtos skirtingos neįgaliųjų ir daugialypės negalios sporto varžybos vadovaujant įvairioms su negalia susijusioms skėtinėms tarptautinėms organizacijoms, kaip pavyzdžiui Tarptautinė Stoke Mandervilio žaidimų federacija (1952), Tarptautinė neįgaliųjų sporto organizacija - ISOD (1964), Specialiosios olimpinės žaidynės (1968), Cerebrinio paralyžiaus tarptautinė sporto ir rekreacijos asociacija - CPISRA (1978), Tarptautinė aklųjų sporto asociacija IBSA (1980). 1989 m. buvo įkurtas Tarptautinis parolimpinis komitetas (IPC), o 1991 m. lapkričio mėn. - Europos komitetas, įsteigtas Europos parolimpinis komitetas (EPC), dabartiniu pavadinimu pasivadinęs nuo 1999 m. EPC sudaro keturiasdešimt aštuoni nacionaliniai komitetai ir keturių su negalia susijusių tarptautinių neįgaliųjų sporto organizacijų (IOSD) Europos skyriai. Europos parolimpinio komiteto misija yra užtikrinti puikias neįgaliųjų Europos sportininkų galimybes sportuoti kaip pasaulinio parolimpinio judėjimo dalį ir siekti, kad per sportą Europoje būtų skatinamas piliečių, turinčių specialiųjų poreikių, dalyvavimas. Visoje Europos Sąjungoje žmonės su negalia yra panašūs, susiduria su panašiomis kliūtimis ir patiria panašią diskriminaciją. Siekdama atspindėti savo įsipareigojimą neįgaliesiems ir užtikrinti jų teises, Europos Sąjunga sukūrė Chartiją, kurioje teigiama, kad "ES pripažįsta ir gerbia neįgaliųjų teisę naudotis priemonėmis, kurios užtikrina jų nepriklausomumą, socialinę ir profesinę integraciją ir dalyvavimą bendruomenės gyvenime" (ES pagrindinių teisių chartija, 2000, 26 straipsnis).

Svarbu paminėti, kad ES perkėlė neįgalumo sąvoką iš tokių "objektų" kaip labdara, medicininis gydymas ir socialinė apsauga į "subjektus" susijusius su teisėmis, galinčiomis reikalauti šių teisių ir priimti sprendimus bei būti aktyviais visuomenės nariais. Šis ES politikos pokytis atspindi besikeičiančią neįgalumo teoriją nuo medicinos iki socialiai pagrįsto reiškinio. Oliver (1990) teigimu ES politikos raida rodo, kad nors nėra visuotinai priimtose negalios apibrėžties, buvo laipsniškai išplėsta neįgalumo koncepcija per pastaruosius 30 m. ir Vakarų pasaulis perėjo prie didesnio socialinio konteksto, kuriame

sukuriama ir palaikoma negalia, pripažinimo (Oliver 1990; Barton & Oliver 1997). Perėjimas prie socialinio supratimo apie negalią ir socialinius bei aplinkos apsaugos suvaržymus, kurie, kaip manoma, "išjungia" žmones, taip pat padėjo neįgalių žmonių judėjimui pasiekti reikšmingų politinių pokyčių įvairių šalių vyriausybėms (Barnes, 2007).

Siekdama toliau vykdyti savo politinius įsipareigojimus neįgaliesiems, 2007-2008 m. ES parengė kovos su diskriminacija teisės aktą: direktyvą 2000/78 dėl vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje, kurioje darbdaviai raginami imtis priemonių, kad būtų sudarytos sąlygos neįgaliesiems asmenims turėti galimybę įsidarbinti ir mokytis. Nuo 2009 m. konsoliduota sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – Lisabonos sutartis) redakcija konkrečiai susijusi su nediskriminacija ir Europos Sąjungos pilietybe, įskaitant neįgaliuosius pagal 10 straipsnį (kova su diskriminacija, įskaitant, jei ji pagrįsta negalia, kaip bendra nuostata) ir 19 straipsnį.

Tame pačiame dokumente, sporto reikšmė Europai yra aiškiai pripažinta ir sporto skatinimas kaip Europos ekonominės bendrijos tikslas yra pabrėžtas, kadangi sportas yra pirmą kartą įtvirtintas Lisabonos Sutarties 6 straipsnyje ir 165 straipsnyje. Be to, Europos Sąjungos politika dėl žmonių su negalia yra pateikiama ir Baltojoje knygoje dėl sporto (2007), kas rodo įsipareigojimą išsivystyti žmonių su negalia sportą.

Kadangi sportas turi pagrindinį potencialą kaip priemonę skatinti socialinę įtrauktį ir socialinę sanglaudą Europos visuomenėse, Europos Komisija didžia dalimi skatina kurti priemones, kurios sudarytų sąlygas visiems Europos Sąjungos gyventojams dalyvauti sporto veikloje. 2010 m. lapkričio mėn. "Europos neįgaliųjų Strategija 2010-2020: Atnaujintas Įsipareigojimas Europai Be barjerų" (COM (2010) 636) (tęsiant Strategiją 2004-2010) buvo išvystyta, kad skatinti integraciją ir vienodą žmonių su negalia vertinimą.

Strategija rodo stiprų susiliejimą su Jungtinių Tautų (JT) Konvencija dėl teisių asmenų su negalia ir jos Laisvai pasirenkamam protokolu, kurį Europos ekonominė bendrija yra pasirašiusi, reikalaujant Europos Sąjungos šalių, kad skatinti dalyvavimą ir prieigą asmenims su negalia pagrindinėse sporto veiklose visuose lygmenyse. Tokiu būdu, JT Konvencija dėl teisių asmenų su negalia (UNCRPD) vaidina kitą pagrindinį vaidmenį išsivystant ir palaikant aktyvesnį dalyvavimą žmonėms su negalia sporte. 2007 m. kovo 30-ąją, buvo 82 pasirašiusieji Konvenciją, 44 pasirašiusieji Laisvai pasirenkamą Protokolą, ir viena Konvencijos ratifikacija; tai aukščiausias skaičius pasirašiusiųjų istorijoje JT Konvencija dėl jos atidarymo (JT, 2010). Europos Sąjunga perėmė pagrindinį vaidmenį pritaikyti Konvenciją. 2010 m. kovo Europos ekonominė bendrija ir visos jos Valstybės narės pasirašė UNCRPD, ir 2010 m. lapkričio 16 iš 27 valstybių narių ratifikavo Konvenciją. 30 straipsnyje kalbama apie "dalyvavimą kultūriniame gyvenime, laisvalaikį, laisvalaikį ir sportą" siekiant: "skatinti neįgalių

asmenų dalyvavimą visais lygmenimis integruoti į sportinę veiklą; užtikrinti, kad neįgalieji turėtų galimybę organizuoti, vystyti ir dalyvauti vykdant su negalia susijusią sporto veiklą; užtikrinti, kad neįgalieji turėtų prieigą prie sporto vietų ir paslaugų".

Konkretus veiksmų planas, skirtas 2010-2015 m. laikotarpiui (SEC (2010) 1324) ir įgyvendinant Europos neįgaliųjų strategiją 2010-2020 m. numato, kad sportas vaidina svarbų vaidmenį skatinant neįgaliųjų integraciją ir skiria specialų kreipimąsi dalyvavimui sporte: užtikrinti lygias galimybes neįgaliesiems ir jų šeimoms visapusiškai dalyvauti visais socialinio ir ekonominio gyvenimo aspektais, būtent:

- naudotis visomis Sąjungos pilietybės teisėmis, visų pirma teise į laisvą judėjimą ir teisę apsigyventi
- gebėti pasirinkti, kur ir kaip jie gyvena;
- pilnai naudotis kultūrine, laisvalaikio, laisvalaikio ir sporto veikla.

Išsamiau numatomi veiksmai kaip pagrindiniai tikslai skatinti neįgaliųjų dalyvavimą sporte:

- Rengti ir skleisti sporto, laisvalaikio ir laisvalaikio organizacijų, veiklos, renginių ir vietų prieinamumo standartus;
- Skatinti neįgaliųjų dalyvavimą Europos sporto renginiuose, taip pat konkrečių su negalia vykstančių renginių, įskaitant specialias olimpinės žaidynes, organizavimą;
- Į būsimą Europos Komisijos politiką ir skatinamąsias priemones sporto srityje įtraukti prioritetą socialinei įtraukčiai sporte, ypač atsižvelgiant į neįgaliuosius.

Be ES veiksmų Europos sporto politiniu lygmeniu, 1986 m. Europos Taryba išplėtė neįgaliųjų asmenų pripažinimą ir jų teisę dalyvauti sporte, sukurdama dokumentą "Sportas visiems: neįgaliųjų asmenų chartija", po turėjo suformuluoti politiką dėl „Sportas visiems" („Sport for all"), kuri buvo priimta 1976 m., skelbiant, kad kiekvienas asmuo turi teisę dalyvauti sporto veikloje (Council of Europe, 1986).

Europos sporto visiems chartijoje (1996) suformuluotos keturios priežastys, kodėl būtinos pastangos vystyti ir propaguoti neįgaliųjų sportą:

1. Negalės ištikti žmonės yra tokia grupė, kuri paprastai nesinaudoja ar negali pasinaudoti 1975 - ujų metų Europos sporto visiems chartijos pirmu straipsniu: „Kiekvienas asmuo turi teisę sportuoti“. O ypač psichikos (proto) negalę turintieji, nes jie yra priklausomi nuo globėjų.
2. Sportas pagerina gyvenimo kokybę tiems, kurie sportuoja.

3. Daugelis neįgaliųjų kaip ir sveikųjų dalyvauja sporto veikloje todėl, kad jiems patinka dalyvauti, patirti malonumą, sportas sujungia juos su kitais ir dažnai suteikia puikią progą integruotis į visuomenę.
4. Sportas teikia neįgaliesiems fiziologinį jų sveikatos pagerėjimą (Europos sporto visiems chartija, 1996, p. 12).

Neįgaliųjų sportinė veikla turi tokius tikslus:

- Rekreacija ir formos palaikymas, gali būti organizuojama mažoje grupelėje.
- Varžybos, turi turėti organizaciją, koordinuojančią taisykles ir rungtis (Europos sporto visiems chartija, 1996, p. 15).

Vienos Ministrų komiteto rekomendacijos valstybėms narėms dėl "Europos sporto visiems: neįgaliesiems asmenims" tikslas yra tai, kad "Sportas turėtų tapti varomąja jėga, skirta neįgaliesiems siekti arba atkurti ryšius su pasauliu ir pripažinti juos lygiaverčiais ir gerbiamais piliečiais". Tokiu būdu, valstybių narių vyriausybės turėtų skatinti ir glaudžiai bendradarbiauti su atitinkamomis sporto organizacijomis, kad:

- plėtoti tinkamą veiklą visais sporto lygmenimis neįgaliesiems ir užtikrinti, kad būtų tinkamai numatytas rekreacinė veikla sporto veikloje;
- toliau dėti pastangas nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis ir kompetentingose tarptautinėse sporto organizacijose, siekiant suderinti, supaprastinti ir, jei reikia, sumažinti klasifikavimo kategorijas ir tinkamumo kriterijus dalyvavimą varžybose tarp neįgalių asmenų.

Europos Sąjungos švietimo, jaunimo, kultūros ir sporto taryba po Lisabonos sutarties įsigaliojimo 2009 m. priėmė ES sporto ministrai priėmė rezoliuciją dėl sporto, kaip aktyvios socialinės įtraukties šaltinio ir aktyvaus socialinio įtraukimo, apimant ir neįgaliųjų dalyvavimo sporte klausimą. Remti "Sporto visiems" principą, grindžiamą lygiomis galimybėmis:

1. bendro dalyvavimo sporte didinimas ir skatinimas dalyvauti fizinėje veikloje kuo daugiau piliečių, įskaitant jaunimą.
2. ypatingą dėmesį skirti žmonių, kurie šiuo metu nėra fiziškai aktyvūs, socialinei įtraukčiai į sportą, daugiausia tarp socialiai pažeidžiamų grupių.
3. turint omenyje, kad prieiga prie "sporto visiems" yra svarbi, įskaitant prieinamumą ir galimybes naudotis sporto infrastruktūra ir vietomis kuo daugiau žmonių, visų pirma neįgaliųjų, taip pat apie tai, kaip svarbu sudaryti sąlygas neįgaliesiems lygiomis galimybėmis su kitais dalyvauti rekreacinėse, laisvalaikio ir sportinėse veiklose.

Perėjimas prie "integravimo" ir galimybės naudotis nuostata, kuria iki šiol naudojosi tik neįgalieji, tapo pagrindiniu ES politikos pagrindu ir atspindi vyraujančią neįgaliųjų asmenų sporto vystymo politikos kryptį.

2. TARPTAUTINĖS NEĮGALIŲJŲ SPORTO ORGANIZAVIMO IR VALDYMO PATIRTIES SKLAIDA

Lisabonos sutartis ir ES Baltoji knyga dėl sporto pagrindžia ES įsipareigojimą plėtoti sportą neįgaliesiems žmonėms. Baltojoje knygoje dėl sporto (2007) pabrėžiama būtinybė spręsti "nepakankamai atstovaujama grupių" poreikius ir susidariusią situaciją. Taip pat, yra pabrėžiamas ypatingas sporto vaidmuo, kurį gali atlikti jaunimas, neįgalieji ir mažiau privilegijuotų sluoksnių turintys asmenys.

2.1. Projekto „All for sport for all“ esmė ir turinys

Kad nustatytų ir tenkintų neįgaliųjų poreikius sporto srityje, 2009 m. Europos Komisija paskelbė kvietimą teikti paraiškas per pirmuosius parengiamuosius veiksmus dėl sporto intervencijų "Europos pagrindinių vertybių propagavimas skatinant neįgaliųjų sportą". Projektas "Visi už sportą visiems: perspektyvos sporto žmonėms su negalia Europoje" (All for sport for all) buvo atsakymas į šį kvietimą buvo finansuojamas (Summary Report, 2011).

Pagrindinis projekto tikslas buvo išsiaiškinti negaliųjų sporto sektoriaus situaciją, surinkti reikiamą informaciją ir pateikti būsimus uždavinius bei rekomendacijas dėl suderintos veiklos šiame sektoriuje Europos lygmeniu. Be to, projektu buvo siekiama nustatyti ir patikrinti galimybes plėtoti strateginę darbo grupę sporto srityje asmenims, turintiems negalią, Europos lygmeniu, siekiant geriau susieti pavienius subsektorius ir suinteresuotųjų šalių grupes ir suteikti ES suinteresuotiesiems subjektams geresnę keitimosi informacija apie būsimą plėtrą platformą. Projektas buvo sukurtas remiantis stipriu sektoriaus poreikiu ir buvo atliktas nuo 2010 kovo 1 d. iki 2011 m. vasario 28 d. Projektą koordinavo Europos sporto ir užimtumo observatorija (EOSE) ir Europos parolimpinis komitetas (EPK) ir dalyvavo 14 organizacijų partnerių iš įvairių šalių (tame tarpe ir Lietuvos).

Europos sporto ir užimtumo observatorija (EOSE) tai tarptautinė organizacija, siekianti sporto ir aktyvaus laisvalaikio sektoriaus plėtros, patarianti, kaip tiesti tiltus tarp švietimo ir užimtumo sričių, ir užtikrinanti kompetentingos darbo jėgos, kuri turi reikiamų gebėjimų, plėtrą. EOSE vizija: „sporto ir fizinio aktyvumo sektorius, kuris vaidina svarbų vaidmenį plėtojant Europos ir šalių narių ekonomikos, sveikatos ir socialinių paslaugų sritis.“ EOSE misija: „palaikyti ir remti sporto ir fizinio aktyvumo sektoriaus darbo jėgos plėtrą, suteikti etatiniams darbuotojams ir savanoriams reikiamų gebėjimų atlikti darbą ir padėti sektoriui įgyvendinti socialinę, sveikatos ir ekonominę paskirtį.“ EOSE veiklos ir ekspertizė tyrimai ir metodologijos, profesiniai standartai, projektų vadyba, švietimas ir mokymas, bendradarbiavimo tinklai. EOSE filosofija skatinti mainus ir dialogą siekiant nustatyti galimą plėtoti bendradarbiavimą ir sinergiją. skatinti švietimo, mokymo ir užimtumo sektorių dialogą kompetencijos požiūriu, įdiegti mokymosi visą gyvenimą strategijas.

Europos parolimpinis komitetas (EPK) buvo įkurtas kaip tarptautinio olimpinio komiteto (IPC) padalinys 1991 m. lapkričio mėn., o nuo 1999 m. vadinasi dabartiniu pavadinimu. 2008 m. Vienoje (Austrija) įsteigta nuolatinė buveinė ir būstinė. EPK yra sudaryta iš 47 nacionalinių parolimpinių komitetų ir keturių neįgaliesiems skirtų tarptautinių sporto organizacijų, skirtų neįgaliesiems asmenims, europinių padalinių. EPK misija – užtikrinti puikių sporto galimybių suteikimą Europos sportininkams, turintiems negalią, kaip pasaulinio parolimpinių žaidynių dalies. EPK siekia skatinti piliečių, turinčių ypatingų poreikių, dalyvavimą sportinėje veikloje. Šis dalyvavimas neapsiriboja vien praktikuojantis sportu bendruomenėje. EPK mano, kad sportas apima dalijimąsi laiko ir erdvės su kitais asmenimis, įskaitant kultūrų dialogą, vieningumą ir pagarbą įvairovei tarp 47 valstybių narių. EPK vykdomojo komiteto nuostata, kad norint pasiekti šių tikslų, pirmiausia tikslinga įvertinti ir nustatyti, kokios nuostatos dėl sporto yra prieinamos neįgaliesiems žmonėms visame Europos regione. Nustatant savo stiprybės ir silpnybių sritis galime geriau planuoti ateitį. EPK neturi patirties ar išteklių, kad galėtų savarankiškai atlikti didelius mokslinius tyrimus. Būtent dėl šios priežasties EPK sudarė partnerystę su EOSE teikti ir įgyvendinti projektą.

Bendra nuostata į pagrindinį situacijos analizės procesą buvo paremta aprobuotu "mišriu" kokybinių ir kiekybinių metodologijų modeliu (Bryman, 1989; Gratton & Jones, 2004). Duomenų rinkimo procesą sudarė keturi etapai:

1. projekto tyrimų grupė nagrinėjo atskirai nacionaliniu ir ES lygmenimis turimų duomenų apie visas penkias dedamąsias: politiką, dalyvavimą, statinius, renginius ir žmogiškuosius išteklius. Tada buvo nuspręsta, kad dėl riboto ankstesnių tyrimų lygio, duomenų rinkimui keliami klausimai turėtų išlikti platūs, kad būtų galima nustatyti didžiausią įmanomą duomenų kiekį. Taikant šį metodą kilo pavojus, kad bus gauta daug duomenų, ir taip sumažėtų tyrėjo gebėjimas veiksmingai analizuoti ir daryti išvadas iš pateiktos medžiagos, atsižvelgiant į projekto trukmę. Tačiau mokslinių tyrimų grupė sutiko, kad klausimai neturėtų riboti informacijos aprėpties, net jei duomenys gali būti nepalyginami.
2. buvo parengtas penkių dalių klausimynas, įskaitant rekomendacijas ir pavyzdžius, ir pagrindinių terminų žodynėlis (visi dokumentai buvo parengti anglų ir prancūzų kalbomis). Klausimynas buvo iš anksto patikrintas keturiose šalyse, po to jis buvo pritaikytas/peržiūrėtas ir centralizuotai platinamas EOSE (projekto partnerių šalyse, Neformalios ES darbo grupės „Socialinė įtrauktis ir lygios galimybės“ nariams) ir EPK (visoms nacionalinėms organizacijų narių organizacijoms).
3. įgyvendinimo etapas, atsižvelgiant į tai, kad šioje srityje apskritai trūksta sisteminių statistinių duomenų, ir dėl to, kad ankstesnė patirtis buvo reikalinga, respondentai turėjo analizuoti kelis informacijos šaltinius, pavyzdžiui, nacionalinę statistiką, oficialią duomenų bazę, mokslinę informaciją

ir kt., o taip pat praveisti pokalbius su nacionaliniais sektoriaus ekspertais. Nacionaliniu lygmeniu pateikta analizė rėmėsi antrine kokybinių ir kiekybinių duomenų analize.

4. atlikus išankstinę analizę, buvo atliktas duomenų peržiūros procesas, o po to buvo remiamasi indukcinė ir dedukcinė kokybinio turinio analize, siekiant nustatyti ir užbaigti pagrindines temas, paremtas turinio analize (Mayring, 2001), siekiant parengti išvadas apie esamą situaciją. Rekomendacijų rengimo procesas buvo pagrįstas duomenų analize, o taip pat informacija gauta iš interneto šaltinių ir pokalbių bei konsultacijų metu.

Buvo surinkti duomenys iš 21 šalies: Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Kipro, Danijos, Suomijos, Prancūzijos, Vokietijos, Graikijos, Vengrijos, Lietuvos, Maltos, Nyderlandų, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos, Šveicarijos ir Jungtinės Karalystės.

Vykdyti tyrimai projekto metu turėjo ir tam tikrus apribojimus. Apskritai duomenų rinkimas buvo vykdomas kaip kompleksinė tarptautinių partnerysčių veikla, esant įvairioms kultūrinėms, teisinėms, ekonominėms ir politinėms aplinkos iš dvidešimt vienos Europos šalies ir skirtingoms neįgaliųjų sporto sektoriaus situacijoms bei išankstiniams nustatymams, kurie neabejotinai daro įtaką rezultatams ir jų taikymui. Parengiamajam veiksmų etape dalyvavo įvairių sričių ekspertai (nacionaliniai parolimpinių komitetai, nacionaliniai olimpiniai komitetai, universitetai, sporto institucijos ir kt.), turintys savo konkrečius prioritetus ir vykdantys tikrą laiko laikotarpio procedūras, turintys ribotus žmogiškuosius ir finansinius išteklius. Visus nacionalinius duomenis teko išdiskutuoti atsižvelgiant į tai, kuri iš vedančiųjų organizacijų užpildė klausimyną. Nes nacionaliniai Parolimpiniai komitetai kai kuriose šalyse gali turėti didesnės įtakos sportuojantiems žmonėms su negalia ir vertinant aukšto meistriškumo sportą ir (arba) sporto varžybas. Tačiau nacionalinės vyriausybės ar socialinės rūpybos organizacijos gali teikti paslaugas įtrauties į sportą visiems ar fizinio aktyvumo koncepcijai. Šiuo atžvilgiu, projekto respondentų atsakymai gali nebūtinai atspindėti "oficialią" nuomonę.

Nors pagrindinių terminų žodynelis buvo išplatintas, iš atsakymų buvo galima matyti, kad dėl kultūros ir sporto (politinio) pagrindo, taip pat tikėtina kalbos barjero, terminų ir klausimų aiškinimas skyrėsi. Pavyzdžiui, buvo skirtingų požiūrių į tai, kas yra, pvz., "vyriausybės politika", "sporto dalyvavimas", "nacionaliniai negalios sporto renginiai" arba "tarptautiniai sportininkai". Be to, nepaisant žodyno, vartojami pagrindiniai terminai, specifiniai neįgaliųjų sporto kontekstui, kiekvienoje šalyje galėjo būti aiškinami skirtingai (pavyzdžiui; "pagrindinės" ir "neįgaliųjų sporto organizacijos", "nacionaliniai ir vietos sporto paslaugų teikėjai", "varžybinis ir rekreacinis sportas").

Galiausiai, pageidaujami renkami duomenys buvo išimtinai susieti tik su neįgaliems asmenims arba žmonėms su negalia. Tyrime nebuvo išskiriami konkretūs duomenys apie neįgalius asmenis pagal lytį, rasę, kilmės šalį ar neįgalumo sudėtingumą. Tai nereiškia, kad žmonės su negalia yra arba turėtų

būti traktuojami kaip homogeninė grupė arba kad jų patirtis neturi įtakos tokių (taip pat negalios gydymo šalyje, kurioje jie gyvena), tačiau atsakymai naudojant terminus „neįgalieji asmenys“ arba „žmonės su negalia“ yra identiški ir reiškiantys iš esmės skirtingą subgrupę.

2.2. Neįgaliųjų sporto politikos planavimo ir įgyvendinimo praktika

Pirmoji tyrinėta sritis yra neįgaliųjų sporto politikos planavimo ir įgyvendinimo situacija Europoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad:

- Dauguma šalių demonstruoja įsipareigojimą neįgaliųjų asmenų sporto veiklai, nors daugelis politikų nėra aiškiai apibrėžtos ir išsamios.
- Yra akivaizdus platus tikslų spektras; sporto aprūpinimo neįgaliesiems asmenims gerinimas; siekimas aukštesnių sporto rezultatų varžybose; dalyviams socialinė ir sveikatos nauda.
- Įtrauktos įvairios pagrindinės organizacijos, įskaitant įvairias nacionalines neįgaliųjų sporto ir pagrindines sporto organizacijas, bet ne neįgaliųjų organizacijas.
- Pagrindinis politikos tikslas tarp šalių yra atsakomybės perkėlimas į pagrindines organizacijas, nors ir yra ribotas ir kintamas sėkmingos politikos įgyvendinimo įrodymas.
- Valstybėse narėse ir tarp jų nacionalinės struktūros ir vystymosi keliai dažnai būna sudėtingi. Labiau išsilavinusių ir parengtų darbuotojų poreikis, geresnė infrastruktūra ir parama bei prieinamos infrastruktūros yra pastovūs iššūkiai.

Devyniolika šalių atsakė į klausimus ir pateikė duomenis apie vykdomą neįgaliųjų sporto politiką. Nors išsamiai ir gyliai atsakymų skyrėsi duomenys buvo turtingas ir aiškus. Pagrindinės išvados yra grindžiamos pateikiama visa informacija apie kiekvieną šalį, neįgaliųjų sporto vykdomą politiką kartu su pagrindinėmis organizacijomis, kampanijomis ir iššūkiais.

2.2.1. Vyriausybės politikos nuostatos dėl neįgaliųjų sporto plėtros

Tyrimas parodė, kad yra pagrindinis vyriausybės interesas ir parama sporto vystymui neįgaliesiems asmenims. Nors dauguma (tik 8 iš 19) neturi konkrečios politikos, susijusios su neįgaliųjų asmenų sportu (15 iš 19), buvo nustatyta vyriausybės politika sporto srityje, kuri apima nuostatas dėl neįgaliųjų asmenų aprūpinimo. Kai kurios šalys, pavyzdžiui, Suomija galėjo nurodyti, kad "Suomijos švietimo ir kultūros ministerija išleido tris nacionalinius plėtros planus (1981 m., 1996 m. ir 2003 m.) dėl žmonių su negalia sporto". Tik Danija, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Šveicarija pateikė, kad nėra konkrečios vyriausybės politikos ar politikos pareiškimų dėl sporto neįgaliesiems asmenims. Tai nereiškia, kad šalys neturi šioje srityje dirbančių nacionalinių organizacijų arba nėra vyriausybės intereso.

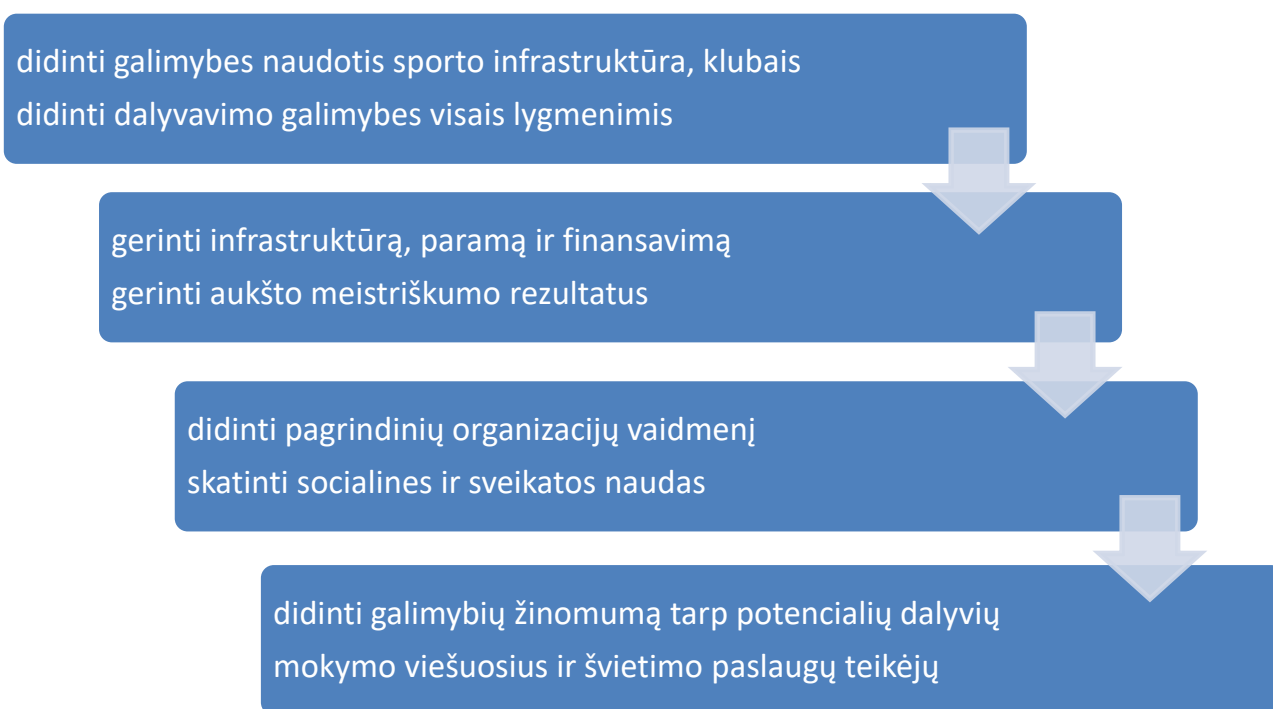
Nepaisant "ministerijų", "federacijų" ar "nacionalinių organizacijų" statuso kintamumo, kiekviena šalis galėjo pateikti tiesioginę, net ir glaustą vyriausybės politikos vertimą raštu ar žodžiu. Yra politinių pareiškimų, grindžiamų reglamentais ir įstatymais pavyzdžiui, Prancūzijoje, Portugalijoje, Lietuvoje. Pavyzdžiui, Portugalija nurodo savo pagrindinį įstatymą "Sportas ir fizinė veikla", tačiau, atsižvelgiant į anksčiau pateiktus apribojimus, buvo neaišku, kokių mastu teiginiai atspindi vykdomą įstatymą arba ar pareiškimai atspindi tai, ką šalis nori matyti realizuojant politines nuostatas. Pavyzdžiui, Graikijos ir Kipro pareiškimai taip pat pateikia teisės aktus, kuriais grindžiamas šalių darbas neįgaliųjų sporto vystymo srityje.

Vyriausybės politika grindžiama reguliavimo sistema, kuri daugiausia susijusi su Graikijos kultūros ministerijos sporto įstatymu 2725/1999, "Mėgėjiškas ir profesionalus sportas", ar vėlesni pakeitimai įstatymas 2947/2001, Įstatymas 3057/2002, įstatymas Nr. 3262/2004. .. Sporto įstatymo nuostatos taip pat taikomos sportininkų su negalia atveju (įstatymas 2725/1999, 29 straipsnio 10 dalis). Kipro sporto organizacija turi prižiūrėti ir konsultuoti visų rūšių popamokinių sporto šakų vykdytojus, sporto federacijų, sporto klubų ir sporto statinių atstovus, kad būtų skatinami įgyvendinti organizacijos tikslai ir užtikrintas tinkamas ir tikslingas įgyvendinimo procesas, vykdomos popamokinės sporto programos pagal pripažintas etines ir sportinę etines normas (CSO įstatymas, 87/1985 87 (1)/1996).

Lietuvoje fizinio aktyvumo ir sporto veikla grindžiama šiais principais, iš kurių vienas yra lygybė: siekti sudaryti sąlygas visiems dalyvauti sporto veikloje, nediskriminuojant dėl lyties, amžiaus, negalios, religijos ar tikėjimo, seksualinės orientacijos ir socialinės ar ekonominės padėties. Atskiros varžybos vyrams, moterims, neįgaliems asmenims, varžybos pagal amžiaus grupes, varžybų dalyvių skaičiaus ribojimas nelaikomas lygybės principo pažeidimu. Kitos šalys pateikė atsakymus, kurie apibendrina pagrindinių politikos formuotojų perspektyvas. Pavyzdžiui, Prancūzijos sporto ministras aiškiais pareiškia dėl tikslų ir ketinimų neįgaliųjų sporto vystymo srityje. Jo teigimu, svarbiausias klausimas – skatinimas, socialinė ir profesinė neįgaliųjų žmonių integracija ir Prancūzijos pasauliniuose reitinguose gerinimas (ypač parolimpinėse žaidynėse). Pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad neįgalūs asmenys, neatsižvelgiant į jų negalią, galėtų užsiimti savo pasirinkta fizine ir sportine veikla, laisvalaikio ar varžyboms. Šiam tikslui įgyvendinti ministras disponuoja žmogiškaisiais, materialiniais ir finansiniais išteklių ištekliais. Taigi, kiekvienoje šalyje yra susidomėjimas neįgaliųjų asmenų sporto srityje, tačiau labai skiriasi politinės informacijos lygis ir politikos įgyvendinimo mastas.

2.2.2. Vyriausybės tikslai ir motyvai įgyvendinant neįgaliųjų sporto politiką

Pagrindiniai kiekvienos vyriausybės šalies tikslai neįgalių asmenų sporto srityje šiek tiek skiriasi. Kai kurie tikslai, atrodo, labiau orientuojami į sporto dalyvavimą ir veiklos rezultatus, ir visų pirma remiamas aukšto meistriškumo neįgaliųjų sportas (pvz., Šveicarijoje), tačiau dauguma (pvz., JK, Prancūzija, Graikija, Vokietija) tikslai yra platūs, įskaitant gerinant galimybes dalyvauti, vykdyti veiklą ir siekti aukšto meistriškumo, taip pat socialinę, psichologinę ir naudą sveikatai, kuri gali būti teikiama kaip sporto dalyvavimo pasekmė. Kelių šalių (pvz., Bulgarijos) atveju sporto, kaip rehabilitacijos, socialinės integracijos ir sveikatos priemonės, naudojimas dominuoja vyriausybės interesų motyvuose. Nors ir yra tam tikrų nukrypimų, labai svarbu įvertinti sporto svarbą, nes tai yra ir gyvenimo aspektas, kurią neįgalieji turi teisę gauti, ir kaip priemonė platesnei socialinei ir sveikatos naudai. Siekiant, kad konkretūs pagrindiniai tikslai būtų įgyvendinti, juos galima suskirstyti į šias aštuonias sritis (1 Pav.):

1 Pav. Europos šalių vyriausybių tikslai neįgalių asmenų sporto srityje

Fizinė ir sportinė veikla yra svarbi švietimo, kultūros, integracijos ir socialinio gyvenimo dalis. Visų pirma jos padeda sumažinti nesėkmę mokykloje, socialinę ir kultūrinę nelygybę ir skatina sveikatingumą. Visų, ypač neįgaliųjų, fizinės ir sportinės veiklos skatinimas ir vystymas yra bendras interesas. Pavyzdžiui, Nyderlandų vyriausybė remia sportą, nes socialinė sporto nauda yra sveikatos, jaunimo politikos, švietimo, vertybių ir integracijos sudedamoji dalis.

2.2.3. Svarbiausios neįgaliųjų sporto politiką įgyvendinančios organizacijos

Europoje pagrindinės organizacijos, dalyvaujančios neįgaliųjų asmenų sporto plėtros ir vystymo srityje, apima nacionalinius parolimpinius ir olimpinis komitetus, vyriausybinius sporto departamentus, skėtines sporto federacijas, neįgaliųjų sporto organizacijas ir su sportu nesusijusias organizacijas. Pavyzdžiui:

- Valstybinis departamentas (kūno kultūros ir sporto) Lietuvoje (pastaba: buvo iki 2019 m. sausio mėn.): Nacionalinė organizacija, atsakinga už šalies kūno kultūros ir sporto plėtros politiką, įskaitant ir neįgalius asmenis šalyje;
- Pagrindinės sporto federacijos-nacionalinės stalo teniso asociacijos Slovėnijos (NTTA) turi atstovą sportininkų su negalia, kurie bendradarbiauja su nacionaliniu parolimpiniu komitetu tikslu nustatyti ir remti sportininkų dalyvavimą varžybose. NTTA taip pat suteikia tam tikrą įrangą ir reikalingas priemones.
- DSO-specialus olimpinis komitetas Graikijoje: siūlo dalyvavimo galimybes (mokymo ir žaidimų) žmonėms su intelekto sutrikimais dvidešimtyje olimpinė sporto šakų.

Reikėtų pažymėti, kad šios organizacijos buvo pasirinktos siekiant atspindėti dalyvaujančių organizacijų rūšį ir mastą bei pateikti, kokius vaidmenis jos atlieka. Atlikta analizė neapima visų rūšių organizacijų ir turėtų būti daroma prielaida, kad kiekvienos rūšies pavyzdžiai yra būdingi kiekvienai šaliai, t. y., vienos šalies nacionalinis Parolimpinis komitetas (NPK) gali vaidinti šiek tiek kitą vaidmenį. Pavyzdžiui, tyrimas parodė, kad nors kiekvienas Parolimpinis komitetas vaidina pagrindinį vaidmenį remiant ir valdant neįgaliųjų aukštųjų pasiekimų sportą, kai nacionalinės ir tarptautinės varžybos sutelkia pagrindinį dėmesį, tuo tarpu kitos organizacijos turi platesnį vystymosi mastą. Pavyzdžiui, Slovėnijos NPC teikia programas (mokymo, paruošimo stovyklos, medicininės pagalbos, ir pan.) aukšto meistriškumo sportininkams konkuruoti tarptautiniuose renginiuose (parolimpinėse žaidynėse, pasaulio ir Europos čempionatuose, tarptautiniuose čempionatuose ir turnyruose), bet taip pat koordinuoja mokyklos sporto varžybas ir skatina neįgaliųjų vaikų integraciją į bendrojo lavinimo mokyklos sporto renginius.

- Vokietijos nacionalinis Parolimpinis komitetas (DBS) taiko trijų grupių principą: neįgaliųjų reabilitacijos sporto, laisvalaikio (rekreacijos) sporto ir varžybinio sporto kategorijose. Taip pat yra kitų sąlygų, pavyzdžiui, integracijos sporto ar integruota negalios sporto, bet taip pat sporto terapijos ir sveikatingumo sporto.
- Italijoje NPK atlieka taip pat panašų platų vaidmenį. Ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugos disciplinos, reguliuoja ir valdo neįgaliųjų sporto veiklą nacionalinėje teritorijoje pagal demokratijos kriterijus, kuriais siekiama užtikrinti teisę dalyvauti visiems. NPK apima šiuos

intervencijos modelius: supažindinimas su praktika, sporto veiklos skatinimas žmonėms su negalia, aukšto lygio sporto veikla (kurios nėra parolimpinių judėjimo ar parolimpinių žaidynių programose);

- Jungtinės Karalystės NPK sutelkė dėmesį tik į aukšto meistriškumo sportininkų ugdymą. Tiksliau: Britų parolimpinė asociacija yra atsakinga už Britanijos sportininkų grupių atranką, parengimą, pateikimą, finansavimą ir tvarkymą parolimpinių žaidynių ir parolimpinių žiemos žaidynių metu.

Neįgaliųjų sporto organizacijų skaičius, pobūdis ir vaidmuo nacionaliniu lygmeniu įvairiose šalyse labai skiriasi. Net ir turintys panašius pavadinimus (pvz., NPK) atlieka skirtingus vaidmenis. Tyrimas parodė, kad penkios šalių atstovų nuomone sportas neįgaliams žmonėms turėtų būti "neįgaliųjų sporto organizacijų atsakomybė ir vadovavimas". Pavyzdžiui, Belgijoje flamandų ir prancūzų dekretai pripažįsta ir suteikia negalia turinčių sporto organizacijų (VLG ir LHF) "Unisport Federation" statusą ir yra vienintelė šios kategorijos federacija. Dviejų šalių atstovai nurodė, kad tai turėtų būti pagrindinės organizacijos ir dvylikos šalių atstovų nuomone, kad turėtų būti ir neįgaliųjų sporto, ir pagrindinių sporto organizacijų atsakomybė vadovauti neįgaliųjų sporto politikos įgyvendinimui. Pavyzdžiui: Prancūzijoje su negalia skirtos fizinės veiklos ir sporto politika yra bendros sporto politikos dalis. Valstybė yra atsakinga už šios politikos apibrėžimą ir vykdymą per savo sveikatos ir sporto ministeriją, o konkrečiau – už sportą atsakingą valstybės sekretoriata, kuris deleguoja pagrindinei ir konkrečiai federacijai funkciją organizuoti ir skatinti neįgaliųjų sportą.

Nors ne visada aiškiai pateikiama, tačiau dauguma šalių nurodo, kad neįgaliųjų sporto paslaugų teikimą, koordinavimą ir administravimą geriausiai galima pasiekti didinant pagrindinių sporto organizacijų vaidmenį. Iš tiesų šis procesas, "integravimas" arba "įtrauktis" arba "integracija", net jei jis nėra konkrečiai įvardytas, turėtų būti laikomas pagrindiniu daugumos šalių neįgaliųjų sporto politikos atžvilgiu. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojų švietimas bendrojo lavinimo mokyklose, sporto trenerių mokymas, kaip įtraukti neįgalios vaikus, padidinti galimybes naudotis sporto statiniais ir palaikyti klubus labiau yra sveikintinas ir atsakingas pagrindinis paslaugų teikėjas. Kai kuriose šalyse ši atsakomybė aiškiai nustatoma vyriausybės politikoje, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje. Organizacija *Sport England* tikisi, kad nacionalinė organizacija teiks daugiau informacijos apie neįgaliųjų sportą ir "plėtos mergaičių ir moterų žaidimų ir neįgaliųjų sportą" kas yra kaip papildoma, tačiau gyvybiškai svarbi dalis ir tai ką valdymo organų bus reikalaujama daryti.

Šiuo požiūriu pripažįstama būtinybė pripažinti neįgalių žmonių teises būti aktyviais visuomenės nariais, kaip tai atsispindima ES pagrindinių teisių chartijoje (26 straipsnis). Tačiau, nors perėjimas prie aktyvesnio pagrindinių organizacijų dalyvavimo yra svarbi tema, bet buvo mažai įrodymų, kad jos sėkmingai įgyvendinamos. Kitaip tariant, nepaisant tikslų, atspindinčių poreikį aktyviau dalyvauti ir

pirmą pagrindinėse organizacijose, pvz., nacionalinėms sporto federacijoms, buvo pateikta keletas pavyzdžių, kurie buvo naudoti praktikoje. Iš nedaugelio tokių pavyzdžių, kaip Graikijos yra aišku, kad nacionalinės irklavimo ir buriavimo federacijos, yra atsakingos už sportininkų su negalia sporto vystymą, valdymą ir skatinimą. Taip pat yra pavyzdžių, Jungtinėje Karalystėje ir Slovėnijoje, kaip konkrečios sporto organizacijos suteikia sporto paslaugas neįgaliems asmenims. JK futbolo asociacija yra tinkamas pavyzdys. Akivaizdu, kad futbolo asociacijos vizija apima ir neįgalių asmenų įtraukimą į egzistuojančią futbolo bendruomenę, bet ir ryšių su neįgaliųjų sporto organizacijomis, numato konkrečias sporto dalyvavimo veiklas skirtingo sutrikimo neįgaliesiems asmenims, pateikia instruktavimo galimybes, veiklos gerinimo būdus su specialiuoju mokymu ir neįgaliųjų sporto grupių dalyviais. Neįgaliųjų įtrauktis numatyta futbolo asociacijos veiklos dokumentuose teigiant, kad atsižvelgiant į dabartinę ekonominę aplinką, mažai tikėtina, kad konkrečios negalios sąlygos bus plėtojamos vykdant pagrindinius projektus ir kad kiekvienas nacionalinio žaidimo rėmimo sandoris turėtų apimti negalios futbolą.

Nepaisant to, kad daugiausia dėmesio skiriama neįgalių asmenų žmogiškųjų išteklių aprūpinimui, infrastruktūros ir priemonių pateikimui futbolo asociacijoje, tačiau pagrindiniais paslaugų tiekėjais specialiai skirtų žmonėms su negalia sportui išlieka specialiosios organizacijos. Taigi, neįgaliųjų sporto organizacijos, pvz., nacionaliniai Parolimpiniai komitetai, taip pat nacionalinės neįgaliųjų sporto federacijos (pvz., Vokietijos neįgaliųjų sporto organizacijos) ir toliau lieka pagrindinėmis agentūromis. Šie specifiniai skirtumai įvairuoja priklausomai nuo šalies. Nors kai kurie NPK vysto tik neįgalių asmenų sportą, dauguma kitų turi nacionalines neįgaliųjų sporto federacijas (pavyzdžiui, Graikijos vežimėlių krepšinio federacija). Be to, yra organizacijų, kurios specialiai skirtos žmonėms, turintiems ypatingų sutrikimų (pavyzdžiui, specialios olimpinės žaidynės žmonėms su mokymosi negalia; Bulgarijos regos negalią turinčių asmenų sporto federacija).

Organizaciniai susitarimai, veiklos koordinavimas ir atsakomybės sritys įvairiose šalyse įprastai skiriasi. Pavyzdžiui, kai kurios organizacijos glaudžiai bendradarbiauja su neįgaliųjų sporto organizacijomis. Taip pat įdomu pastebėti, kad beveik nėra jokių nuorodų į neįgaliųjų organizacijas, t. y. organizacijas, kurių interesai yra susiję su įvairiais ne sporto srities specifiniais neįgaliųjų asmenų aspektais ir turinčias galimybę pritraukti potencialius dalyvius, išteklius bei pasinaudoti ekspertų žiniomis.

Tyrimo rezultatai parodė, kad Europos šalių integravimas yra pagrindinis neįgaliųjų sporto politikos principas. Ankstesni tyrimai, pavyzdžiui, Thomas ir Smith (2009), Goodwin D. L., & Watkinson, E. J. (2000). (2009), Nixon (2007), ir Sorenson ir Kahrs (2005) išryškino kai kurias neįgaliųjų sporto politikos formavimo problemas. Nixon (2007) teigimu, kad prieiga prie pagrindinių sporto valdymo modelių nereiškia, kad neįgalieji yra patenkinamai aptarnaujami valdymo organų, o

praktiniai sunkumai yra pašalinami sprendžiant sudėtingus integracijos veiksmus. Sporto veikla gali nebūti pagrindinių neįgaliųjų organizacijų prioritetu, tai bus sumažinta dalyvavimo nauda neįgaliųjų integracijai į visuomenę per sportą (Devine, Lashua, 2002). Tokius argumentus palaiko Johnson (2009), kurie pabrėžia, kad "izoliuota fizinio aktyvumo patirtis neįgaliųjų atžvilgiu, palyginti su plačiai paplitusi įtraukties ideologija". Thomas ir Smith (2009) atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad į keturias sporto šakas Jungtinėje Karalystėje buvo atkreiptas dėmesys; įvairaus laipsnio sėkmės pripažinimas, sutinkami skirtingi santykių modeliai ir riboti nacionalinių sporto federacijų ir neįgaliųjų sporto organizacijų įsipareigojimai. Sorenson ir Kahrs (2006) tyrimo dėl neįgaliųjų integravimo į visuomenę Norvegijoje metu nustatyta, kad nepaisant nacionalinio įsipareigojimo integruoti, 61,2% klubų vadovų nejautė, kad jų darbas buvo paveiktas įtraukimo darbotvarkės. Autorių nuomone, kad principo "iš viršaus į apačią iniciatyva" buvo esminis dėl ribotos sėkmės. Nors pagrindinių organizacijų integravimas yra esminis neįgaliųjų sporto politikos aspektas, jis nebūtinai yra sėkmingas ir gali prireikti tolesnio visų agentūrų dialogo siekiant nustatyti, kurie modeliai greičiausiai veiks ir kokias funkcijas gali reikėti priskirti šioms organizacijoms.

2.2.4. Pagrindiniai neįgaliųjų sporto politikos iššūkiai

Kiekviena šalis turi savo specifinius iššūkius, kurie atspindi tikslų, susijusių su neįgaliųjų sporto formavimu ir įgyvendinimu skirtingame kontekste. Nors kai kurios šalys turi ilgą ir gerai žinomą darbo su neįgaliaisiais patirtį organizacijų bendradarbiavimo srityje, kitose šalyse - NPK yra vienintelė organizacija, dirbanti šioje srityje. Šiuo konkrečiu sporto požiūriu kontekstai yra skirtingi. Tačiau pažymėtina, kad kiekviena šalis turi unikalų kultūrinių, politinių ir ekonominių aplinkybių rinkinį, kuris daro poveikį neįgaliųjų sporto aprūpinimui ir vystymui.

Pagrindiniai iššūkiai yra susiję su poreikiu turėti daugiau išsilavinusių ir parengtų darbuotojų, geresnes infrastruktūros ir paramos bei prieinamumo prie statinių sąlygas. Nors šie iššūkiai bus išsamiau aptariami kituose skyriuose, tačiau jie atspindi kliūtis neįgaliųjų sporto formavimui ir įgyvendinimui dalyvavimo, varžymosi renginiuose ir darbo jėgos atžvilgiu.

1 IŠŠŪKIS: ŠVIETIMAS IR APMOKYTI DARBUOTOJAI

Dažniausiai minimas tikslas ir rūpestis yra būtinybė turėti daugiau taikomosios fizinės veiklos specialistų, kurie žino, kaip mokyti neįgalius vaikus specialiosiose ir pagrindinėse mokyklose. Yra būtinybė šviesti mokytojus ir sporto specialistus, tokius kaip sporto treneriai, administratoriai, sporto centrų padėjėjai ir plačiai visuomenei apie neįgaliųjų teises sporto srityje.

2 IŠŠŪKIS: GERESNĖ INFRASTRUKTŪRA IR PARAMA

Neįgalių asmenų sportui paprastai vadovauja, organizuoja ir teikia paslaugas neįgaliųjų sporto organizacijos. Perėjimas prie pagrindinių sporto organizacijų galinčių prisiimti daugiau atsakomybės yra grįstas gerais ketinimais, tačiau reikia ne tik švietimo ir mokymo, bet ir naujų struktūrų ir būdų sukūrimo, kad neįgalus asmuo turėtų galimybę dalyvauti sporto veikloje, būti treniruojamas ir rodyti pažangą pasirinktoje sporto šakoje. Klausimas ar sporto organizacijos, teikiančios aiškias galimybes ir numatančios būtinus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, atstovauja pagrindinę ar neįgaliųjų sportą vystančią specifinę organizaciją, yra akivaizdžiai iššūkis daugeliui organizacijų.

3 IŠŠŪKIS: PRIEINAMUMAS

Paprastai vartojamos frazės "prieiga" ir "prieinamumas", susijusios su sporto teikimu ir jo teikiamomis galimybėmis. Tikėtina, kad šis terminas vartojamas kitaip, kai kuriais atvejais nurodant į fizinį priėjimą prie sporto centro, kitu atveju gali būti labiau susijusi su priežiūros prieiga (pvz., kuomet pasitinka darbuotojas). Platesnė interpretacija taip pat gali būti panaudota siekiant atspindėti būtinybę geriau susipažinti su žiniomis ar patirtimi. Tačiau akivaizdu, kad nepakankama arba nepakankama galimybė naudotis šiomis nuostatomis yra pagrindinis iššūkis, kuris bus aptariamas ir kituose darbo skyriuose.

2.2.5. Rekomendacijos pagrindiniams neįgaliųjų sporto politikos iššūkiams

Rekomendacijos	Turinys
1 rekomendacija: duomenų rinkimas	Reikia surinkti daugiau duomenų apie kiekvienos šalies konkrečias aplinkybes, išteklius ir siekius, kad neįgaliųjų sporto politika būtų suprantama platesniu politiniu turiniu. Pateikiamos rekomendacijos atsižvelgiant į didelį kiekvienos šalies aplinkybių skirtumą ir turėtų būti vertinamos kaip svarstytinios galimybės.
2 rekomendacija: tolesnis įsitraukimas ir keitimasis informacija	Atsižvelgiant į specifines ir skirtingas sporto ir ne sporto sąlygas kiekvienoje šalyje, svarbu, kad bet kokia intervencija į politiką būtų pritaikyta kiekvienoje šalyje turint omenyje, kad priemonės, ištekliai ar darbo praktikos yra jautrūs jos poreikiams ir todėl greičiausiai bus realizuoti.
3 rekomendacija: Europos santykių tarp sporto ir neįgalumo politikos plėtojimas	Siekiant pagerinti supratimą ir neįgaliųjų sporto aprūpinimą, dalyvavimas sporto organizacijose turi pagerėti tiek šalių viduje, tiek ir tarp šalių, taip pat ir tarp skirtingų sektorių. Neįgaliųjų organizacijos skatina gerinti galimybes naudotis įvairiomis paslaugomis neįgaliems asmenims, tačiau sporto organizacijos ne taip aktyviai naudojami savo politine įtaka.

4 rekomendacija: informacinės duomenų bazės sukūrimas	Sukurti pagrindinę viešai prieinamos informacijos duomenų bazę, kuri būtų renkama šalyje ir taip pat tam tikromis temomis (pvz., prieinamumas, mokytojų rengimas ir pan.). Dėl to iš pradžių galėtų būti naudojami projekto metu parengtos informacijos rinkimo priemonės.
5 rekomendacija: Europos politika ir strategija	Europos neįgaliųjų sporto politikos plėtojimas, kuriame atsispindėtų platus kiekvienos šalies įsipareigojimas ir Strategijos, pagal kurią būtų nustatoma kiekvienos šalies reakcija į politikos tikslus. Kiekviena šalis galėtų nustatyti, kuri iš konkrečių strategijos veiksmų ji įgyvendins ir kaip.
6 rekomendacija: produktai, ištekliai & įrankių rinkiniai	Daugelyje šalių jau yra pavyzdinių veiklų, kurių daugelis yra tarptautinės svarbos (pvz., mokytojų rengimas, seminarai žurnalistams, fizinės prieigos gairės, organizacinės struktūros). Keletas iš jų, pvz., pagalbinės mokymo priemonės ir ištekliai mokytojams ir treneriams, galėtų būti plačiau pateikiami ir aiškinami Europos vystymo tikslais ir naudojami rengiant naujus Europos politikos ir (arba) strategijos tikslus.

2.3. Dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje: statistinių duomenų rinkimo problematika

Antroji tyrinėta sritis yra neįgaliųjų dalyvavimo sporte problematika. Nepaisant didėjančio politinio intereso skatinti neįgaliųjų dalyvavimą sportinėje veikloje Europos (sporto politinis) lygmeniu, atlikti kiekybiniai ir kokybiniai moksliniai tyrimai, leido atlikti situacijos analizę ir atskleidė, kad:

- Kadangi visoje ES neįgalumo, sporto ir dalyvavimo apibrėžtys labai skiriasi, turimų duomenų palyginimas vargu ar įmanomas; dažniausiai trūksta standartinių duomenų įrašymo procesų.
- Esama tik keletas konkrečių politikos krypčių, susijusių su neįgalių žmonių dalyvavimu.
- Pagrindinės dalyvavimo sporto kliūtys ir iššūkiai yra "prieinamumas" ir "finansinė parama". Tačiau esminis keliamas uždavinys yra suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas. Pagrindinė priemonė siekiant įveikti dalyvavimo kliūtis yra "komunikacija ir informuotumo didinimas".

Nepaisant didėjančio politinio intereso skatinti neįgaliųjų dalyvavimą sportinėje veikloje Europos lygmeniu, esamų mokslinių tyrimų, susijusių su neįgalių asmenų dalyvavimu sporto sektoriuje visuma rodo, kad tik keli atnaujinti kiekybiniai ir kokybiniai tyrimai yra Europos lygmeniu. Be konkrečių nacionalinių apklausų, labai riboti yra tarptautiniai tyrimai. Nebuvo atliktas joks tyrimas, todėl

reikalinga toliau nagrinėjami neįgaliųjų sporto politiniai aspektus ir papildomus rodiklius, kurie būtini įtraukti į ES lygmens apklausas.

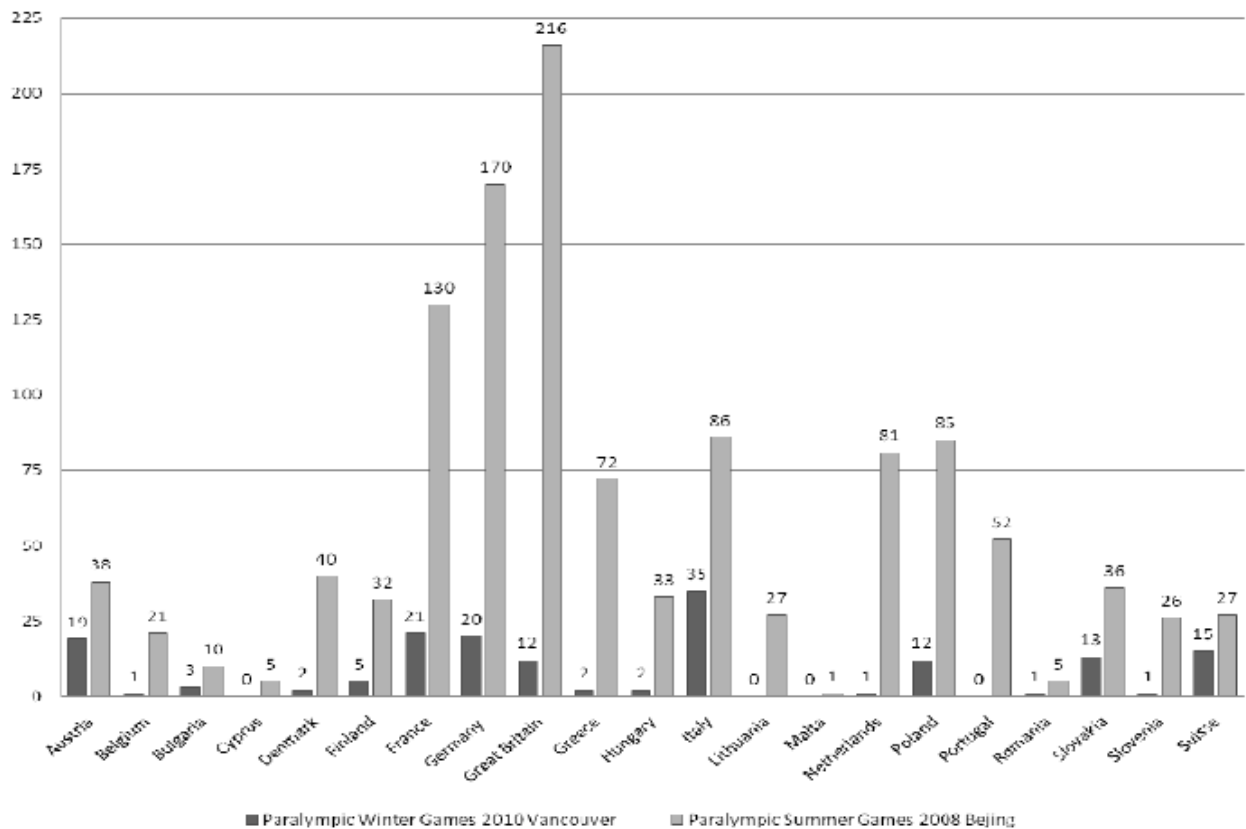
Be to, skirtingų šalių palyginimas yra sudėtingas dėl to, kad sąvokos "sportas", "neįgalumas" ir "neįgaliųjų sportas", taip pat "dalyvavimas" nėra aiškiai apibrėžtos arba suderintos tarp šalių. Daugumoje apklausų rodiklis "sporto dalyvavimas" yra skirtingai naudojamas. Jis apima fizinę laisvalaikio veiklą (pagrindinę) sportinę veiklą, kuri nurodoma, pvz., dėl padidėjusio širdies susitraukimų dažnio (Breuer & Wicker, 2009).

Dalyvavimo neįgaliųjų sporte duomenys, visų pirma, rėmėsi surinkta informacija apie kontekstą ir bendrą sporto dalyvavimo informaciją pagal naujausius Eurostato duomenis. Apskritai, neįgaliųjų skaičių ES yra sudėtinga įvertinti dėl oficialių duomenų stokos ir bendro apibrėžimo, kas yra "neįgalumas". ES šaltiniai, pagrįsti Eurostato pateiktais duomenimis, nurodo, kad vyrauja diapazonas 50 ir 65 mln. asmenų, o tai reikštų apie 10 proc. ES gyventojų. Pagal 2002 m. darbo jėgos tyrimo specialų modulį, visoje Europoje vidutinė asmenų dalis, kuri užimtumo požiūriu yra ribota sudaro apie 10,4% darbo jėgos. Remiantis 2004 m. ES-SPGS duomenimis, daugiau nei 17% 16-64 m. asmenų yra labai riboto fizinio pajėgumo ir jų pajamos buvo mažesnės nei skurdo rizikos ribos. Neįgalumo ir senėjimo koreliacija yra ta, kad 63% neįgaliųjų yra vyresni nei 45 m. amžiaus. Beveik 30% žmonių 55-64 m. amžiaus grupėje praneša apie negalią, todėl negalios atvejų skaičius padidės, nes stebima ES gyventojų senėjimo tendencija. Tai reiškia, kad mes kalbame, pvz., Suomijoje, kas rodo didžiausią procentą pagal Eurostato duomenis apie 1 200 000 žmonių arba JK apie 11 700 000 žmonių. Apibendrinant galima teigti, kad ES lygmeniu vis dar nepakanka turimų palyginamųjų ir nuoseklių duomenų ir kad neįgalumo apibrėžtys visoje ES labai skiriasi. Remiantis net oficialiais duomenimis ES lygmeniu galima atlikti nedaug palyginamųjų analizių.

Vertinant sporto dalyvavimą pagal "Eurobarometro" apklausos dėl sporto ir fizinio aktyvumo (EBS 2010) duomenys rodo, kad "40 proc. visų europiečių bent kartą per savaitę naudojasi sportu (Sport and Physical Activity, 2010). Aiški dauguma ES piliečių (65 proc.) bent kartą per savaitę gauti tam tikrą fizinę mankštos formą. Tačiau 34 proc. respondentų teigia, kad retai ar niekada nepasinaudoja fizine mankšta. Vyrai ES sportuoja daugiau, nei moterys. Tačiau skirtumas ypač pastebimas 15-24 m. amžiaus grupėje, kurioje jauni vyrai linkę sportuoti gerokai daugiau nei jaunos moterys. Žmonės linkę mažiau judėti tolygiai su amžiumi. Tačiau 22% respondentų virš 70 m. amžiaus grupėje vis dar sportuoja. Šiaurės šalių ir Nyderlandų piliečiai, apskritai kalbant, yra patys fiziškai aktyviausi ES. Tuo tarpu Viduržemio jūros šalių ir Centrinės ir Rytų Europos valstybių narių piliečiai paprastai sportuoja mažiau nei vidutiniškai.

Dokumentų analizės metu buvo rinkti duomenys iš tarptautinės (neįgaliųjų) sporto valdymo organizacijų (ISGB/IDSGB). Tačiau reikia priimti dėmėn, kad šie duomenys apie dalyvavimą priklauso nuo to kaip kiekviena IDSGB apibrėžia dalyvavimą ir kas yra įtraukta į duomenų apskaitą. Pateikti duomenys apima sportininkus, dalyvaujančius oficialiuose sporto varžybose. Buvo sukurta parolimpinių žaidynių dalyvių dalyvavimo duomenų sistema tikslu padėti organizaciniams komitetams ir kad nėra standartinių tokių duomenų registravimo metodų ar procesų. IDSGB nuostata yra išlaikyti kiek galima tikslesnius įrašus apie kiekvieną žaidimą. Vasaros ir žiemos Kurčiųjų olimpinės žaidynės yra vieni seniausių pasaulio sporto renginių, siūlančių konkurenciją elitinio sporto lygmenyje. 1924 m. Paryžiuje varžėsi 148 sportininkai iš devynių Europos šalių, 2009 m. Taipėjuje 2 493 sportininkai iš 77 šalių. Pirmosiose žiemos žaidynėse 1949 m. buvo įtraukti 33 sportininkai iš penkių šalių, o 2007 m. Salt Lake Cityje jau 298 sportininkai iš 23 šalių. Taip pat Specialusis olimpinis komitetas išplatino pranešimą, kad 2009 m. dalyvavo 3 430 000 sportininkų visame pasaulyje, kad jie ir toliau plėtos savo veiklą ir padidins sportininkų dalyvavimą. Per 2009 m. specialiąsias olimpinės žaidynėse buvo įtraukti 254 162 nauji sportininkų (padidėjimas 8%).

Aukšto sporto meistriskumo lygio vasaros ir žiemos parolimpines žaidynes organizuoja tarptautinis parolimpinis komitetas (TPK), kuris įtraukia devynias tarptautines sporto federacijas, kuris taip pat prižiūri ir koordinuoja pasaulio čempionatas ir kitos varžybas. TPK yra įsipareigojęs sudaryti parolimpiniams sportininkams sąlygas pasiekti sporto meistriskumą ir plėtoti sporto galimybes visiems asmenims su negalia nuo pradedančiųjų iki elito lygio. 2 paveikslas pateikia 2010 m. žiemos ir 2008 m. vasaros parolimpinių žaidynių dalyvių skaičius.

2 Pav. Žiemos ir vasaros paraolimpinų žaidynių dalyvių skaičius (šaltinis: Summary Report to EU, 2011)

Kai kuriose Europos šalyse (Suomija, Graikija, Lietuva, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė) yra vykdoma vyriausybės politika ar politiniai pareiškimai dėl sporto dalyvavimo neįgaliems žmonėms. Reikia paminėti, kad norint gauti išvalgų apie dalyvavimo duomenis politiniai pareiškimai nesusiję tik su neįgalių asmenų dalyvavimu sporto veikloje, bet vis dėlto aktyviai skatina dalyvauti. Kai kurios politinės ataskaitos įtraukiamos į platesnę (bendrą) sporto perspektyvą (pvz.: Nyderlanduose), o kitos susijusios su sportu tik neįgaliųjų klausimais, bet ne tik su dalyvavimo statistika (pvz.: Jungtinėje Karalystėje). Tačiau Prancūzija pateikia išsamius duomenis. Teigiama, kad 0,38 proc. (47 815 asmenų) visų sportuojančių ir priklausančių sporto federacijoms yra neįgalieji: 11 771 asmenys turi fizinę negalią, 2 658 žmonės yra kurtieji, 1 857 asmenys turi regėjimo negalią, 7 015 asmenys yra neįgalūs, 24 514 asmenys turi bet kokią psichinę negalią. Reikia pažymėti, kad kitose projekte dalyvavusiose šalyse nėra bendrų duomenų apie neįgalių asmenų dalyvavimą sporto veikloje (pvz.: Bulgarijoje, Slovakijoje ir Maltoje).

ES šalyse naudojami įvairūs dalyvavimo neįgaliųjų sporto veikloje mokslinių tyrimų modeliai. Anglijoje, pavyzdžiui, sporto dalyvavimo tyrimai 2000/2001 m. buvo prijungti prie nacionalinės darbo jėgos tyrimo ir bendrosios namų ūkio apklausos. Taip pat, 2010 m. Anglijos sporto vyriausybės organizacija, atsakinga už viso sporto pasiekimų pamatų kūrimą vykdė aktyvių žmonių apklausą

(sakoma, kad tai yra "didžiausia sporto ir aktyvaus poilsio apžvalga, kuri turi būti vykdoma Europoje"). Populiarios sporto šakos tarp žmonių, turinčių negalią, yra 1) plaukimas, 2) futbolas/vežimėlių futbolas/golbolas, 3) lengvoji atletika, 4) Krepšinis/ vežimėlių krepšinis, 5) petankė/ bočia/boulingas.

Siekiant aktyvesnio įsitraukimo, pavyzdžiui Pekinas 2008 m. parolimpinės žaidynės įtraukė dvidešimt sporto šakų: šaudymas iš lanko, lengvoji atletika, bočia, dviračiai, jojimas, futbolas 5x5, futbolas 7x7, golbolas, dziudo, sunkumų kilnojimas, irklavimas, buriavimas, šaudymas, plaukimas, stalo tenisas, tinklinis (sėdint), vežimėlių - krepšinis, fechtavimas, regbis ir tenisas. Populiariausios sporto šakos žiniasklaidos nušvietime buvo lengvoji atletika, plaukimas, dviračiai. Specialiosios olimpiados REACH ataskaita (2009) kaip populiariausias sporto šakas įvardino: 1) lengvoji atletika, 2) futbolas, 3) krepšinis, 4) boulingas, 5) vandens sportas ir 6) stalo tenisas.

Narystės struktūra neįgaliųjų sporto valdyme turi savo specifinių bruožų. Narių klubų skaičius ir neįgaliųjų sporto klubų narių skaičius apskritai rodo, kad didesnėse ES šalyse klubų skaičius yra didesnis nei mažesnių. Pavyzdžiui, Vokietijoje yra didžiausias klubų narių skaičius 532,671, Suomijoje - 250,000, Prancūzijoje - 66,216. Tyrimo metu 17 šalių pateikta informacija įvertino sporto klubų narystę maždaug 1 000 000 neįgaliųjų. Tačiau, vėlgi, reikia atsižvelgti į tai, kad ES šalys taiko įvairius klubų ir narių apibrėžimo ir skaičiavimo metodus

Kai kuriose šalyse yra tik neįgaliųjų sporto klubų statistika, kitose neįgaliųjų skaičius pateikiamas pagrindiniuose sporto klubuose ar jų padaliniuose arba mokymo institucijose. Pavyzdžiui, Suomija pareiškė, kad 2009 m. buvo 316 400 nariai 957 taikomosios fizinės veiklos organizacijose. Kai kurios organizacijos pateikia duomenis, kuriuos galima gauti iš klubų, susijusių su aukšto meistriškumo sportu ar varžybose registruotų sportininkų skaičiumi. Kitas faktas, į kurį reikia atsižvelgti, tai egzistuojančios įvairios sporto valdymo sistemos, kurios palygtinos transnacionaliniu lygmeniu. Kaip viena gera praktika sekti narystės duomenis yra Vokietijoje, kur reguliarų narystės tyrimą vykdo Vokietijos neįgaliųjų sporto federacija ir nacionalinis parolimpinis komitetas.

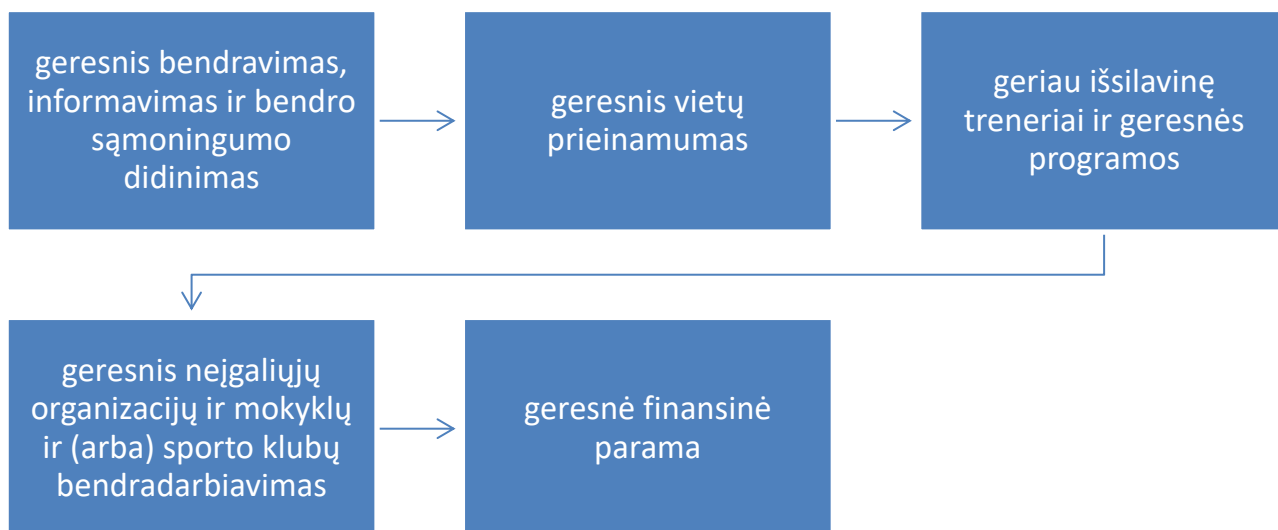
2.3.1. Kliūtys dalyvauti sporto veikloje ir priemonės dalyvavimui didinti

Individualiu lygmeniu žmonės su negalia dažnai susiduria su dar daugiau kliūčių dalyvauti sporto veikloje, palyginti su žmonėmis, kurie neturi negalios. Be to, fizinės ir socialinės-ekonominės kliūtys taip pat gali turėti įtakos įvairių rūšių socialinėms ir kultūrinėms kliūtims jų dalyvavimui sporto veikloje. Projekto vykdyto tyrimo metu buvo įvardintos šešios pagrindinės kliūtis šalyse neįgaliems žmonėms dalyvauti sporto ir fizinėje veikloje. Dažniausiai buvo paminėtos šios kategorijos (3 Pav.):

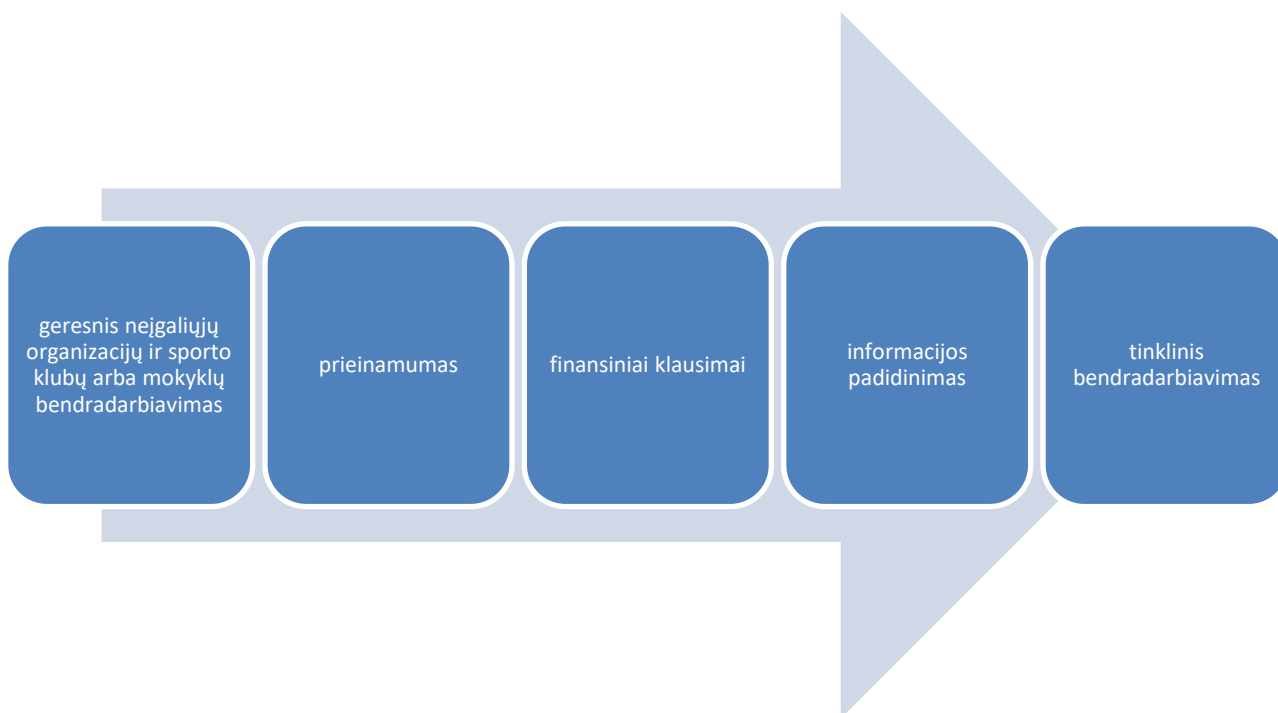
3 Pav. Pagrindinės kliūtis šalyse neįgaliems žmonėms dalyvauti sporto ir fizinėje veikloje

Taip pat buvo įvardinti svarbūs psichologiniai ir sociologiniai veiksniai, įskaitant požiūrį į negalios trenerių ir mokytojų vis dar riboją dalyvavimą neįgaliųjų sporto vystyme. Be to, dažnai yra ribotos galimybės žmonėms su negalia naudotis informacija ir ištekliais apie bet kokias vystomas sporto šakas. Nors pastaraisiais metais daugelyje šalių buvo pradėti dalyvavimo didinimo tinkami veiksmai, tačiau trūksta patirties neįgaliųjų sporto organizavime ir vis dar ribojamas vyresnio amžiaus žmonių su negalia dalyvavimas sporte. Vertinant pagrindines priemones, kurios galėtų padidinti dalyvavimą, buvo nustatytos penkios priemonės (4 pav.).

4 Pav. Pagrindinės priemonės, galinčios padidinti neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje

Be abejo, vis dar yra daug iššūkių, su kuriais susiduria neįgaliųjų sporto sektorius ES ir tarpvalstybiniu lygmeniu, tačiau daugelis jų vis dar nėra suderinti. Projekto vykdyto tyrimo metu buvo įvardinti pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduria šalys siekiančios padidinti žmonių su negalia dalyvavimą sporte (5 Pav.).

5 Pav. Iššūkiai, su kuriais susiduria šalys siekiančios padidinti žmonių su negalia dalyvavimą sporte

2.3.2. Pagrindinės neįgaliųjų sporto dalyvavimo vertinimo išvados

1 IŠVADA: METODIKA

Europos šalių kultūrinė, teisinė, ekonominė ir politinė aplinka daro įtaką pasirenkant neįgaliųjų dalyvavimo skaičiavimo metodiką, analizuojant gautus rezultatus ir juos taikant konkrečioje situacijoje. Kiekvienas duomenų rinkimo etapas susietas su sprendiniu ar bus siekiama gauti duomenis apie didelio meistriškumo neįgaliųjų sportą ar apie neįgaliųjų įsitraukimo į sporto veiklą dinamiką.

2 IŠVADA: DALYVAVIMO POLITIKA

ES sporto politika ir socialinės įtraukties politika yra svarbi pripažįstant būtinybę ateityje skatinti neįgaliųjų dalyvavimą sportinėje veikloje. Sportas vaidina svarbų vaidmenį skatinant neįgaliųjų integraciją. Tam padeda įvairūs dokumentai informuojant apie sportą žmones, turinčius negalią. Tai ES Baltosios knygos dėl sporto, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos 30 straipsnis, skirtas "dalyvavimui kultūriniame gyvenime, poilsui, laisvalaikiui ir sportui" ir Europos neįgaliųjų strategija 2010-2020. Be svarbių dokumentų, politinės struktūros turėtų būti atnaujinamos ir patikslinamos, nes yra tik keletas arba daugiausia vyriausybės politikos kryptys ar politiniai pareiškimai, nėra konkrečiai susiję su neįgalių asmenų dalyvavimu sporto veikloje.

3 IŠVADA: DALYVAVIMO VERTINIMAS

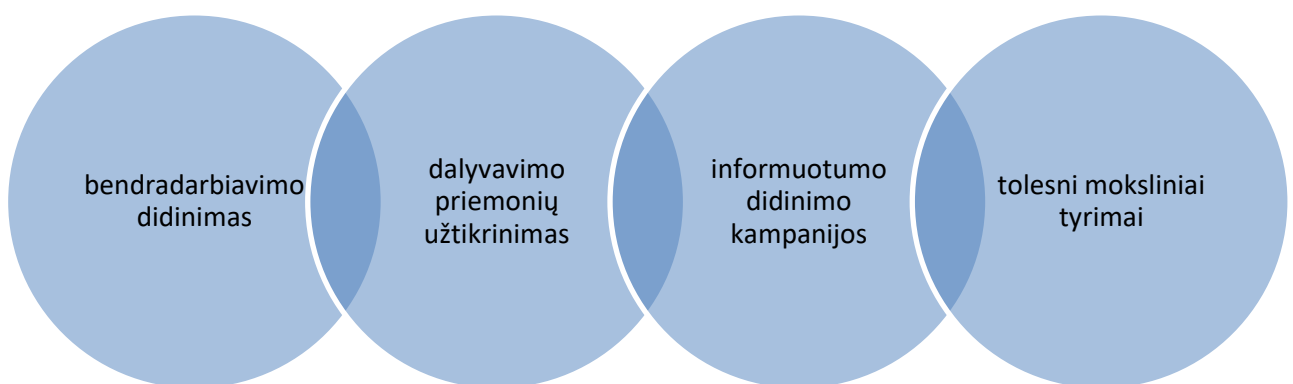
Nepaisant didėjančio politinio intereso skatinti neįgaliųjų dalyvavimą sportinėje veikloje Europos lygmeniu, buvo atlikti kiekybiniai ir kokybiniai moksliniai tyrimai, leidžiantys vertinti sektoriaus situaciją. "Eurobarometro" apklausa dėl sporto ir fizinės veiklos neapima neįgaliųjų žmonių dalyvavimo sporte vertinimo. Todėl apskritai ES neįgaliųjų, praktikuojančių sportą, skaičių ir pageidavimus sunku įvertinti dėl bendro duomenų trūkumo ir dėl to, kad trūksta bendrų apibrėžimų apie reikšmes „neįgalus“, „sportas“ ir „dalyvavimas“. Neįgaliųjų sporto valdymo organų informacija, pvz.: apie tarptautines neįgaliųjų sporto varžybas, iš dalies stokoja standartinių metodų, o ES šalys naudoja ne tik skirtingus procesus, bet ir skirtingas vedančiąsias organizacijas skaičiuodami ir vertindami sporto klubus, narius ar aktyvius turinčius negalią piliečius. Be to, neįgaliųjų dalyvavimas neabejotinai susijęs ne tik su neįgaliaisiais, bet ir su sporto veikla. Neįgalieji dalyvauja kartu su sportininkais, kurie nebūtinai turi negalią (pavyzdžiui, kai klausos negalią turintis sportininkas dalyvauja universitetų futbole su bendraamžiais, kurie neturi klausos sutrikimų), o tai sudėtinga išmatuoti ir vertinti.

4 IŠVADA: DALYVAVIMO KLIŪTYS & IŠŠŪKIAI

Pagrindinės sporto dalyvavimo kliūtys ir iššūkiai yra tos pačios, tai – „prieinamumas“ ir „finansinės paramos stoka“. Tačiau nors ir aišku, kad pašalinant šias kliūtis bus keliami aukščiausi reikalavimai ES valstybėms narėms, dar vienas pagrindinis iššūkis yra geresnis suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas. Taip pat yra svarbus geresnės informacijos teikimas ir bendras informuotumas apie sporto galimybes. Be abejo, tam tikrų vietos aplinkybės reikalauja, kad sportinė veikla būtų tinkamiausia žmonėms su negalia (pvz.: slidinėjimas Austrijoje) arba kitos nacionalinės specifinės kliūtys, pavyzdžiui, Lenkijos biurokratija arba konkrečių teisės aktų taikymas Portugalijoje turi įtakos sporto dalyvavimui. Taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad aplinkos vystymas be kliūčių gali būti neįmanomas (bent jau trumpalaikėje perspektyvoje) visose Europos šalyse ir kad kiekvienas neįgalus asmuo gali patirti panašias kliūtis, bet siekiant palengvinti neįgaliųjų dalyvavimą nurodytos kliūtys ir uždaviniai yra tinkamai pripažįstami nacionalinių ir Europos institucijų.

Apibendrinant (palyginamus) dalyvavimo duomenis (aukšto meistriškumo ir laisvalaikio sporto lygmenyje) tikslinga, kad visi sektoriaus suinteresuotieji subjektai būtų aprūpinti svarbiais duomenimis apie sektoriaus aprėptį ir kad būtų remiama tinkama ES politikos plėtra, susijusi su geresniu prieinamumu sportui žmonėms su negalia. Surinkti duomenys leistų nustatyti tikslinius išteklius, nes finansavimo trūkumas iš esmės vyrauja daugumoje ES šalių. Šiuo požiūriu duomenų rinkimas apie neįgaliųjų asmenų dalyvavimą sporte aiškiai tik žymi pirmą žingsnį, kad būtų galima vertinti, išmatuoti ar net analizuoti sektorių remiantis palyginamais duomenimis, kas atvertų duris tolesnėms standartizuotai palyginamoms mokslinių tyrimų studijoms ateityje.

2.3.3. Rekomendacijos neįgaliųjų asmenų dalyvavimo sporto veikloje vertinimui

6 Pav. Rekomendacijos neįgaliųjų asmenų dalyvavimo sporto veikloje tolesniam vertinimui

1 REKOMENDACIJA: bendradarbiavimo didinimas

Neįgaliųjų sporto sektorius yra fragmentiškas, o suinteresuotųjų grupės siekia geresnio bendradarbiavimo ir bendravimo visais lygmenimis. Atsižvelgiant į tai, artimiausioje ateityje reikia daugiau ir glaudžiau bendradarbiauti ir keistis informacija ne tik nacionaliniu ir Europos lygiu, bet ir tarpsektoriniu lygiu.

Rekomenduojama, kad toks bendradarbiavimas būtų ne tik puoselėjama skirtingose nacionalinėse ir sektorinėse neįgaliųjų sporto organizacijose, bet ir išplėstas sporto ir neįgaliųjų sporto sektoriuose, nes neįgaliųjų sporto neturi būti vertinamas kaip ne sportas. Be to, primygtinai rekomenduojama bendradarbiauti su neįgaliųjų organizacijomis, kaip antai, Europos neįgaliųjų forumu arba Teisingumo generaliniu direktoratu, kadangi sporto svarba jau yra pripažįstama, bet konkretus bendradarbiavimas su neįgaliųjų sporto organizacijomis vis dar yra retas.

ES sporto institucijos galės remti tokį bendradarbiavimą pasitelkdamos projektus ir/arba organizacinį finansavimą ir informacijos/platformų teikimą, taip pat ekspertų ir darbo grupių susitikimus/konferencijas arba, galiausiai, pagal taikytiną politiką, o rekomenduojama, kad iniciatyva būtų paimta iš pačių sektorių suinteresuotųjų šalių, nesvarbu, ar tai būtų nacionaliniu, ar Europos lygmeniu.

2 REKOMENDACIJA: dalyvavimo priemonių užtikrinimas

Siekiant paremti neįgaliųjų sporto suinteresuotų asmenų grupių bendradarbiavimą, rekomenduojama, kad turėtų būti organizuojami Apskritieji stalai tarp tikslinių grupių tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame lygmenyje ir kuo geriau, matoma ir aiški komunikacija visomis suinteresuotųjų šalimis.

Rekomenduojama, kad būtų nustatytas pagrindinis koordinavimo taškas renkant duomenis apie dalyvavimą sporto veikloje, įskaitant informaciją apie nacionalinius ir tarptautinius neįgaliųjų sporto renginius. Gali būti sukurta nepriklausoma interneto platforma, priklausanti visoms Europos Sąjungos sporto sektoriaus suinteresuotosioms šalims (finansuojant šį projektą iš ES lėšų), kurios galėtų padėti panaikinti atotrūkį tarp daugiau išsivysčiusių ir besivystančių sektoriaus šalių.

Be to, rekomenduojama svarstyti galimybę reguliariai teikti ataskaitas iš sektoriaus, ar per ES ar valstybes nares inicijuojant neįgaliųjų sporto konferenciją arba bent jau nustatyti struktūrą, pavyzdžiui, ES sporto forumą arba ES neįgaliųjų forumą. Nacionalinėms neįgaliųjų sporto organizacijoms rekomenduojama susisiekti su nacionalinėmis vyriausybėmis (pvz.: prieš ES Tarybai pirmininkaujančias valstybes nares ir jų metu), kad būtų remiami jų tikslai ir padedama užmegzti tarptautinį bendradarbiavimą siekiant didinti sporto dalyvavimą.

3 REKOMENDACIJA: informuotumo didinimo kampanijos

Siekiant padidinti neįgaliųjų dalyvavimo sporto sektoriuje lygį, rekomenduojama, kad būtų didinamas informuotumas įvairiais lygmenimis, kur turėtų dalyvauti nacionalinės vyriausybės ir sporto sektoriaus suinteresuotosios šalys, bet ir „piramidės apačioje“ patys neįgalieji turėtų spręsti ir būti gerai informuoti apie esamas galimybes užsiimti sportu ir aktyviai dalyvauti svarstant įvairius neįgaliųjų sporto klausimus.

Iš *Sporto visiems* ir bendram dalyvavimui sporto sektoriuje atsiranda perspektyva, todėl rekomenduojama, kad tokios informuotumo didinimo kampanijos būtų rengiamos geriausiai įmanomu būdu, suderintos tarp skirtingų neįgaliųjų sporto suinteresuotųjų šalių, remiant tiek sporto ir neįgaliųjų sporto institucijoms, tiek neįgaliųjų organizacijoms.

Rekomenduojama, kad tokios kampanijos būtų realizuotos suinteresuotųjų subjektų, pvz., pagal amžiaus grupę ir neįgalumo tipus, atsižvelgiant į nacionalinius/regioninius prioritetus ir kultūrinius skirtumus. Ypač jaunajai kartai turėtų būti skiriamas dėmesys, įtraukiant tėvus ir mokytojus. Tačiau taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į vyresnio amžiaus neįgaliųjų žmonių grupę, nes jie susiduria su didelėmis neįgalumo normomis ir dažnai neturi ankstyvos patirties sporte, kurios riboja jų dalyvavimą taikomojoje sporto veikloje.

4 REKOMENDACIJA: tolesni moksliniai tyrimai

Vis dar yra nedaug mokslinių tyrimų, kuriuose nagrinėjamos konkrečios kliūtys, trukdančias žmonėms, turintiems negalią, dalyvauti sportinėje veikloje visose ES šalyse arba tarpvalstybiniu lygmeniu. Todėl rekomenduojama, kad būtų atliekami tolesni moksliniai tyrimai, grindžiami vykdomo projekto rezultatais.

Išsamesnius duomenis reikia surinkti apie kiekvienos šalies konkrečias aplinkybes, išteklius ir organizacinę struktūrą. Rekomenduojama atlikti tinkamą analizę, naudojant mokslinius metodus ir geriau panaudojant informaciją (apie renginius ir kt.), nacionalines duomenų rinkimo išteklių institucijas bei vertinant ilgesnio laikotarpio duomenų stebėseną. Atsižvelgiant į tai, ES lygmeniu reikėtų numatyti dėl sporto dalyvavimo apklausos, įtraukiant sporto ir fizinio aktyvumo apklausas vykdomas Eurobarometro.

Taip pat reikėtų svarstyti, kad būtų apibrėžtas ir vertinamas dalyvavimo lygis visose šalyse ne tik formaliose sporto organizacijose, bet taip pat būtų tikslingas neformalaus dalyvavimo vertinimas. Tokiu būdu, reikėtų susitarti dėl skaičiavimo formulės parengus pagrindines Europos neįgaliųjų sporto (įtrauties modelis vyresnio amžiaus žmonių sporto, reabilitacijos sporto) apibrėžtis ir dalyvavimas parametrus (trukmę, dažnumą ir pan.)

Tokioje analizėje taip pat būtų galima atsižvelgti į veiksnius, turinčius įtakos neįgalių asmenų dalyvavimui sporto veikloje Europos Sąjungoje ir kiekvienoje valstybėje narėje, pvz.: dėl amžiaus, lyties, socialinės klasės, išsilavinimo, gyvenamojo ploto, profesijos, migracijos, šeimyninės padėties ir taip pat su negalia susijusių veiksnių, pvz.: statinių ir klubų prieinamumas, kvalifikuoti instruktoriai ir treneriai, negalios rūšys ir pan. Be to, reikia išanalizuoti nacionalines neįgaliųjų sporto sistemas ir politikos kryptis, taip pat dalyvauti mokslinių tyrimų veikloje.

2.4. Neįgaliųjų sporto statinių ir infrastruktūros valdymas

Trečioji tyrinėta sritis yra neįgaliųjų sporto statinių ir infrastruktūros situacija Europoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad:

- Sporto infrastruktūros prieinamumo politika yra pagrįsta administruojama kaip bendrosios prieigos politikos, apimančios visus viešuosius statinius, dalis. Tokia taikoma sporto infrastruktūros politika, užtikrina minimalų horizontalios ir vertikalios prieinamumo visiems dalyviams ir žiūrovams lygį.
- Gauti rezultatai parodė, kad trūksta informacijos apie galimybes naudotis statiniais. 15 iš 19 valstybių narių atkreipė dėmesį į tai, kad nacionaliniu lygmeniu nėra centralizuotos duomenų bazės, į kurią būtų įtraukti prieinami statiniai neįgaliesiems.
- Rengiant infrastruktūros naudojimo gaires operatoriams reikalingas valdymo užtikrinimo procesas atsižvelgiant į neįgalių dalyvių poreikius. Kai kuriais atvejais tokias rekomendacijas parengė sporto ministerijos, o kitose – neįgaliųjų sporto organizacijos.

Kadangi buvo palyginti mažai tinkamų duomenų buvo nuspręsta, kad nėra galimybės atlikti išsamios lyginamosios tarp įvairių ES šalių analizės. Projekto vykdymo eigoje buvo pateikta tam tikra informacija apie šalių gerą patirtį. Todėl taikant turinio analizės metodą buvo ieškoma apibendrintų duomenų sutelkiant dėmesį į grįžtamąjį ryšį. Duomenų stoka buvo tai, kas turėjo būti rūpestingai tvarkoma analizuojant ir aiškinant informaciją. Buvo nuspręsta, kad, atsižvelgiant į gautą informaciją, siekiant pavaizduoti teisingą nacionalinę situaciją, būtų galima suskirstyti duomenis apie tai, kad tautinėmis sąlygomis yra išsamų tautos duomenų bazė.

2.4.1. Pagrindiniai neįgaliųjų sporto statinių ir infrastruktūros prieinamumo iššūkiai

1 IŠŠŪKIS: terminai ir sąvokos

Terminų interpretavimas neišvengiamai yra subjektyvus, ypač kai jie analizuojami verčiant į kitą kalbą arba atsižvelgiant į sporto struktūros ir administravimo normas konkrečioje šalyje.

Sąvoka "prieinamumas" pripažinta dviprasmiška sąvoka, kuri turėtų plačią aiškinimo apimtį. Dokumentų analizė patvirtino šią tiesą. Kai kurios organizacijos vertintų infrastruktūrą prieinama ji būtų pritaikyta neįgaliems dalyviams (įskaitant žiūrovus). Tačiau kitos organizacijos laiko įrenginį prieinamu tik tuo atveju, jei buvo padaryti pakankami pakeitimai, kad neįgalus dalyvis, naudodamas priemonėmis, galėtų būti visiškai nepriklausomas. Šis prieinamumo lygis apima tokias sritis kaip darbuotojų elgesys ir transporto jungtys.

Manoma, kad tinkamiausias terminas, apibūdinantis objekto, kuris buvo pritaikytas neįgaliųjų naudojimui yra adaptacija. Svarbu, kad naudojant šią sąvoką būtų priskiriami tik duomenys apie fizinį prisitaikymą, infrastruktūros pakeitimą, o ne kultūrinį pakeitimą ar specialią neįgaliųjų įrangą.

2 IŠŠŪKIS: sporto infrastruktūros administravimas

Pažymėtina, kad renkant nacionalinės situacijos informaciją iškilo sunkumų apie skirtingas sporto administravimo sistemas. Iškilo problemos analizuojant du konkrečius atvejus: Jungtinės Karalystės ir Belgijos. Jungtinėje Karalystėje sportas yra valdomas decentralizuota administracine sistema, kai tuo tarpu Belgija yra padalinta į tris dalis ir kiekviena šalis yra atsakinga už savo statistinių duomenų rengimą. Todėl atlikti tyrimai atspindėjo situaciją konkrečioje šalyje tik dalinai. Buvo įtraukti duomenys taikant gerą patirtį kaip atskaitos tašką, tačiau neįtraukiant duomenų į nacionalinių duomenų palyginamąją analizę.

Duomenų palyginimui iškilo dar viena problema. Kai kurie statiniai buvo įvardinami kaip "fizinio lavinimo vietovės" vienoje šalyje, o kiti įtraukti į "gimnazijų ir sporto salių" grupę. Tokiu būdu, nebuvo galima atlikti palyginamosios sporto infrastruktūros analizės.

2.4.2. Rekomendacijos neįgaliųjų sporto statinių ir infrastruktūros prieinamumo valdymui

1 REKOMENDACIJA: politinio sprendimo svarba užtikrinant statinių prieinamumą

Nors su prieinamumu susijusi politika reikalauja užtikrinti pagrindinės infrastruktūros prieinamumo lygį, tačiau tuo pačiu metu siekiama užtikrinti, kad sporto infrastruktūra būtų prieinama horizontaliai ir vertikaliai. Geriausios praktikos pavyzdžiais turi būti parengtos gairės siekiant užtikrinti, kad statiniai būtų prieinami iki ribos, kur neįgalus dalyvis gali būti visiškai nepriklausomas.

Šios rekomendacijos nebūtinai yra pateikiamos vien tik šalių vyriausybėms ar sporto administracinėms struktūroms. Sukurta aplinka nėra vienintelis prieinamumo veiksnys, todėl reikėtų apsvarstyti platesnio masto komponentus, kurių reikia, kad neįgalieji dalyviai būtų kiek įmanoma nepriklausomi. Reikalingas neįgaliųjų organizacijų, neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių organizacijų indėlis, siekiant

sukurti mokymo struktūras darbuotojams taip užtikrinant reikiamus jų įgūdžius būtinąją pagalbą neįgaliems dalyviams.

Be to, yra sunkumų dėl kai kurių politikos modelių, kai infrastruktūra yra finansuojama viešųjų finansų ištekliais. Šis modelis gali būti ypač veiksmingas šalyse, kuriose dominuoja viešasis sporto valdymas ir yra atsakingas už visų sporto šakų ir laisvalaikio pramogas. Tačiau daugelyje Europos šalių naudojama viešojo ir privataus intereso derinys.

2 REKOMENDACIJA: informacijos apie statinius rinkimas

Akivaizdu, kad nėra pakankamai duomenų apie prieinamus statinius visoje Europoje. Duomenys yra prieinami, bet nepalyginami. Tolesni šios srities tyrimai suteiktų daug išsamesnės informacijos apie tikrąją sporto statinių padėtį ir prieinamumą, leistų analizuoti padėtį mažiau išsivysčiusiose Europos valstybėse narėse ir taip sukurti realistiškesnę esamos situacijos aiškinimą.

3 REKOMENDACIJA: statinių prieinamumo gerosios patirties pavyzdžiai

Siekiant geriau suprasti situaciją, susijusią su statinių prieinamumu, išryškėjo poreikis turėti išsamią statinių duomenų bazę. Gera praktika buvo pripažinta Jungtinėje Karalystėje kuomet informacija gali būti veiksmingai valdoma ir koordinuojama vietiniu valdymo lygiu, taip suteikiant informaciją apie statinių prieinamumą galutiniams vartotojams. Siekiant geriau suvokti padėtį Europos lygmeniu, o taip pat užtikrinti, kad informacija būtų pritaikyta ir prieinama, reikėtų išnagrinėti ir išplėtoti esamų priemonių ir technologijų, susijusių su statiniais, vystymąsi.

Nors yra gerosios patirties pavyzdžių visose ES šalyse, reikia ištirti ir toliau formalizuoti procesą, kurio metu šie pavyzdžiai yra įgyvendinami. Reikia atlikti tolesnius tyrimus, kad būtų galima išvelgti, ar visiškai prieinamos paslaugos yra dėl išskirtinių projektų ir programų, pavyzdžiui, sporto renginių (Graikijoje – olimpinių ir parolimpinių žaidynių 2004 m.) arba politinių ir teisės aktų.

2.5. Neįgaliųjų sporto renginių organizavimas ir valdymas

Ketvirtoji tyrinėta sritis yra neįgaliųjų sporto statinių ir infrastruktūros situacija Europoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad:

- Visuomenės informavimas apie sporto renginius ir varžybas žmonėms su negalia yra didelis.
- Sektorius buvo retai tiriamas. Buvo atlikti keli oficialūs tyrimai ir buvo naudojami antriniai duomenų šaltiniai.
- Išskyrus kelias šalis, nėra atskirų ir konkrečių politinių pareiškimų, susijusių su sporto renginių ir varžybų organizavimu.

- Daugumą tarptautinių renginių ir organizuotų varžybų vykdo NPK kartu su neįgaliųjų sporto federacijomis ir pagrindinėmis sporto federacijomis.
- Reikšminga yra dominuojančios organizacijos prigimtis įvairiose šalyse.

Sporto renginių ir varžybų žmonėms su negalia suvokimas yra didelis. Aukšto meistriškumo sporto pasirodymai parolimpinių žaidynių metu įgauna vis didesnę svarbą. Buvo apskaičiuota, kad per parolimpines žaidynes Londone 2012 m. daugiau nei 1 500 000 žiūrovų tikėjosi keliauti į Olimpinių parką stebėti varžybas. Varžybos ir renginiai vyko vienuolika dienų. Pekine daugiau nei 470 varžybų buvo organizuojama, kuriose dalyvavo iš visų penkių žemynų atvykę sportininkai. Projekto tyrimo vykdymo metu buvo susitarta dėl naudojamų terminų ir duomenų rinkimo vienodumo. Taigi, mokslinių tyrimų grupė priėmė šias renginių ir varžybų apibrėžtis:

- Sporto varžybos yra veikla, kuri buvo sukurta ar išvystyta siekiant konkrečios naudos žmonėms su negalia ir kurioje asmenys ar organizacijos konkuruoja tarpusavyje, kad pasiektų konkretų tikslą (pergalė turnyre, medalis, ir pan.)
- Sporto renginys – tai veikla, kuri buvo sukurta siekiant skatinti neįgaliųjų sportą ir (arba) didinti informuotumą apie sporto vaidmenį žmonėms su negalia ir (arba) skatinti neįgaliųjų sporto judėjimą.

Kaip ir tikėtasi, nėra specifinių politinių pareiškimų dėl sporto renginių ir varžybų organizavimo šalyse. Tam tikrais atvejais, pvz.: Jungtinėje Karalystėje, Nyderlanduose, Graikijoje, Belgijoje ir Rumunijoje, specifinės nuorodos gali būti pateiktos arba kaip bendrųjų teisės aktų dėl sporto dalis, arba kaip nacionalinio parolimpinių komiteto įstatų dalis. Apskritai, galima teigti, kad trūksta sistemos, kurioje būtų konkrečiai nurodyta, kaip įgyvendinti sporto renginių ir varžybų žmonėms su negalia organizavimo politiką. Atsižvelgiant į sektoriaus dydį, egzistuoja bendras informacijos trūkumas. Buvo atlikti keli oficialūs tyrimai, tačiau iš esmės ir naudojami antriniai duomenų šaltiniai. Be to, šalys disponuoja skirtingų šaltinių duomenimis, todėl neįmanoma atlikti tarptautinių palyginimų. Tačiau visgi galima susidaryti bendrą sektoriaus tarptautinio ir nacionalinio lygmens renginių vaizdą. Verta pažymėti, kad tarptautiniu lygiu duomenys pateikiami iš nacionalinių parolimpinių komitetų oficialių statistinių duomenų. Regioninio ir vietinio lygmens renginiai retai naudojami tyrimams. Įprastai apsiribojama kelių oficialių statistinių duomenų pranešimais.

Daugumą organizuotų tarptautinių renginių ir varžybų rengia NPK kartu su neįgaliųjų sporto federacijomis ir pagrindinėmis sporto federacijomis. Italijoje NPK organizavo 91 renginį (2009) ir varžybų, neįskaitant parolimpinių žaidynių. Prancūzijoje surengta 14 tarptautinių renginių (2009) įvairiose sporto šakose: tenisas, dviračių sportas, futbolas, fechtavimas, slidinėjimas, lengvoji atletika, baidarės, šaudymas, stalo tenisas ir buriavimas. Nacionaliniu lygmeniu yra tokių šalių kaip Prancūzija

ir Lietuva, kurios atitinkamai nurodė daugiau nei 150 ir daugiau kaip 70 sporto varžybų, organizuotų per metus (2009). Nors neįmanoma tiksliai suskaičiuoti, kiek regionų ir vietos lygiu organizuojama varžybų (išskyrus tokias šalis kaip Belgija, Prancūzija ir Graikija), gali būti konstatuojama, kad varžymosi judėjimas turi tvirtą neįgaliųjų dalyvavimo sporto renginiuose ir varžybose tiek formalioju, tiek neformalioju būdu pagrindą.

Kompetencijos siekimas ir aukšto meistriško sporto skatinimas yra du pagrindiniai visų šalių nacionalinių parolimpinių komitetų uždaviniai. Reikėtų pažymėti, kad siekiant skatinti aukšto meistriško sportą, NPK siekia plėtoti visų lygių sportininkų sporto galimybes, nuo mėgėjiško iki elito. Be to, bendradarbiaudami su daugeliu kitų organizacijų, NPK ėmė skatinti teisę į nemokamą dalyvavimą sporto renginiuose. Galima nustatyti reikšmingą šio sektoriaus dominuojančios organizacijos pobūdžio suderinimą skirtingose šalyse. Išskyrus Belgiją, kai Belgijos parolimpinių komitetui pranešama, kad jis atlieka antraeilį vaidmenį, visose šalyse išanalizavus NPK nurodoma, kad jis vaidina lemiamą vaidmenį – tai yra pirmąją sektoriaus organizaciją. Be to, neįgaliųjų sporto federacijos ir pagrindinės sporto federacijos yra plačiai pateikiamos kaip pagrindinės organizacijos. Pagrindinė šių organizacijų paradigma yra neįgaliųjų sporto skatinimas.

2.5.1. Neįgaliųjų sporto renginių organizavimo ir valdymo išvados ir rekomendacijos

Nors sektorius buvo retai tiriamas, galima ir toliau konstatuoti, kad visų išanalizuotų šalių informuotumas apie renginių organizavimą yra didelis. Šį sektorių galima apibūdinti kaip labai dinamišką judėjimą, kuriame daug renginių ir varžybų, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis. Nepaisant šio dinamiškumo, būtina pažymėti, kad trūksta konkrečių politinių nuostatų daugelyje Europos šalių. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, reikia ES lygmeniu įgyvendinti neįgalumo politiką, kuri galėtų skatinti ir nacionalinės politikos įgyvendinimą.

Šiuo tikslu ES 2007 m. pasirašė "Neįgaliųjų teisių konvencija" (30.5 straipsnis) kurioje teigiama raginti ir skatinti neįgaliųjų dalyvavimą pagrindinėse sporto veiklose visais lygmenimis. Tada, konkrečiai sutelkiant dėmesį į sporto veiklos organizavimą ir plėtojimą, tame pačiame straipsnyje siekiama užtikrinti, kad neįgalieji turėtų galimybę organizuoti, vystyti ir dalyvauti specialioje neįgaliųjų sporto ir rekreacinėje veikloje ir tuo tikslu skatinti lygiateisiškumo su kitais suteikiant tinkamą instruktavimą, mokymą ir išteklius.

Nors daugelyje Europos šalių buvo padaryta pažanga, vis dėlto, nesant konkrečios šio sektoriaus politikos, visuomenės narių (neįgaliųjų) teisė negali būti veiksmingai garantuota. Turėtų būti reikalaujama, kad visuomenė įveiktų fizines ir visuomenines kliūtis, trukdančias neįgaliesiems dalyvauti sporto renginiuose ir varžybose. Po to turėtų būti skatinamas labiau integruotas sporto renginių ir varžybų organizavimas, o neįgalūs asmenys, kurie dalyvauja šiuose pagrindinėse sporto renginiuose,

turėtų varžytis įrodant savo fizinį pajėgumą, pasiekiant auštus rezultatus ir mentalinį pajėgumą, leidžiantį būti pripažintam kaip sportininkui (Craven, Baluwet ir Farkas, 2006). Integruotas ir tinkamai nukreiptas dalyvavimas gali suteikti teigiamų pasekmių visiems dalyviams, kurie įgyja pasitikėjimo, savitarpio supratimo, savigarbos ir tapatybės. Nauda, susijusi su aktyviu dalyvavimu yra apčiuopiama: organizuotas sportas skatina teigiamą socializavimo įtaką, didinant konstruktyvias paskatas tiek jaunimui, tiek ir suaugusiems. Nors neįgaliųjų sporto judėjimas padarė didelę pažangą, kad būtų galima skleisti sporto vaidmenį Europos šalyse taikant integruotą požiūrį, tačiau reikia daugiau programų, kad žmonės galėtų aiškiai matyti galimą poveikį.

Ekonominiu požiūriu neabejotina, kad sporto renginių ir varžybų organizavimą galima laikyti ekonominės plėtros įrankiu. Konkretaus renginio palikimas, ypač nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, yra akivaizdus pastatant prieinamą infrastruktūrą, sukuriant naujas darbo vietas, turi įtakos teigiamiems aplinkos pokyčiams ir teisės aktų tobulinimui. Atsižvelgiant į tai, investicijos į šį sektorių yra esminis iššūkis pagrindinėms suinteresuotosioms šalims. Tai labai svarbu siekiant, kad sporto sektoriuje visais lygmenimis būtų nuolat plečiamas neįgaliųjų skaičius ir kad būtų galima toliau plėtoti visą sektorių.

2.6. Neįgaliųjų sporto žmogiškieji ištekliai

Penktoji tyrinėta sritis yra neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių situacija Europoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad:

- Mažuma ES valstybių narių turi specialią politiką, susijusią su žmonių su negalia sporto srities ištekliais.
- Dėl ribotos informacijos apie kitus subsektorius (pvz., žmogiškieji ištekliai iš pagrindinio sporto sektoriaus, skirti neįgaliųjų sportui, arba valdžios institucijų darbuotojai vietos, regioniniu ar nacionaliniu lygiu arba kitų specialių institucijų personalas), galima tik komentuoti konkrečią neįgaliųjų sporto organizacijose dirbančių žmogiškųjų išteklių situaciją.
- Neįgaliųjų sporto organizacijų žmogiškieji ištekliai daugiausia yra savanoriai, nors tam tikram skaičiui apmokamų darbuotojų tenka svarbus vaidmuo. Apytikriai apskaičiuota, kad ES šalių neįgaliųjų sporto organizacijose, dirba mažiau kaip 1 000 apmokamų darbuotojų pinu etatu (2009).
- Neįgaliųjų sporto organizacijos turi nedaug kvalifikuotų darbuotojų, kurie daugiausia susiję su vis dar mažu arba nepakankamu neįgaliųjų sporto įvaizdžiu. Darbuotojams stinga tinkamo specialaus mokymo ir yra riboti finansiniai ištekliai.
- Apskritai mokymo sistemos grindžiamos dviguba struktūra: iš vienos pusės universitetai pristato bendruosius taikomosios fizinės veiklos kursus, kurie paprastai yra menkai susiję su konkrečia darbo

rinka. Iš kitos pusės – organizuojami papildomi mokymai, kuriuos teikia neįgaliųjų sporto organizacijos (savarankiškai arba bendradarbiaudamos su kitais paslaugų teikėjais). Net jei mokymai yra specifiniai ir glaudžiai susiję su neįgaliųjų sportu, paprastai jie yra tik pagrindiniai kursai ir neatliepia visų subsektoriaus poreikių.

- Atsižvelgiant į išdėstytą žmogiškųjų išteklių situaciją ir mokymo sistemų struktūrą, esama didelių įgūdžių trūkumo ir gebėjimų spragų neįgaliųjų sporto subsektoriuje.

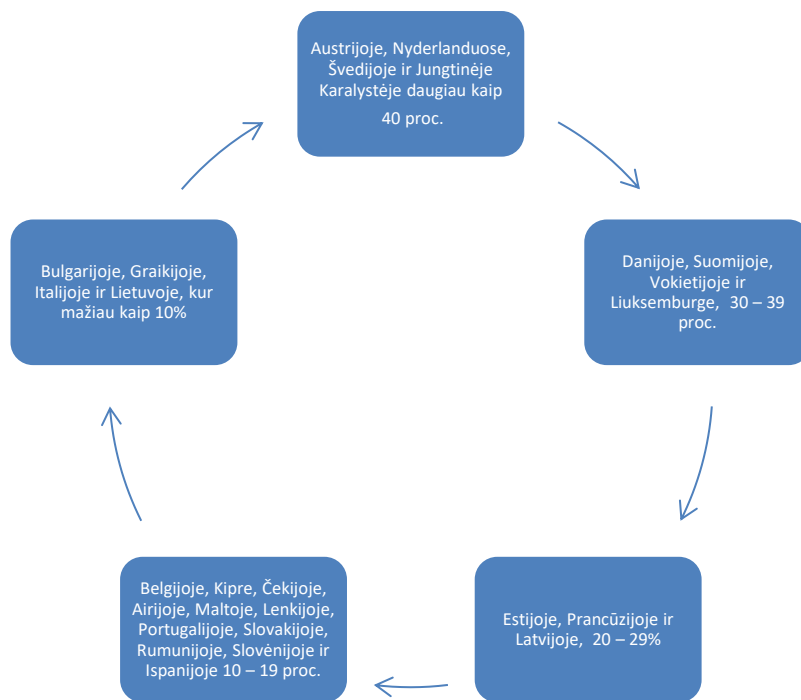
2.6.1. Žmogiškųjų išteklių politika

"Politika" yra suprantama kaip "viešoji politika" už sportą ir fizinę veiklą atsakingų valdžios institucijų už neįgalius asmenis arba už jų atsakomybę atsako valdžios institucijos. Ši nuostata leidžia suprasti, kokią reikšmę valdžios institucijos suteikė neįgaliųjų sportui ir papildoma atitinkamą vaidmenį kuriant "pilietinę visuomenę". Projekto tyrimo metu septynios šalys (iš penkiolikos) nurodė, kad bent kai kuriuos žmogiškųjų išteklių administravimo aspektus reglamentuoja valdžios institucijos. Aštuonios šalys neturi aiškios viešosios politikos žmonių su negalia sportui skirtų žmogiškųjų išteklių srityje. Dauguma valdžios institucijų nemano, jog neįgaliųjų sportas yra tas, kurį jie turi valdyti, kiti mano, kad yra mažai atsižvelgiama į specialią žmogiškųjų išteklių, skirtų neįgaliųjų sporto sričiai, kompetenciją. Kai šalis turi tokią politiką, dauguma jų (Graikija, Portugalija, Suomija ir Slovėnija) reguliuoja priėmimą darbuotojų į mokamas pozicijas, kitos šalys rūpinasi savanoryste (pvz.: Belgijoje, Jungtinėje Karalystėje). Tuo tarpu Prancūzijos politika derina abu būdingus aspektus.

2.6.2. Žmogiškųjų išteklių situacija

Kaip jau minėjome yra sudėtinga surinkti ir interpretuoti duomenis apie organizacijų, atsakingų už sportą ir fizinį aktyvumą, žmogiškuosius išteklius dirbant su neįgaliaisiais žmonėmis. Buvo analizuoti trys pagrindiniai klausimai: 1) bendras apmokamo personalo ir savanorių skaičius; 2) apmokamo personalo ir savanorių skaičius pagal pagrindinę funkciją (administravimas/instruktavimas ir instruktavimas/vadovavimas); ir 3) įvairių organizacijų, užsiimančių sportine ir fizine veikla neįgaliesiems, žmogiškųjų išteklių pasidalijimas.

Tyrimo metu buvo siekiama gauti patikimus duomenis apie neįgaliųjų sporto organizacijų apmokamą personalą (pagrindinis užsiėmimas/antrinis užsiėmimas). Visos šalys turi samdomą personalą, tačiau statistiniai duomenys yra riboti. Prancūzija pateikė aiškiausią statistiką apie apmokamą personalą. Daug rizikingesnis uždavinys buvo pateikti duomenis apie savanorius, nes duomenys buvo renkami pagal skirtingas sistemas. Esama informacija apie pasaulinę savanorišką veiklą ES šalyse rodo, kad tarp šalių yra svarbių kultūrinių ir socialinių bei politinių skirtumų.

7 Pav. Savanoriškos veiklos lygis skirtingose ES šalyse (proc.) (parengta pagal Study on Volunteering in the European Union, 2010).

- Labai didelė Austrijoje, Nyderlanduose, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje daugiau kaip 40 proc. šių šalių suaugusiųjų dalyvauja savanoriškos veiklos.
- Didelė Danijoje, Suomijoje, Vokietijoje ir Liuksemburge, 30 – 39 proc. suaugusiųjų dalyvauja savanoriškoje veikloje.
- Vidutiniškai didelė Estijoje, Prancūzijoje ir Latvijoje, 20 – 29% suaugusiųjų užsiima savanoriška veikla.
- Santykinai žemas Belgijoje, Kipre, Čekijoje, Airijoje, Maltoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Slovakijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje 10 – 19 proc. suaugusiųjų vykdo savanorišką veiklą.
- Bulgarijoje, Graikijoje, Italijoje ir Lietuvoje, kur mažiau kaip 10% suaugusių žmonių dalyvauja savanoriškoje veikloje (Study on Volunteering in the European Union, 2010).

Sporto sektoriuje savanorystė yra įprasta daugelyje ES valstybių narių, ypač Šiaurės šalyse: Švedijoje (18%), Suomijoje (18%) ir Danijoje (15%) yra didelis savanoriško dalyvavimo lygis. Savanoriška veikla taip pat plačiai praktikuojama Nyderlanduose (16 proc.), Austrijoje (15 proc.), Liuksemburge, Airijoje ir Slovėnijoje (14 proc.). Lenkija (2%), Graikija (2%), Portugalija (2%), Italija

(3%) Bulgarijoje (3 proc.) yra viena iš ES narių, kur savanoriška veikla, skirta padėti vietos sporto projektams, yra palyginti reta (Sport and Physical Activity, 2010).

Net jei mes negalime pateikti visiškai patikimų ir išsamių duomenų, vis dėlto galima pasakyti, kad visose Europos šalyse neįgaliųjų sportą ir fizinę veiklą daugiausia valdo savanoriai (tai ypač pasakytina apie Šiaurės Europos šalyse, įskaitant Vokietiją). Taip pat galėtų būti pateikti du kiti apibendrinimai: 1) sporto ir fizinės veiklos žmogiškųjų išteklių plėtros žmonėms su negalia lygis (matuojamas atsižvelgiant į mokamo personalo ir neįgaliųjų gyventojų santykį ES šalių) ir 2) neįgaliųjų sporto organizacijų "profesionalumo" lygis (matuojamas santykiu tarp šių organizacijų apmokamo personalo ir susijusių darbuotojų). Kaip naudojami tie žmogiškieji ištekliai? Kokias užduotis ir funkcijas jie apima ir kaip jie dalijasi tomis užduotimis ir funkcijomis? Projekto tyrimo vykdymo metu buvo išskirtos trys pareigybės pagal vykdomas pagrindines funkcijas: 1) administravimą (apimančią visą įvairią veiklą, susijusią su organizacijos veikla nuo vadovybės iki sekretoriato darbo); 2) instruktavimas/mokymas (narių sportinės veiklos vadovavimas ir priežiūra); ir 3) vadovaujantys (konkrečiai sporto funkcijai, skirta neįgaliams asmenims).

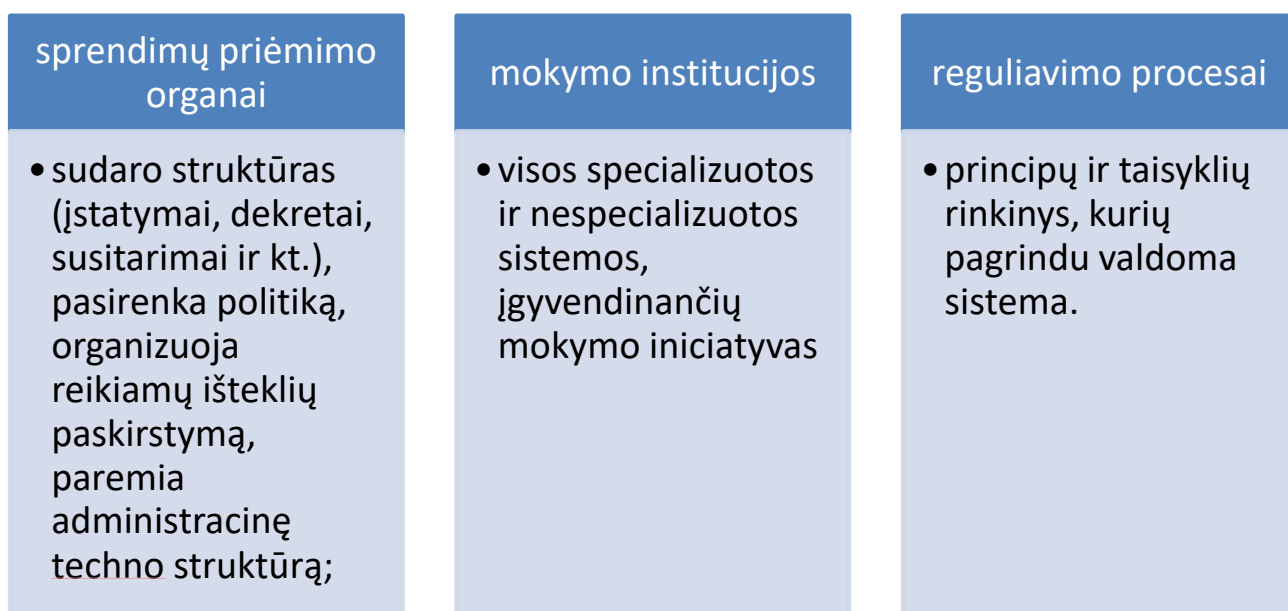
Apmokamo personalo ir savanorių statusas labai skiriasi skirtingose šalyse. Savanorių skaičius pagal surinktus duomenis buvo gerokai didesnis nei tikėtasi. Savanoriai administratoriai yra dominuojantys statistikoje, palyginti su trenerių/instruktorių skaičiumi, net jei įtraukiami nepilnu etatu dirbantys darbuotojai, tačiau situacija yra priešinga analizuojant mokamo personalo statistiką. Apmokami vadovaujantys asmenys yra labai reti ir jų bendras skaičius taip pat atrodo padidintas. Neįgaliųjų sporto organizacijų, pagrindinių sporto organizacijų, valdžios institucijų ir specialiųjų įstaigų indėlis žmonėms su negalia apmokamų žmogiškųjų išteklių srityje yra mažai nagrinėtas klausimas. Analizės metu buvo siekiama išsiaiškinti atitinkamas funkcijas, kurias vykdo svarbiausi neįgaliųjų sporto subjektai. Pirma, būtina pažymėti, kad apmokamų žmogiškųjų išteklių skaičius yra rodiklis, kuris realiai nesuteikia informacijos apie pusiausvyrą tarp subsektorių, nes kai kuriose šalyse savanoriai gali kompensuoti ribotą skaičių apmokamo personalo. Antra, labai nedaug šalių sugebėjo pateikti išsamius duomenis, o ir tie patys buvo pateikti remiantis ekspertų vertinimais. Esant tokiai situacijai yra sudėtinga nustatyti, kokių pareigybių ir kokiame statuse (pilnas ar dalinis etatas) dirba asmenys aptarnaujantys žmonių su negalia sporto veiklą.

Valdžios institucijų vaidmuo yra aiškus, tačiau taip pat sudėtinga tiksliai nustatyti kiek apmokamo personalo dirba su neįgaliaisiais žmonėmis. Specialiosios neįgaliųjų institucijos dažnai turi pagrindinę poziciją žmogiškųjų išteklių klausimais arba juos sprendžia kartu su kitomis sporto organizacijomis.

2.6.3. Žmogiškųjų išteklių rengimo sistemos ir paslaugų teikėjai

Analizuojant žmogiškųjų išteklių rengimo aspektus atsižvelgiama į oficialią mokymo sistemą ir jos pagrindinius mokymo paslaugų teikėjus. Ankstesniuose tyrimuose (Vocasport, 2004) buvo nustatyti trys komponentai, apibūdinantys profesinio rengimo ir mokymo sistemą sporto srityje (8 Pav.):

- 1) "sprendimų priėmimo organai ", kurie sudaro struktūras (įstatymai, dekretai, susitarimai ir kt.), pasirenka politiką, organizuoja reikiamų išteklių paskirstymą, paremia administracinę techno struktūrą;
- 2) "mokymo institucijos ", t. y. visos specializuotos ir nspecializuotos sistemos, įgyvendinančių mokymo iniciatyvas; Ir
- 3) "reguliavimo procesai ", t.y. principų ir taisyklių rinkinys, kurių pagrindu valdoma sistema.

8 Pav. Trys komponentai, apibūdinantys profesinio rengimo ir mokymo sistemą sporto srityje (sudaryta pagal Vocasport, 2004)

Nustatyta, kad visose ES valstybėse narėse paprastai veikia tie patys sprendimus priimančiosios organai ir kiekvienas iš jų veikia savo ribose.

- Švietimo ministerijoms paprastai tenka pagrindinė atsakomybė, kurią gali daryti valstybės institucijos arba Darbo ministerija. Šią atsakomybę kartais dalijasi ministerija arba už sportą atsakingi ministerijų departamentai.
- Taip pat dažnai dalyvauja už mokymą atsakingos regioninės institucijos. Situacija skiriasi, priklausomai nuo to, ar šalis yra labai centralizuota, ar decentralizuota.

- Taip pat yra situacijų, kai sporto judėjimui yra suteikti visi įgaliojimai. Pavyzdžiui, Vokietija, siūlo tokią mokymo sistemą, sukurtą sporto judėjime ir veikiančią jai kontroliuojant, daugiausia finansiškai remiant valdžios institucijoms.
- Rečiau – socialiniai partneriai, kurie prisiima pagrindinę atsakomybę už profesinio mokymo ir švietimo sistemos ir turinio apibrėžimą sporto srityje.
- Galiausiai, taip pat yra situacijų, kurios suteikia daug laisvės iniciatyvų, kurių imasi šios srities veikėjai, pavyzdžiui, darbdaviai ar instruktoriai, veikdami per gana nevaržoma sistemą.

Analizuojant mokymo paslaugų teikėjus, nustatytos keturios mokymo teikėjų kategorijos: 1) mokslo ir studijų institucijos (universitetai, kolegijos ir kt.), 2) mokymo įstaigos, susijusios su neįgaliųjų sporto organizacijomis; 3) mokymo įstaigos, susijusios su pagrindinėmis sporto organizacijomis; ir 4) viešojo sporto administracijai priklausantiems mokymo centrams (įstaigoms) (pvz., ministerijai, kuri atsakinga už sportą). Labai dažnai vykdoma tokių mokymo programų, pvz., sporto organizacijų ir valstybinių sporto administracijų, bendradarbiavimo sąveika.

Mokymo programas siūlo mokymo paslaugų teikėjai. Projekto tyrimo vykdymo metu buvo surinkta informacija apie mokymo programų turinį ir tikslus. Buvo apvarstyta trijų pagrindinių programų, susijusių su identifikuota pagrindine funkcija, kategorijos: 1) sporto administravimo mokymo programos; 2) mokymo programos treneriams; ir 3) kitos mokymo programos (teisėjams, vadovams ir kt.). 2/3 programų yra susijusios su treniravimu/instruktavimu, kurios nėra susijusios su užimtumo ar savanoriškos veiklos duomenis. Universiteto programos yra skirtos didžiąją daugumą apmokamų darbuotojų pradiniam mokymui. Kita vertus, sporto organizacijų vykdomos programos yra organizuojamos per trumpą ir intensyvų laikotarpį, kiek tai susiję su praktine patirtimi, atsižvelgiant į mokymosi visą gyvenimą perspektyvą. Ši situacija atitinka tai, ką jau pastebėjome viso sporto sektoriaus ankstesniame Europos projekte (Vocasport, 2004). Šiuo atžvilgiu šiame sektoriuje vyksta mokymai, kurie iš vienos pusės yra labai teoriškai kvalifikuoti mokymai, turintys nedaug ryšių su konkrečia sritimi, o iš kitos pusės – dažnai tik pagrindinio mokymo organizavimas, bet yra glaudžiai susijęs su srities problemomis.

Projekto tyrimo vykdymo metu buvo siekiama nustatyti kiek žmonių kiekvienais metais yra parengiamų įvairių mokymo paslaugų teikėjų ir kaip šie skaičiai gali būti susiję su subsektoriuje veikiančių žmoniškųjų išteklių duomenimis. Jau minėta, kad aukštojo mokslo programos dažnai nėra tiesiogiai nukreiptos į specialius neįgaliųjų sporto poreikius. Dauguma su sportu susijusių aukštojo mokslo programų pateikia su neįgaliųjų sportu susijusius kursus (pvz.: Jungtinėje Karalystėje, Slovėnijoje). Tačiau didžiąją laiko dalį programa susideda iš labai bendros ir pagrindinės informacijos. Be to, kai kurios programos apima įvairias temas, susijusias su taikomąja fizine veikla. Tik labai nedaug

aukštojo mokslo srityje teikiamų kursų yra visiškai priskirtini neįgaliųjų sportui ir suteikia įvairių kompetencijų, kurių reikia, kad būtų galima atlikti eksperto trenerio arba sektoriaus administratoriaus įgaliojimus.

Situacija skiriasi vertinant neįgaliųjų sporto organizacijų vykdomas mokymo programas. Kursai yra orientuoti į sektoriaus specifiką, tačiau dauguma jų yra trumpalaikiai ir pagrindiniai, ir neapima visų sektoriaus poreikių. Jei vertinsime bendrą skaičių žmonių, kurie buvo sėkmingai apmokyti kiekvienais metais, skaičius yra įspūdingas - 12 469 (išskyrus tuos, kurie gavo tik bendro pobūdžio informaciją apie temą!). Šis skaičius yra penkiolika kartų didesnei nei esamas apmokamo personalo skaičius ir šiek tiek mažiau nei pusė visų savanorių. Buvo pripažinta, kad daugelyje šalių yra žmogiškųjų išteklių (apmokamo personalo ir savanorių) įgūdžių trūkumai ir spragos, ypač trenerių ir administratorių.

2.6.4. Žmogiškųjų išteklių įgūdžių spragos ir stygius

Įgūdžių spragos ir stygius yra pagrindinės darbo jėgos užimtumo koncepcijos. Kuomet yra įgūdžių trūkumas konkrečioje srityje, tuomet darbdaviai darbo rinkoje neranda tinkamų žmogiškųjų išteklių. Kuomet yra įgūdžių atotrūkis, tuomet esamiems žmogiškiesiems ištekliams trūksta tinkamų kompetencijų ir įgūdžių, kurių tikimasi industrijoje.

Projekto metu vykdytas tyrimas atskleidė, kad neįgaliųjų sporto sektoriuje susiduriama su dviem skirtingomis situacijomis:

- Pirmoji situacija yra susijusi su apmokamo personalo įdarbinimu. Šioje srityje daugiausia nustatyta problemų, susijusių su darbo vietų pasiūla. Akivaizdu, kad daugelyje šalių sunkumai įdarbinti apmokamą personalą pateikiami kaip finansinių išteklių ribojimo pasekmė. Šis apribojimas dažnai buvo susijęs su viešųjų finansų stoka. Tačiau yra ir kitų priežasčių, kurios gali būti susijusios su įgūdžių trūkumu. Kelių šalių korespondentai pažymėjo, kad yra nuvertėjęs socialinis įvaizdis ir veiklos statusas. Žmonėms su negalia skirtas sportas laikomas antruoju žmonių, kurie domisi sportu, pasirinkimu. Tai pasakytina ir apie kvalifikaciją. Skirtingose šalyse įgūdžių trūkumo situacija skiriasi, tačiau dažnai skundžiamasi dėl to, kad trūksta specialiai parengtų darbuotojų, kurių dauguma buvo apmokyti tik bendrais pagrindais sporte arba įgiję specializuotų žinių (administracinių, treniravimo) nespirdant pakankamai dėmesio specialiam neįgaliųjų sporto kontekstui.

- Antroji situacija susijusi su savanorių įdarbinimu. Pasaulinio savanoriškos veiklos statuto klausimas yra labai svarbus šioje srityje ir yra glaudžiai susijęs su kultūriniu ir socialiniu bei politiniu kontekstu. Savanorystė yra labai ryškus reiškinys Šiaurės šalyse ir žymiai mažesnis Pietų ir Rytų Europos šalyse. Tačiau neįgaliųjų sporto statusas yra kitas klausimas nagrinėjant savanorių įdarbinimą. Tokios pačios pastabos gali būti taikomos dėl savanorystės neįgalių asmenų sporto veikloje kaip ir įdarbinant

apmokamą personalą. Tampa vis labiau ir sudėtinga įdarbinti savanorių šioje srityje, ir visų svarbiausia, rasti kvalifikuotų darbuotojų. Yra dar viena priežastis, dėl kurios įdarbinami savanoriai, o ne apmokami darbuotojai - trūksta tinkamų/ specialių mokymų. Kaip jau buvo minėta, yra keletas specialių mokymo kursų atsižvelgiant į negaliųjų sporto ypatybes, tačiau dažnai reikia rinktis tarp išsamių pagrindinių kursų ir trumpų kursų pagal negaliųjų sporto specifiką.

2.6.5. Žmogiškųjų išteklių valdymo išvados

Žmonių su negalia sportas ir fizinė veikla – kaip ir bet kurioje kitoje paslaugų srityje – labai priklausoma nuo žmogiškųjų išteklių. Situaciją galima apibendrinti taip:

- ES valstybių narių mažuma turi konkrečią politiką, susijusią su žmogiškaisiais ištekliais negaliųjų sporto srityje (arba reglamentuodama, arba skatindama savanorišką veiklą, arba reguliuodama užimtumą). Dažniausiai yra taikoma bendra žmogiškųjų išteklių politika.
- Galima teigti, kad sudėtinga vertinti žmogiškųjų išteklių situaciją negaliųjų sporto organizacijose dėl ribotos prieinamos informacijos.
- Negaliųjų sporto organizacijų žmogiškieji ištekliai daugiausia yra savanoriai, net jei labai svarbus vaidmuo tenka ribotam apmokamo personalo skaičiui.
- Negaliųjų sporto organizacijos neturi reikiamų žmogiškųjų išteklių, daugiausia dėl to, kad negaliųjų sporto organizavimas neturi tinkamo įvaizdžio, egzistuoja atitinkamo specialaus mokymo stoka ir yra riboti finansiniai ištekliai.
- Dauguma su sportu susijusių aukštojo mokslo programų pateikia su negaliųjų sportu susijusius kursus, tačiau didžiąją laiko dalį programa susideda iš labai bendros ir pagrindinės informacijos. Dauguma pabaigusią studentų negaliųjų sporto vystymo programas dirba specialiose mokyklose ir (arba) institucijose.
- Žmogiškųjų išteklių ir mokymo sistemų situacija atskleidžia svarbių įgūdžių trūkumą ir daugumos gebėjimų spragas.

2.6.6. Žmogiškųjų išteklių valdymo rekomendacijos

Visada svarbu pateikti rekomendacijas, ypač kuomet yra labai mažai patikimos informacijos:

1 REKOMENDACIJA:

Turima nepakankama informacija, taigi būtina sukurti koordinuotą pagrindinę duomenų rinkimo sistemą, kuri suteiktų galimybę priimti sprendimus ir vertinti politikos poveikį.

Šiuo atžvilgiu pirmasis tikslas yra rinkti sisteminę informaciją apie žmogiškuosius išteklius pagal skaičių, atliekamas funkcijas, pareigybes, kvalifikaciją. Antrasis tikslas bus nagrinėti klausimus dėl mokymo sistemos ir programų. Trečiasis tikslas bus analizuoti darbo rinką, tiksliau – įgūdžių trūkumą ir spragas.

2 REKOMENDACIJA:

Būtina užtikrinti neįgaliųjų sporto organizacijų žmogiškųjų išteklių pritraukimu ir išlaikymu. Pateiktini du pasiūlymai: 1) kovoti su nuvertintu neįgaliųjų sporto įvaizdžiu. Vykdamas šiuos veiksmus reikėtų atsižvelgti tiek į masinį, tiek į aukštų pasiekimų sportą. Ko pasėkoje būtų skatinama savanoriška veikla ir tuo pačiu būtų siekiama išvengti apmokamo personalo prasto įdarbinimo; 2) skatinti socialinį dialogą neįgaliųjų sporto sektoriuje, siekiant atsižvelgti į užimtumo tvarumą ir apmokamų darbuotojų galimybes dirbti daliniu etatu ir didinti deramą užimtumą jiems.

3 REKOMENDACIJA:

Padėti neįgaliųjų sporto organizacijoms rinkti viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą. Neįgaliųjų sporto organizacijos yra labai svarbios, kuriant pritaikytas ir specialias paslaugas asmenims su negalia, teikti tokias paslaugas tiesiogiai arba bendradarbiaujant su pagrindinėmis sporto organizacijomis. Labai svarbu skatinti tokias organizacijas ir remti jų reklamos kampanijas.

4 REKOMENDACIJA:

Turėtų būti nustatytas aiškus specialios kvalifikacijos trūkumas apimant visas reikiamas sektoriaus kompetencijas. Pagrindiniai tiekėjai ir (arba) suinteresuotieji subjektai turi išteklių, kad galėtų teikti pritaikytus ir specialius mokymus, tačiau kiekvienas iš jų veikia daugiausia savarankiškai pagal nustatytą institucinę logiką. Todėl labai svarbu organizuoti neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių sporto organizacijų bendradarbiavimo mokymo srityje iniciatyvas, remiant universitetus ir, jei įmanoma, visų specialiųjų institucijų indėlių sektoriuje, taip pat su valdžios institucijomis. Šios bendradarbiavimo iniciatyvos gali būti vykdomos vadovaujant sektoriaus darbdaviams ir darbuotojams (socialiniams partneriams) teikiant paslaugas apmokamam personalui ir ,vadovaujant sporto organizacijoms, savanoriams, siekiant spręsti esamus ir būsimus poreikius atitinkamomis mokymo formomis ir formatais.

3. TARPTAUTINĖS NEĮGALIŲJŲ SPORTO ORGANIZAVIMO IR VALDYMO PATIRTIES APIBENDRINIMAS

Pagrindinis vykdyto projekto "All for Sport for All" tikslas – atkreipti dėmesį į galimą sporto ateities kryptį ir perspektyvas žmonėms, turintiems negalią Europoje, pateiktomis penkiomis intervencijos sritimis, sporto sektoriuje transnacionaliniu ir Europos lygiu. Apibendrintai pateiksime išvadas ir rekomendacijas, kurios yra metodologinis pagrindas mūsų atliktam tyrimui.

Remiantis pateikta tarptautinės neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo informacija ir praktika siekiama pasiūlyti konkrečius veiksmus, pripažįstant įvairias sporto sistemas, sektorinius metodus ir kultūrinę tapatybę sporto ir neįgaliųjų asmenų srityje. Projektui pasibaigus buvo viliamasi, kad bus imamasi tolesnių veiksmų. Suprantama, kad visos išvados gali neatspindėti viso sektoriaus situacijos, tačiau buvo siekiama apibendrinti sektoriaus ekspertų požiūrį pagal veiklos pateiktus faktus ir prieinamą informaciją.

REKOMENDACIJA	VEIKSMAI
1: BENDRADARBIAVIMAS ĮVAIRIAIS LYGIAIS IR FORMOMIS	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bendradarbiavimo politikos įgyvendinimas; ✓ Dalijimasis ekonominiais, intelektiniais ir fizinius resursais; ✓ Sukurti visos Europos priemonės, pvz., ryšių platformą; ✓ Konkrečių gairių, grindžiamų gerosios patirties nustatymu, rengimas ir platinimas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyti suinteresuotųjų grupes, svarstyti jų santykius pateikiant geriausiai galimą sąveiką • Sukurti tinkamą aplinką bendradarbiavimui (sukuriant neformalią darbo grupę) • Rinkti ir dalytis gerąja patirtimi, užtikrinant vertimą į įvairias ES kalbas.
2 REKOMENDACIJA: TOLESNI MOKSLINIAI TYRIMAI IR KEITIMASIS DUOMENIMIS	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atlikti išsamius mokslinius tyrimus; ✓ Tyrimų rezultatai suteiks geresnį supratimą apie pagrindinius sektoriuje esančius klausimus; ✓ Geresnis supratimas leistų užtikrinti, kad būtų įgyvendintos pateiktos rekomendacijos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlikti tarpvalstybinius mokslinius tyrimus ir pateikti išsamią analizę • Įdiegti palyginamuosius metodus/technikas ir metodikas • Skatinti keistis žiniomis, informacija ir gerąja patirtimi • Pasverti galimybes sukurti Europos neįgaliųjų sporto observatoriją.
3 REKOMENDACIJA: KEITIMASIS PRIEMONĖMIS	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Norint sėkmingai įgyvendinti veiksmus Europos ir nacionaliniu mastu, reikalinga paramos struktūra; ✓ Siūloma konsoliduoti projekto gerąją patirtį ir parengti priemones, kurias būtų galima pritaikyti įgyvendinimui ES valstybėse narėse; ✓ Bendros priemonės sukurs lygybę sektoriuje Europos mastu. Mažiau išvystytoms ES šalims narėms bus naudinga kuriant priemones ir technologijas, taip sukuriant situaciją, kai sektorius gali vystytis kolektyviai; ✓ Tam tikro lygio kompetencija jau yra sektoriuje, tačiau turi būti pasirengimas konsultuotis su kitais sektoriais tikslu ar gera praktika gali būti pritaikyta; 	

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pagal rekomendacijas turėtų būti paaiškinta, ar ir kaip parengtos ir įgyvendinamos (bendros ir taikytinos) priemonės. Priemonės galėtų apimti informuotumo didinimo kampanijas. 	
4 REKOMENDACIJA: ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ ŠVIETIMAS IR MOKYMAS	
<p>Reikalinga aiški adaptuotos/specifinio mokymo, apimančio visas būtinąsias kompetencijas ir įgūdžius neįgaliųjų sporto sektoriuje švietimo sistema;</p> <p>Mokyti ir švieti mokytojus ir sporto specialistus, pvz., sporto trenerius, administratorius, sporto centro asistentus ir visuomenės, apie neįgaliųjų teises sporte;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kovoti su sumenkintu neįgaliųjų sporto įvaizdžiu • Skatinti socialinį dialogą, taip pat neįgaliųjų sporto sektoriuje, siekiant užtikrinti tvarų užimtumą • Organizuoti neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių sporto organizacijų bendradarbiavimo mokymo iniciatyvas, su išorės mokymo paslaugų teikėjų ir viešųjų institucijų pagalba, galbūt suderinant su Europos švietimo ir mokymo suinteresuotomis šalimis.
5 REKOMENDACIJA: INVESTICIJOS	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Investicijos yra labai svarbios siekiant išlaikyti neįgaliųjų, dalyvaujančių sporte tolesnio viso sektoriaus vystymo tempą. ✓ Investicijos turėtų būti svarstomos atsižvelgiant į sektoriaus suvokiamai taikytiną finansavimo strategiją; ✓ Finansavimas turėtų būti įvertintas atsižvelgiant į sektoriaus rezultatus, atsižvelgiant teikiamas svarstymams strategijas; ✓ Finansavimas dėl infrastruktūros prieinamumo turėtų būti prioritetas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultuotis su pagrindinėmis suinteresuotųjų grupėmis nacionaliniu ir Europos lygmenimis, kad būtų apsvarstytas tinkamiausias finansavimo modelis • Kurti poveikio analize pagrįstą investavimo strategiją, įskaitant finansavimo šaltinius, paskirstymą ir rezultatus
6 REKOMENDACIJA: TAIKYTINA POLITIKA	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Politikos pobūdis, struktūra ir vykdymas yra įvairūs. Sėkmingam įgyvendinimui veiksmy, kuriais siekiama ugdyti neįgaliųjų sporto judėjimą, rekomenduojama parengti visos Europos reglamentų, gairių ar teisės aktų rinkinį. ✓ Be to, politika yra ribota, atsižvelgiant į specifinį taikomumą neįgaliųjų sportui. Siekiant užtikrinti, kad sektoriaus progresavimas būtų realizuotas, reikalaujama standartizuoti pagrindinius reglamentus ar gaires. ✓ Dėl politikos struktūros reikėtų konsultuotis su svarbiausiomis sektoriaus suinteresuotomis grupėmis, siekiant užtikrinti politikos taikomą, atsižvelgiant į iškeltus klausimus. ✓ Suprantama, kad politika turėtų būti reguliavimo proceso rezultatas. Standartizuota metodika, pagrįsta gerąja patirtimi ir konkrečioms sektoriaus 	<ul style="list-style-type: none"> • Politika ir (arba) reglamentas (gairės) galėtų būti realizuojami esant nuolatinėms konsultacijom su sektoriumi. Nors procesas apims subtilų politinį valdymą, galimas poveikis sektoriui būtų didelis. Toks "pagrindinių principų" rinkinys suteiktų sektoriui sutartą standartų rinkinį, kurio šiuo metu nėra. • Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas prieinamumui, jaunimui ir pagyvenusiems žmonėms.

<p>poreikiams, būtų naudinga plėtojant neįgaliųjų sportą.</p> <p>✓ Neįgaliųjų sporto politika turėtų būti atidžiai valdomas.</p>	
--	--

Kaip jau buvo minėta, sąvokos "prieiga" ir "prieinamumas" paprastai vartojamos teikiant sporto galimybes. Tačiau ši sąvoka skirtingų suinteresuotųjų grupių ir ES šalių naudojama skirtingai. Kai kada turima omenyje fizinė prieiga į sporto centrą. Kiti atveju, gali būti susiję su darbuotojų galimybe suteikti pagalbą neįgaliesiems. Plačioji interpretacija taip pat gali reikšti, kad reikia geresnių galimybių gauti žinių ar patirties.

Svarbus yra suinteresuotų subjektų vaidmuo. Valdžios institucijos tiek Europos, tiek nacionaliniu lygiu vaidina pagrindinį vaidmenį inicijuojant ir remiant veiksmus neįgaliųjų sporto srityje, tačiau pats subsektorius turi vadovauti iniciatyvoms ir aktyviai konsultuotis dėl vystymosi krypties. Kiekvienos šalies valdžios institucijos yra skirtingos. Projekto metu padarytos išvados ir pateiktos rekomendacijos turėtų sulaukti įvairių su neįgaliųjų sportu ir bendrai su sportu susijusių nacionalines valdžios institucijų dėmesio, viliantis veiksmų paramos.

Svarbu, kad kiekviena šalis dalyvautų ir įgaliotų atsakingą instituciją už panaudotinas priemones, išteklius ar darbo metodus, atsižvelgiant į poreikiams ir lūkesčius. Veiksmai galėtų būti susiję su pvz., kooperuotų finansinių schemų, taikytinos politikos (pvz.: per ES) nustatymu, koordinuotu informuotumo didinimu ir gerosios patirties sklaida. Be to, ES suinteresuotosios šalys, pvz.: ES sporto padalinys ir EB Teisingumo Teismas, rekomendavo toliau remti tęstinę darbotvarkę ir suderinti veiksmus ES lygmeniu. Projekto vykdymo rezultate buvo įrodyta, kad neįgaliųjų sporto, sporto ir neįgalumo yra glaudus tarpusavio ryšys, kuris gali būti sustiprintas Europos lygmeniu. Tokiu būdu, veikla prasidėjo per ES neformalią Socialinės įtraukties ir lygių galimybių sporto srityje darbo grupę, kurią labai palankiai vertina subsektorius. Būtina, kad ES užtikrintų, kad neįgaliųjų sportas visose jo veiklos srityse išliktų pagrindinis sporto programos prioritetas.

Projekto rezultatai parodė, kad reikia gerinti bendradarbiavimą tarp šalių ir tarp sektorių. Neįgaliųjų organizacijos paskatino gerinti galimybes naudotis įvairiomis paslaugomis neįgaliesiems asmenims, tačiau sporto organizacijos ne taip aktyviai naudojasi savo politine įtaka. Šiuo atžvilgiu tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis rekomenduojama, kad neįgaliųjų sporto organizacijos toliau stiprintų bendradarbiavimą su neįgaliųjų organizacijomis. Europos lygmeniu svarbu, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas su Europos neįgaliųjų forumu, kad būtų galima didinti žinomumą visuomenėje ir dalytis gerąja patirtimi.

Nors integravimas yra labai svarbus neįgaliųjų sporto politikai, jis nebūtinai turi būti sėkmingas, todėl gali prireikti tolesnio aktyvaus visų suinteresuotųjų grupių dialogo, nustatant veiklos modelius ir organizacijų funkcijas.

Neįgaliųjų sporto organizacijos turi imtis tolesnių glaudesnio bendradarbiavimo veiksmų. Rekomenduojama, kad negalios sporto judėjimas naudotų esamas ryšių struktūras ir platformą ir kad būtų galima kalbėti Europos sporto politiniu lygiu "suvienyta įvairovėje" (anglų.k. - „unified in diversity“).

4. TYRIMO METODOLOGIJA

4.1. Tyrimo metodai, etapai ir struktūra

Magistro darbe taikyti šie **tyrimo metodai**:

- Teoriniai: teisinės, administracinės, medicininės literatūros mokslinių šaltinių, elektroninės informacijos šaltinių lyginamoji analizė pasirinkto tyrimo požiūriu.
- Empiriniai: respondentų anoniminė anketinė apklausa, naudojant mišraus tipo klausimynus, atliktas kiekybinis tyrimas.

Magistro baigiamojo darbo rengimas vyko 2019 m. rugsėjo – gruodžio mėn. Buvo analizuojami literatūros šaltiniai, formuluojama tyrimo problema, apibrėžtas tikslas ir uždaviniai, pasirengta anketinei apklausai. Kadangi magistro baigiamasis darbas yra atliktas dviejų asmenų, kiekvieno indėlis yra formuluojamas taip: įvadas, tyrimo metodologija, turimų rezultatų analizė ir aptarimas išvados P.Šeštokas ir A.Regalovskis; pirmas teorinės analizės skyrius P.Šeštokas, antrasis teorinės analizės skyrius A.Regalovskis.

Siekiant įvertinti neįgaliųjų sporto Lietuvoje vystymosi perspektyvas, vykdyta anketinė apklausa. Anketinėje apklausoje dalyvavo dvi grupės tiriamųjų: lyties, išsilavinimo, amžiaus, pareigybės, darbovietės ir darbo stažo aspektais. Anketinė apklausa buvo vykdoma elektroniniu būdu. Remiantis moksline literatūra tyrimo duomenys buvo analizuojami, formuluojamos išvados.

4.2.1. Mokslinės literatūros analizė

Mokslinės literatūros, vykdyto projekto analizės ir apibendrinimo metodas taikytas neįgaliųjų sporto Lietuvoje vystymosi perspektyvų įvertinimo analizei bei tyrimo rezultatų apibendrinimui. Analizuoti literatūros šaltiniai išryškino darbo aktualumą, problemą, pagrindė tyrimo teorinę ir praktinę reikšmę, duomenų rinkimo ir apdorojimo analizės metodus.

4.2.2. Anketinė apklausa

Atsižvelgiant į tyrimo tikslą, pasirinktas atsitiktinės atrankos anoniminės apklausos metodas. Atskiroms suinteresuotoms grupėms - pedagogų ir specialistų - buvo pateikta anoniminė anketa (žr. priedą). Anketavimas pasirinktas kaip patogus ir lengviausiai prieinamas tyrimas. Tyrimas vyko. Apklausai atlikti buvo gautas žodinis įstaigų vadovų sutikimas.

Anketos įvadinėje dalyje respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, užtikrintas jų atsakymų anonimiškumas. Anketą apklausą sudaro trys dalys: 1) bendrojo pobūdžio klausimai (lyties, išsilavinimo, amžiaus, pareigybės, darbovietės ir darbo stažo aspektais); 2) penkių sričių rekomendacijų (iš viso 25 rekomendacijos) vertinimas: neįgaliųjų sporto politika (6 rekomendacijos); dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje (4 rekomendacijos); neįgaliųjų sporto infrastruktūra (3 rekomendacijos);

neįgaliųjų sporto renginiai (6 rekomendacijos); neįgaliųjų sporto žmogiškieji ištekliai (6 rekomendacijos); 3) nuomonės klausimas dėl rekomendacijos neįgaliųjų sporto vystymui reikšmingumo (6 pasirinkimo galimybės) (1 priedas). Anketinė apklausa sudaryta remiantis vykdyto projekto „All for Sport for All“ konsoliduotų rekomendacijų pateiktimi ir įvairiais moksliniais šaltiniais (Kardelis, 2012; Pakalniškienė, 2012)

Vertindami antrosios dalies kiekvieną teiginį, tiriamieji turėjo pasirinkti atsakymo variantus penkių pakopų skalėje su rangais. Taikant ranginę skalę visi atsakymai eina griežtai didėjančia ar mažėjančia tvarka (Kardelis, 2012). Šiuo atveju mažėjančia tvarka nuo teiginio „Visiškai sutinku“, „Sutinku“, „Nei sutinku, nei nesutinku“, „Nesutinku“, „Visiškai nesutinku“ ir „Labai reikšminga“, „Reikšminga“, „Nei reikšminga, nei nereikšminga“, „Beveik nereikšminga“, „Nereikšminga“.

Anketos vidiniam suderinamumui ir validumo tyrimui buvo nustatytas Cronbach alfa koeficientas (α). Šis koeficientas ne tik įvertina atskirų klausimų koreliaciją, bet ir įvertina kiekvieno klausimo svorį, atspindint tiriamą dydį, tokiu būdu atmetant perteklinius klausimus.

4.2.3. Matematinė statistika

Tyrimo duomenų analizei naudoti statistikos metodai: aprašomoji statistika, klausimyno validumo tyrimas, atsakymų analizė chi kvadratu (χ^2) kriterijaus metodu. Tyrimo duomenys statistiškai apdoroti Microsoft Office Excel 2018 ir SPSS 23.0 for Windows (angl. Statistical Packet for Social Sciences, liet. Statistinis socialinių mokslų paketas) programomis. Statistinei analizei pasirinktas 0,05 statistinio reikšmingumo lygmuo (p). Ryšiai laikomi statistiškai reikšmingi, kai $p < 0,05$ ($p < 0,001$ – ypač reikšminga).

Klausimynų sąsajos pagal aukščiau pateiktus kriterijus dažniausiai nustatomos naudojant χ^2 (chi-kvadratu) kriterijumi. Palyginimas tarp grupių pagal veiklos pobūdį, esant mažoms imtims, vykdomas dažniausiai Mann-Whitney kriterijumi. Abu šie kriterijai leidžia analizuoti imtis, išreikštas ranginiais dydžiais ir neįtrauktus duomenų pasiskirstymo dėsniai.

Duomenys pateikti procentine išraiška. Neparametriniams tyrimo duomenims analizuoti naudotas Kruskal'io-Wallis'o kriterijus (skaičiuota X^2 – chi kvadratas, df – laisvės laipsnis, p – reikšmingas lygmuo). Konkrečių dviejų grupių tarpusavio skirtumui nustatyti buvo naudotas Mann'o-Whitney'io kriterijus (skaičiuota U – pagrindinė reikšmė, z – statistikos reikšmė, p – reikšmingumo lygmuo). Reikšmingumo lygmenys $p < 0,05$ reiškia, kad teiginyje yra statistiškai reikšmingas skirtumas.

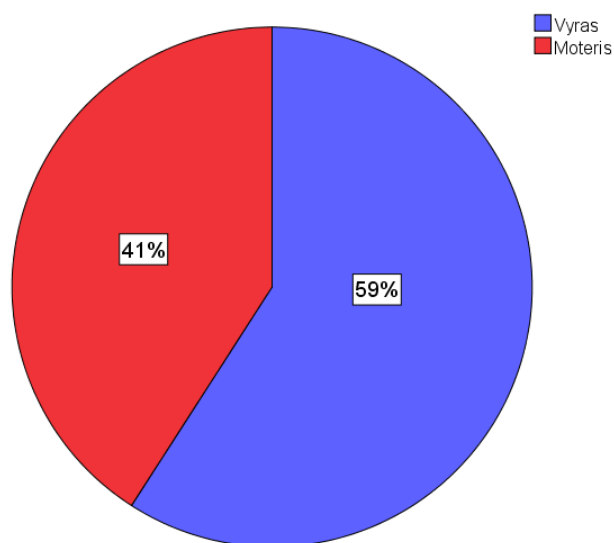
4.2.4. Tiriamieji

Reikiamų apklausti respondentų skaičiaus buvo nustatytas atsitiktinės netikimybinės atrankos būdu. Pirmą grupę tiriamųjų sudarė švietimo ir mokymo paslaugų tiekėjai, kurie suteikia neįgaliesiems išsilavinimą, profesijos pasirinkimą ir skatina jų integraciją į visuomenę per sportinę veiklą. Antros grupės tiriamieji buvo Lietuvos parolimpinio komiteto nariai, klubai.

5. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

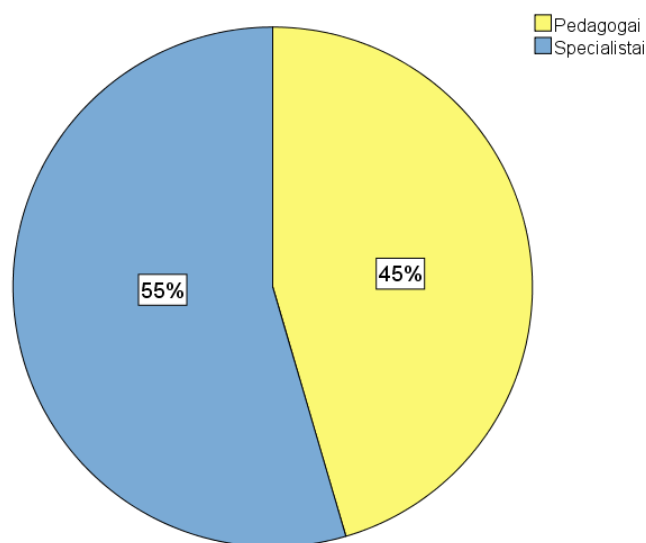
5.1. Tiriamųjų socio-demografinės charakteristikos

Tiriamieji. Pedagogų, kurie dirba švietimo ir mokymo paslaugų tiekiančiose institucijose ir specialistų, kurie dirba neįgaliųjų sporto klubuose (įvairiose pareigybėse), ugdančių neįgaliuosius, Lietuvoje yra palyginus nedaug. Todėl atsitiktinės atrankos metodu buvo atrinkti 22 respondentai: 10 pedagogų ir 12 specialistų. Tiriamųjų tarpe buvo 13 vyrų ir 9 moterys (9 pav.)

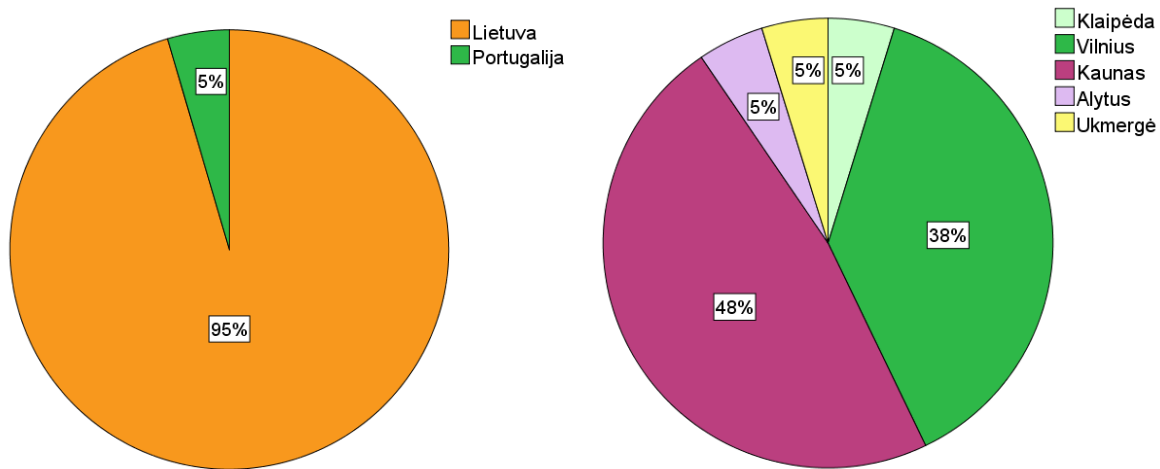
9 Pav. Tiriamųjų procentinis skirstinys pagal lytį

Pagal darbo specifiką respondentus galima skirstyti į dvi grupes (10 pav.)

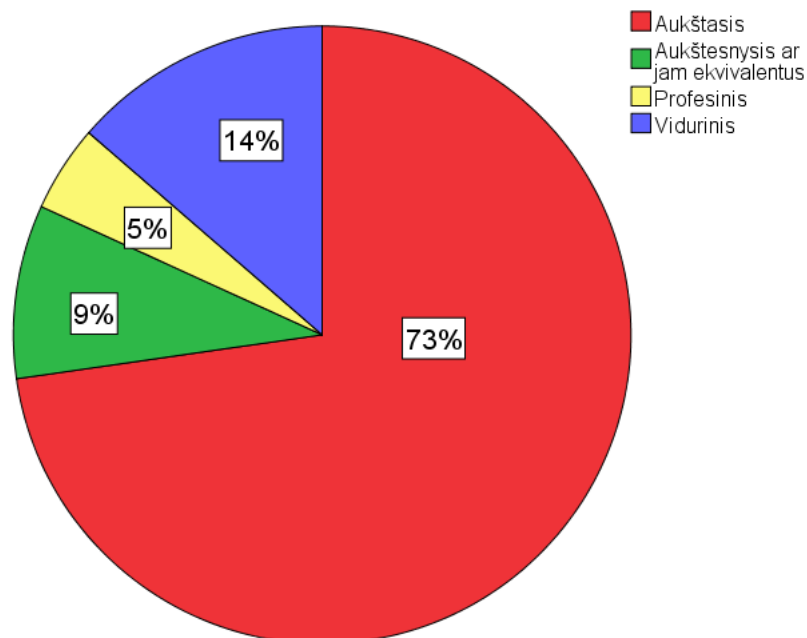
10 Pav. Tiriamųjų procentinis skirstinys pagal veiklos pobūdį

Teritoriniu požiūriu apklausoje dalyvavo ne tik Lietuvos respondentai. Procentiniai skirstiniai pagal jų atstovaujamą šalį ir miestą pateikti (11 pav.):

11 Pav. Respondentų procentinis skirstinys pagal gyvenamąją šalį ir vietą

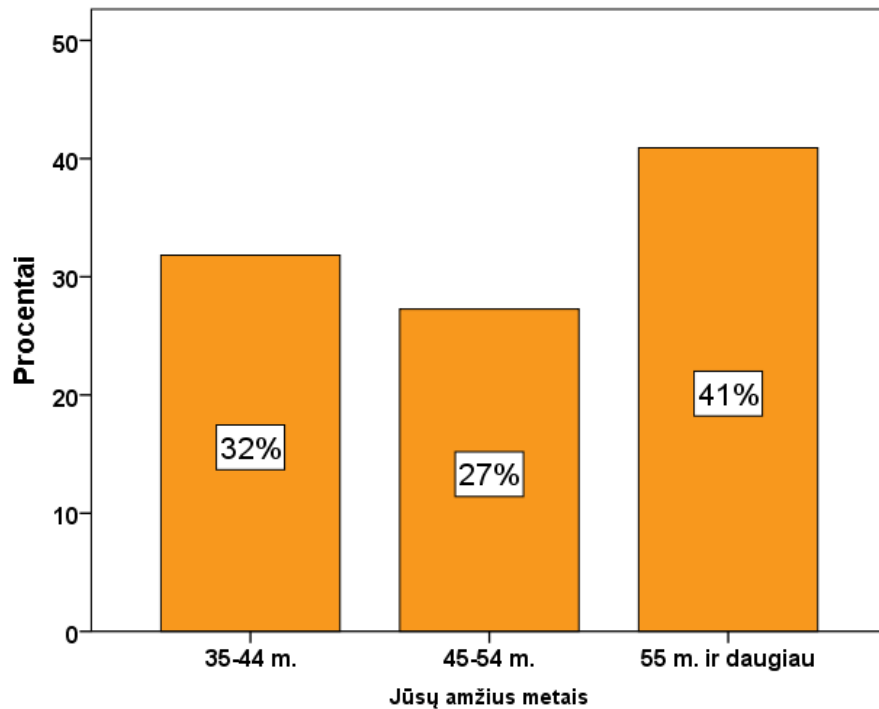
Kadangi šiame tyrime dalyvavo su neįgaliaisiais dirbantys asmenys, labai svarbus yra jų išsilavinimo cenzas. 12 paveiksle pateiktas visų respondentų procentinis skirstinys pagal išsilavinimą. Kaip matome daugiau nei 70 proc. tiriamųjų turi aukštąjį išsilavinimą. Tačiau antroji grupė su 14 proc. yra tik vidurinį išsilavinimą turinys asmenys.

12 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal išsimokslinimą

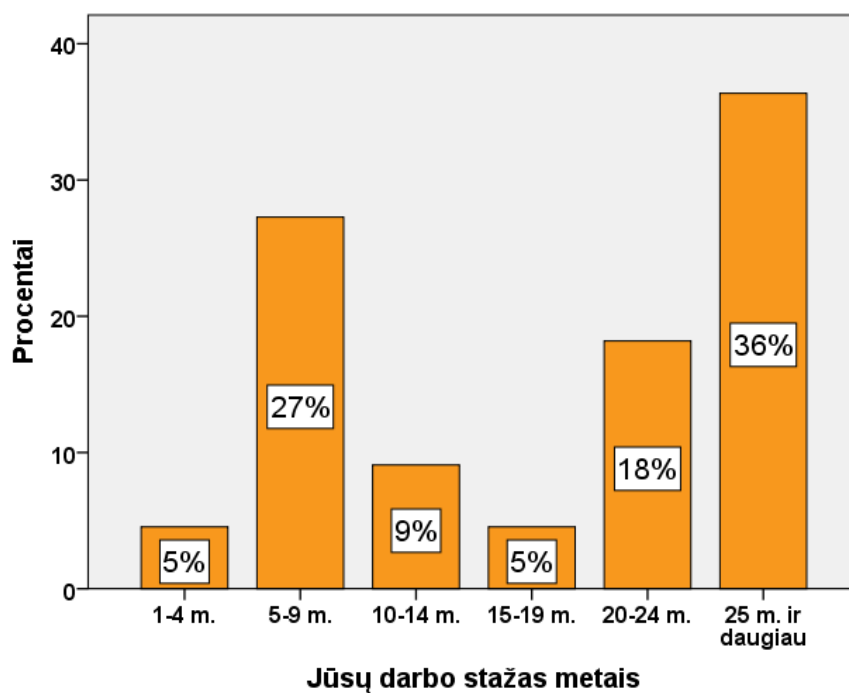
Esminę įtaką neįgalųjų veiklos ir ypač sportinės veiklos organizavimui ir jos kokybei turi respondentų gyvenimo patirtis ir darbo stažas pagal įgytą specialybę. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei 40 proc. respondentų yra asmenys virš 55 m. Kitos amžiaus grupės 35-44 m. ir 45-54 m.

sudaro apytikriai po lygiai likusią tiriamųjų dalį (60 proc.). Šie duomenys pateikti 13 ir 14 paveiksluose.

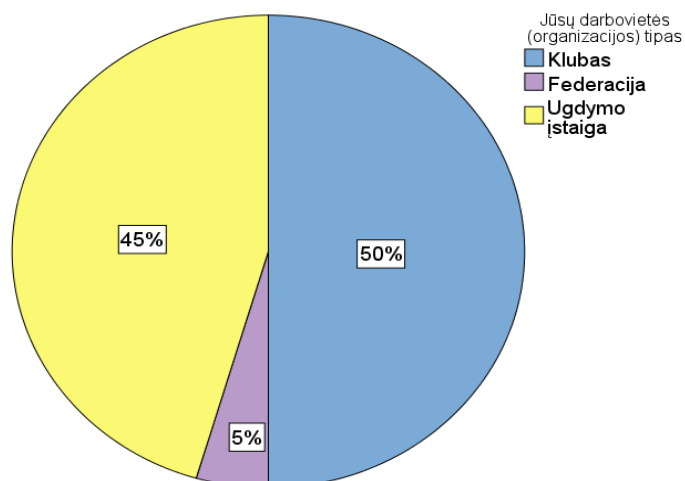
13 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal amžių

Darbo stažas ypatingai svarbus vertinamasis rodiklis (14 pav.). Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei trečdalis respondentų (36 proc.) turi daugiau nei 25 m. darbo stažo. Maždaug penktadalis respondentų (18 proc.) taip pat turi pakankamai ilgą darbo stažą 20-24 m. Svarbu pažymėti, kad 5-9 m. darbo stažą turi beveik trečdalis respondentų (27 proc.), nes ši grupė tikėtina jau turi sukaupusi pakankamai patirties ir tuo pačiu metu yra imli inovacijoms ir naujiems iššūkiams.

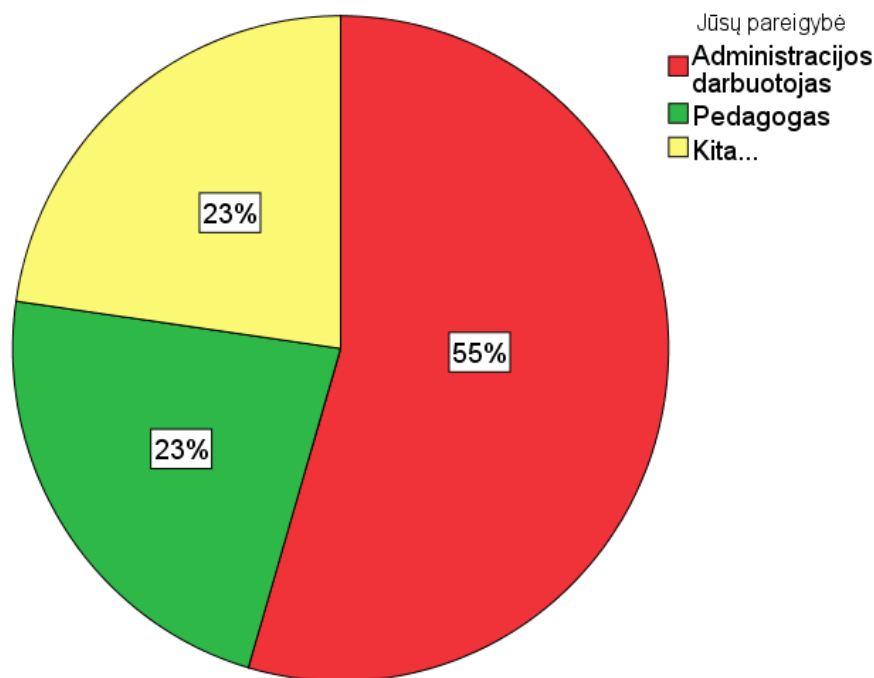
14 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo stažą

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti respondentų darbo vietą (15 pav.). Tyrimo rezultatai parodė, kad didžioji dalis respondentų pasiskirstė tarp ugdymo įstaigų (55 proc.) ir klubų (45 proc.).

15 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo vietą

Respondentai pagal pareigybės pasiskirstė sekančiai: 55 proc. sudarė administracijos darbuotojai, 23 proc. pedagogai ir likusi dalis kitų pareigybių asmenys (16 Pav.). Administracijos darbuotojų aktyvumas sprendžiant neįgaliųjų sportavimo klausimus yra ypač reikšmingas.

16 Pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo vietą

5.2. Klausimyno validumas

Vartojamas klausimynas yra originalus, jo patikimumas nėra įvertintas mokslo bendruomenės pasauliniu mastu. Todėl turint realių atsakymų visumą, reikia ištirti, ar šį klausimyną galima laikyti patikimu. Klausimyno patikimumas (angl.k. – *reliability*) plačiąja prasme suprantamas kai koreliacija tarp gautų kokybinio tyrimo rezultatų ir hipotetinių arba tikėtinų įverčių. Gauti kokybinių tyrimų rezultatų tiesioginiais matavimo metodais neįmanoma, todėl validūs klausimynai suteikia galimybę gauti artimiausią tikėtinam kokybinio tyrimo rezultatui. Validumo vertinimui pagrindinai vartojamos šios kategorijos:

1. Klausimyno vidinis nuoseklumas (angl. k. – *scale internal consistency*), kuris remiasi atskirų klausimų tarpusavio koreliacija (teisingiau atsakymų į anketų klausimus tarpusavio koreliacija ir dispersijas);
2. Klausimyno atsakymų patikimumas kartotinių apklausų atvejais (angl. k. – *test – retest reliability*). Šiuo atveju tiriama koreliacija tarp dviejų ar daugiau kartotinių tyrimų ir vertinant gautus rezultatus.
3. Ekspertų kvalifikacijos ir vertinimų patikimumas (angl. k. – *inter – rater reliability*), įvertinantis dviejų ar daugiau ekspertų individualų bei komandinį darbą ir gebėjimą objektyviai vertinti įvykius.

Šiame darbe buvo vertinamas tikrai pasirinkto klausimyno vidinis nuoseklumas, kadangi vykdyti kartotinius tyrimus nebuvo galimybės. SPSS programoje, kaip ir rekomenduojama statistinėje literatūroje, vidiniam nuoseklumui įvertinti vartojamas Kronbacho alfa (*Cronbach's alpha*) koeficientas.

Šis koeficientas ne tik įvertina atskirų klausimų koreliaciją, bet ir įvertina kiekvieno klausimo svorį, atspindint tiriamą dydį, tokiu būdu atmetant perteklinius klausimus. Tais atvejais, kai klausimų atsakymų dispersijos tarpusavyje nekoreliuoja, šie klausimai laikomi atsitiktiniais, neatspindinčiais tiriamo dydžio charakteristikų ir apskaičiuotasis Kronbacho alfa koeficientas artimas nuliui. Priešingu atveju, kai klausimai kryptingi ir tarpusavyje glaudžiai susiję bei papildo vienas kitą apibrėžiant tiriamo objekto charakteristikas, šis koeficientas yra artimas vienetui. Šio koeficiento reikšmė tiesiogiai priklauso nuo klausimų skaičiaus anketoje – didėjant jų kiekiui, Kronbacho alfa reikšmė taip pat didėja.

Atlikus naudoto klausimyno vidinio nuoseklumo tyrimus, gauti tokie rezultatai (17 pav.):

Cronbach's Alpha	N of Items
,885	31

17 Pav. Naudoto klausimyno validumo tyrimo rezultatas

Remiantis literatūra, gerai sudarytam klausimynui apskaičiuotoji Kronbacho alfa reikšmė turi viršyti 0,6 – 0,7 reikšmę. Lentelėje *N of Items* nurodomas esminių klausimų, atmetus demografinius, kiekis. Šiuo atveju pilnai galima teigti, kad naudotas klausimynas yra validus.

Kitas reikšmingas klausimyno validumo aspektas yra atskirų klausimų dispersijų tarpusavio santykis su sumine klausimyno dispersija. Klausimai, turintys silpną koreliacinę ryšį su visa klausimyno skale, gali būti anuliuoti, kaip pertekliniai, nenešantys papildomos informacijos. Priimta klausimus, kurių koreliacija mažesnė už 0,2, į klausimyną neįtraukti. Tačiau kaip kurie klausimai anketos sudarytojų nuomone yra vertingi informacijos pažiūriui ir nepablogina jos validumo, taigi yra palikti. Jeigu yra gauta neigiama koreliacijos koeficiento reikšmė, tai reiškia, kad atsakymų į klausimą variantus reikia koduoti atvirkščia tvarka.

1 lentelė. Tyrime naudoto klausimyno atskirų klausimų statistinė analizė

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Tinkamai renkami duomenys apie neįgaliųjų sporto vystymą	88,50	160,167	,691	,877
Suinteresuotosios grupės dalyvauja ir keičiasi informacija neįgaliųjų sporto vystymo klausimais	88,45	154,545	,752	,874

Santykiai tinkami tarp sporto politikos formuojamų ir atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą	88,45	158,355	,709	,876
Sukurta duomenų bazė apie neįgaliųjų sporto vystymą	88,77	158,851	,631	,877
Vyksta nuolatinis bendradarbiavimas tarp ES ir šalies organizacijų atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą	88,45	156,260	,808	,873
Keičiamasi patirtimi tarp ES šalių neįgaliųjų sporto vystymo klausimais	88,50	159,690	,715	,876
Bendradarbiavimas yra tinkamas tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan.	88,23	161,708	,584	,878
Taikomos įvairios priemonės renkant duomenis apie neįgaliųjų sporto vystymą, renginių organizavimą ir pan.	88,23	158,660	,791	,875
Vykdomos informuotumo didinimo kampanijos tikslu skatinti dalyvauti neįgaliųjų sporte	88,36	158,052	,798	,874
Vykdomi moksliniai tyrimai nagrinėjantys įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus	88,64	157,861	,681	,876
Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems	88,55	159,784	,535	,879
Pateikiama reikiama informacija neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą	88,45	162,260	,568	,879

Vykdoma kitų šalių gerosios patirties sklaidą apie sporto infrastruktūros prieinamumą ir panaudojimą neįgaliesiems	88,50	163,881	,467	,881
Nėra kliūčių dalyvaujant neįgaliesiems sporto renginiuose	88,32	162,799	,402	,882
Skatinama neįgaliesiems dalyvauti sporto renginiuose	87,95	168,141	,305	,884
Neįgalieji skatinami dalyvauti sporto renginiuose socializacijos tikslais	88,09	164,372	,486	,880
Reikalingos veiklos programos suteikiančios galimybes neįgaliesiems aktyviau dalyvauti sporto renginiuose	87,55	171,784	,127	,887
Sporto renginių palikimas gali pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan.	87,59	173,872	,061	,887
Reikalingos tikslingos investicijos į infrastruktūrą skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje	87,32	170,608	,157	,887
Tinkamai renkama informacija apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.)	88,50	165,595	,509	,881
Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte	88,95	161,569	,463	,881
Skatinama savanoriška veikla neįgaliųjų sporte	88,64	162,719	,538	,879
Padedama rinkti neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą	89,09	162,944	,517	,880

Personalas vystantis neįgaliųjų sportinę veiklą stokoja specifinių žinių ir įgūdžių	88,14	178,028	-,153	,894
Organizuojamos bendradarbiavimo mokymo srityje iniciatyvos tarp neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių sporto organizacijų	88,59	162,444	,531	,879
Bendradarbiavimas įvairiais lygiais ir formomis	89,64	164,814	,307	,885
Tolesni moksliniai tyrimai ir keitimasis duomenimis	89,59	174,634	-,025	,892
Keitimasis priemonėmis ir technologijomis	89,82	172,346	,084	,888
Žmogiškųjų išteklių švietimas ir mokymas	89,95	172,998	,044	,890
Investicijos į sporto infrastruktūrą	90,09	170,848	,119	,889
Vykdomos sporto politikos pritaikomumas neįgaliesiems	89,82	169,965	,162	,887

Šioje lentelėje stulpelyje *Corrected Item-Total Correlation* pateikta kiekvieno klausimo koreliacija su sumine koreliacija. Kaip keičiasi Kronbacho alfa reikšmė, pašalinus klausimą, galima stebėti stulpelyje *Cronbach's Alpha if Item Deleted*.

Atlikus šį klausimyno validumo tyrimą, galima teigti, kad jis atitinka visus reikalavimus.

5.3. Statistinių tyrimų rezultatų analizė

Šiame darbe buvo tiriamos sąsajos tarp respondentų atsakymų į pateiktos anketos klausimus priklausomai nuo jų:

1. Lyties, t. y. ar vyrų ir moterų požiūris į neįgaliųjų sporto vystymo situaciją, problemas bei iššūkius yra vienodas, ar skiriasi;
2. Išsilavinimo, t. y. ar įgytos žinios keičia požiūrį į neįgaliųjų sporto veiklos organizavimą;
3. Amžiaus, t.y. ar amžius turi reikšmės įgyvendinant neįgaliųjų sporto politiką, organizuojant neįgaliųjų sporto veiklą ir priimant sprendimus;
4. Patirties dirbant, t. y. kiek darbo stažas yra svarbus neįgaliųjų sporto organizavimui ir valdymui;
5. Darbovietėje užimamas pareigas, t.y. kiek užimamos pareigos yra svarbios neįgaliųjų sporto valdymui ir sprendimų priėmimui.

6. Pagal veiklos pobūdį, t.y. kaip pedagoginis personalas ir sporto specialistai vertina skirtingus neįgaliųjų sporto veiklos aspektus.

Klausimynų sąsajos pagal aukščiau pateiktus kriterijus dažniausiai nustatomos naudojamo χ^2 (chi-kvadrato) kriterijumi. Palyginimas tarp grupių pagal veiklos pobūdį, esant mažoms imtims, vykdomas dažniausiai Mann-Whitney kriterijumi. Abu šie kriterijai leidžia analizuoti imtis, išreikštas ranginiais dydžiais ir nejautrūs duomenų pasiskirstymo dėsniai. Minėti ir aprašomosios statistikos skaičiavimo įrankiai yra galingame programų pakete SPSS 23.0 for Windows (angl. k.-Statistical Packet for Social Sciences, liet. Statistinis socialinių mokslų paketas). Grafinės informacijos dalis yra sudaryta naudojantis programa Excel 2018.

5.3.1. Tyrimai pagal lyties faktorių

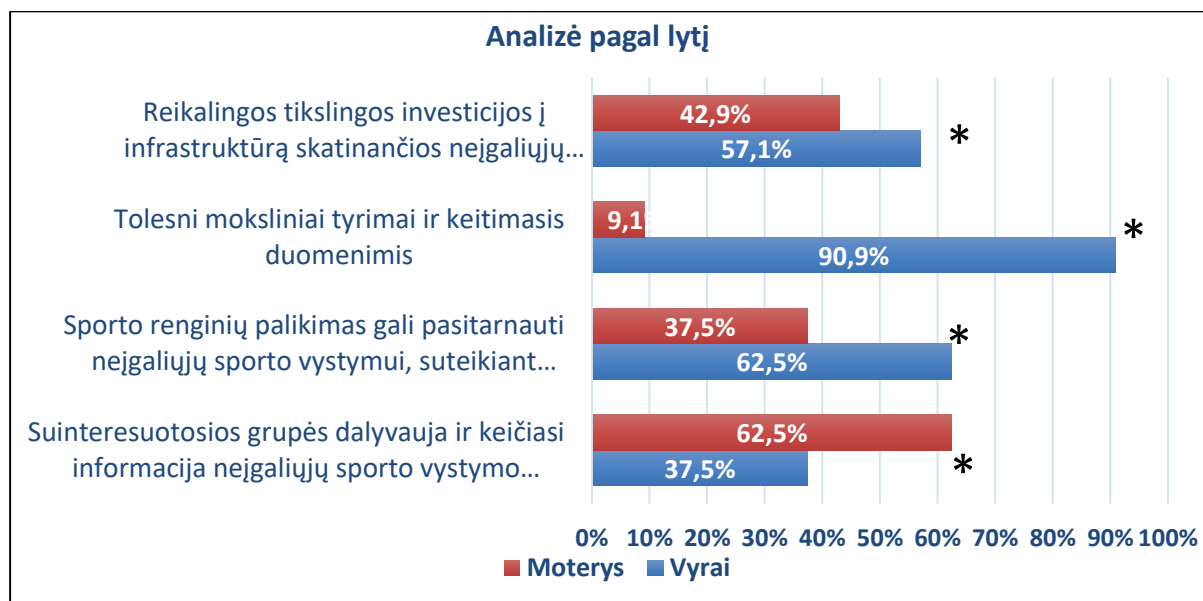
Kaip buvo minėta aukščiau, tyrime dalyvavo 22 respondentai, kurių tarpe buvo 13 vyrų ir 9 moterys. Į daugumą klausimų buvo atsakyta vienodai, tačiau 2 lentelėje ir 18 pav. pateikti kiti, statistiškai reikšmingai skirtingi atsakymai:

2 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai lyties aspektu

Klausimas	χ^2 reikšmė	df	P reikšmė
Sporto renginių palikimas gali pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan.	6,487	2	0,039
Reikalingos tikslingos investicijos į infrastruktūrą skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje	8,139	3	0,043
Tolesni moksliniai tyrimai ir keitimasis duomenimis	12,330	4	0,015
Suinteresuotosios grupės dalyvauja ir keičiasi informacija neįgaliųjų sporto vystymo klausimais	10,624	4	0,31

Šios skirtingos nuomonės lyties aspektu rodo skirtingą penkių šalies neįgaliųjų sporto vystymo situaciją vertinimą (18 pav.). Beveik du kartus daugiau moterų nei vyrų vertino *neįgaliųjų sporto politikos* faktą, kad „**Suinteresuotosios grupės** dalyvauja ir keičiasi informacija neįgaliųjų sporto vystymo klausimais“. Tačiau vyrai ryžtingiau pasisakė *neįgaliųjų sporto renginių* klausimais. Jie labiau nei moterys pripažįsta, kad Sporto **renginių palikimas** gali pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan. Taip pat, vyrų teigimu yra Reikalingos tikslingos **investicijos į infrastruktūrą** skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje. Vyrų

vertindami kiek reikšmingos šios konsoliduotos rekomendacijos neįgaliųjų sporto vystymui ypatingai akcentuoja svarbą Tolesni moksliniai tyrimai ir keitimasis duomenimis.

18 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas lyties aspektu (* - $p < 0,05$)

5.3.2. Statistiniai tyrimai pagal išsilavinimo cenzą

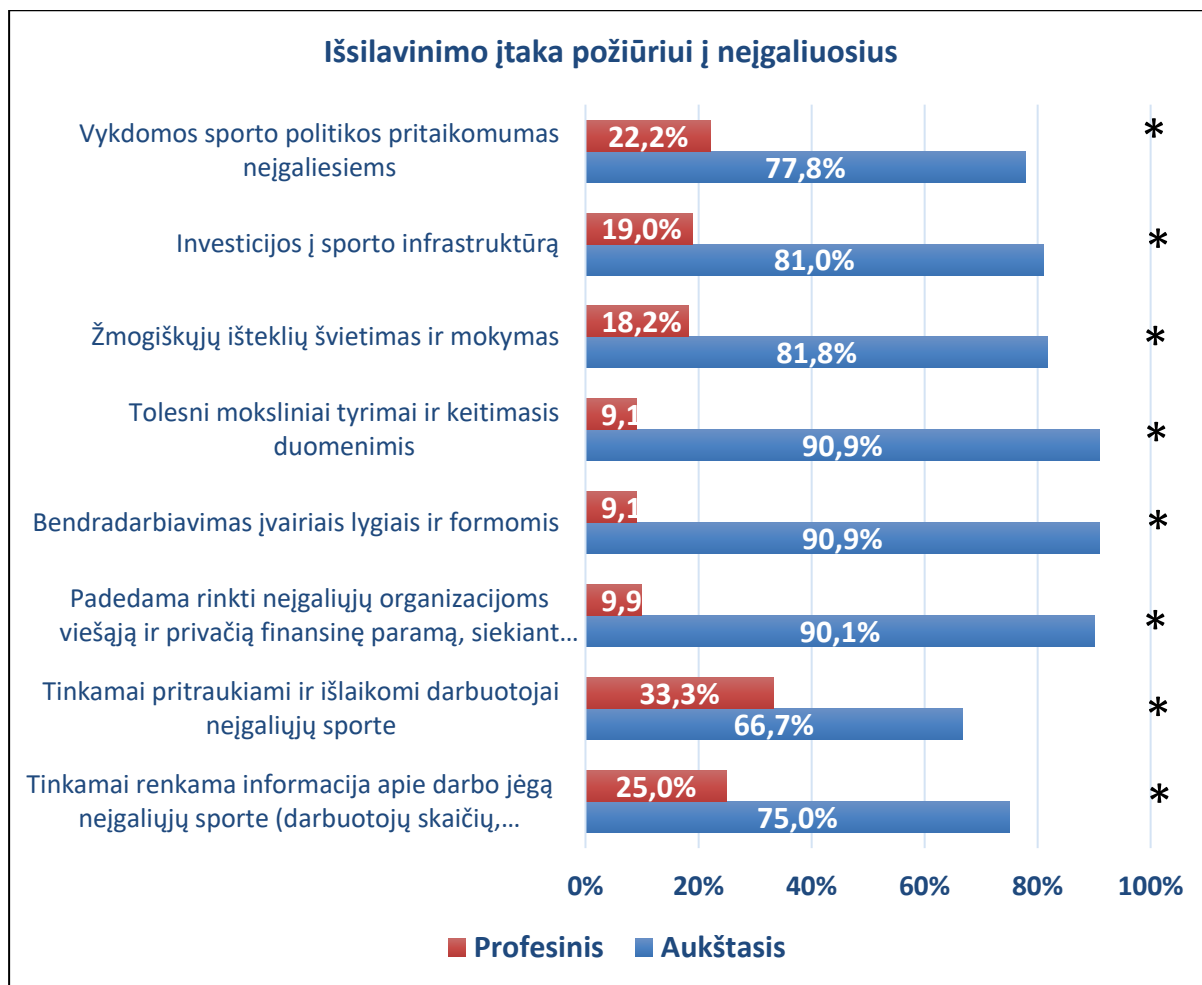
Dauguma visų respondentų turi aukštąjį universitetinį – 16 asmenų (72,7 proc.) arba aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą – 2 asmenys (9,1 proc.). Likusius 18,1 procentą sudarė 4 asmenys, turintys profesinį ir vidurinį išsilavinimą. Statistinio tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, ar išsilavinimas daro įtaką sprendimams, turintiems įtakos neįgaliųjų sporto vystymo situacijos ir problemoms spręsti. Statistinės analizės rezultatai pateikti 3-oje lentelėje ir 19 paveiksle.

3 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai išsilavinimo aspektu

Klausimas	χ^2 reikšmė	df	P reikšmė
Tinkamai renkama informacija apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.)	12,986	6	0,430
Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte	29,726	12	0,003
Padedama rinkti neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą	21,984	9	0,010
Bendradarbiavimas įvairiais lygiais ir formomis	28,693	9	0,001

Tolesni moksliniai tyrimai ir keitimasis duomenimis	35,265	12	0,000
Žmogiškųjų išteklių švietimas ir mokymas	33,840	9	0,000
Investicijos į sporto infrastruktūrą	24,836	9	0,003
Vykdomos sporto politikos pritaikomumas neįgaliesiems	26,650	9	0,002

Tyrimo rezultatai parodė, kad aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys ypatingai reikšmingai vertina *neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių aspektus* dėl Tinkamai renkama **informacija** apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.); Tinkamai **pritraukiami ir išlaikomi** darbuotojai neįgaliųjų sporte ir **Padedama** rinkti neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą. Be to, jie aiškiai pasisakė dėl penkių (iš šešių) **reikšmingų konsoliduotų rekomendacijų neįgaliųjų sporto vystymui**: Bendradarbiavimas įvairiais lygiais ir formomis; Tolesni moksliniai tyrimai ir keitimasis duomenimis; Žmogiškųjų išteklių švietimas ir mokymas Investicijos į sporto infrastruktūrą; Vykdomos sporto politikos pritaikomumas neįgaliesiems. Profesinį išsilavinimą turinys asmenys labiausiai akcentavo svarbą Tinkamai **pritraukiami ir išlaikomi** darbuotojai neįgaliųjų sporte; **Padedama** rinkti neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą ir Vykdomos sporto politikos pritaikomumas neįgaliesiems.

19 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas išsilavinimo aspektu (* - $p < 0,05$)

Šis tyrimas leidžia įvertinti, kad specialistai su aukštesniu išsilavinimu geba globaliau, iš esmės suprasti pagrindines aktualijas ir galimus pokyčius bei, tikėtina, jiems tinkamai pasiruošti.

5.3.3. Požiūrio į neįgaliųjų sporto vystymą rezultatų analizė pagal respondentų amžių

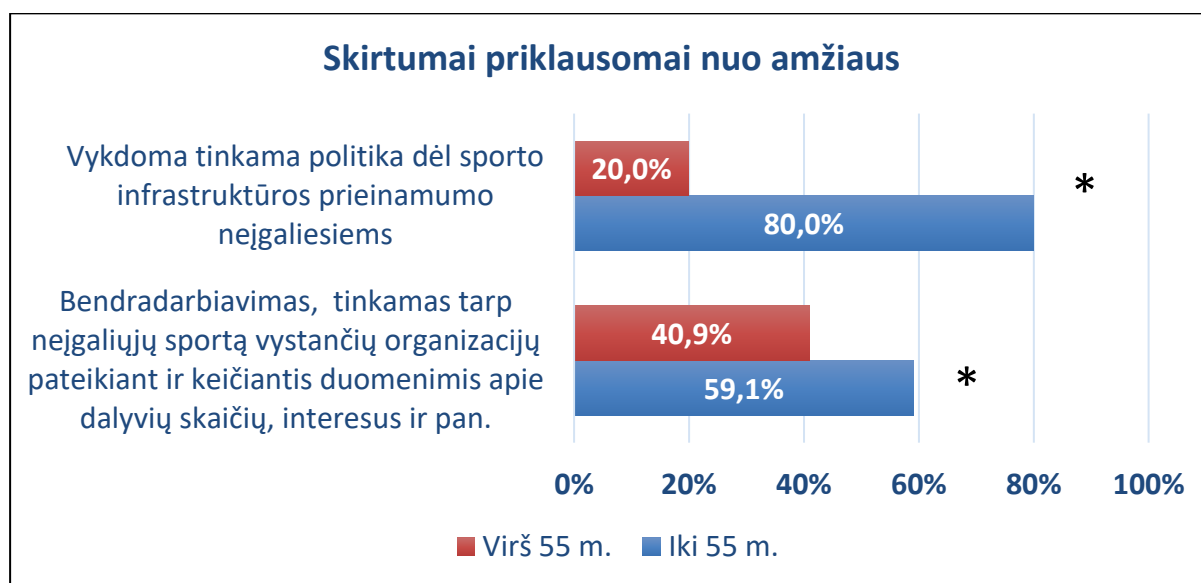
Respondentai pagal amžių buvo skirstomi į tris amžiaus grupes: 35-44 m., 45-54 m. ir vyresnių, kaip 55 m. amžiaus grupes. Realu, kad gyvenimo patirtis suteikia savitą nuomonę apie daugumą neįgaliųjų sporto problemų, dažnai besiskiriančią nuo jaunesnių kolegų požiūrio ir supratimo. Atliedamo tyrimo metu paaiškėjo, kad įvairių amžiaus grupių respondentų atsakymai į anketos klausimus yra beveik identiški. Skirtumai nustatyti tik dviejų atsakymų atveju (4 lentelė ir 20 pav.):

4 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai amžiaus aspektu

Klausimas	χ^2 reikšmė	df	P reikšmė
Bendradarbiavimas, tinkamas tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan.	10,782	4	0,029

Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems	18,494		8	0,018
---	--------	--	---	-------

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad respondentai iki 55 m. amžiaus reikšmingiau vertino nei virš 55 m. sritį *neįgaliųjų sporto infrastruktūra*: Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems. Kiek mažesnis vertinimo skirtumas srityje neįgaliųjų dalyvavimas sporto veikloje: Bendradarbiavimas yra tinkamas tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan.

20 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas amžiaus aspektu (* - $p < 0,05$)

5.3.4. Požiūrio į neįgaliųjų sporto vystymą rezultatų analizė tarp pedagogų ir specialistų grupių

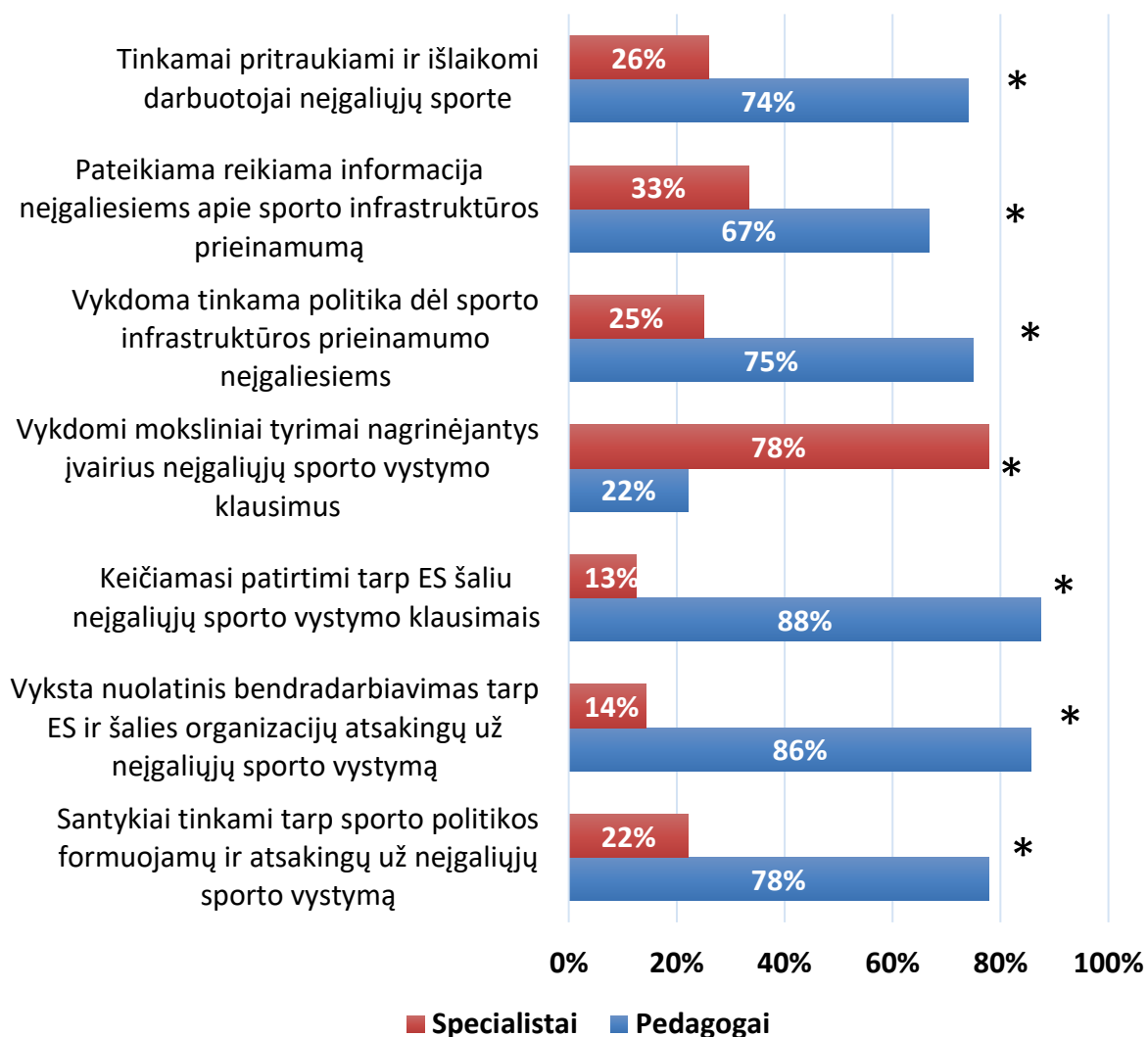
Visi tiriamieji buvo suskirstyti į dvi grupes pagal savo darbinės veiklos pobūdį. Išskirta 10 pedagoginio profilio ir 12 sportinio – vadybinio profilio specialistų (neįgaliųjų klubo pirmininkas, treneris, sporto klubo vadovas, projektų vadovas-vykdytojas, klubo vadovas, treneris ir pan.). Buvo aktualu ištirti, ar tarp šių gana panašių grupių yra panašus neįgaliųjų sporto vystymo situacijos ir esminių iššūkių supratimas. Atliktas atsakymų tyrimas parodė, kad šios respondentų grupės labiausiai skiriasi tarpusavyje: net atsakymai į anketos klausimus buvo skirtingi (5 Lentelė ir 21 pav.):

5 Lentelė. Statistiškai reikšmingi respondentų atsakymai darbinės veiklos pobūdžio aspektu

Klausimas	χ^2 reikšmė	df	P reikšmė
Santykiai tinkami tarp sporto politikos formuojamų ir atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą	8,163	3	0,043

Vyksta nuolatinis bendradarbiavimas tarp ES ir šalies organizacijų atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą	10,980	3	0,012
Keičiamasi patirtimi tarp ES šaliu neįgaliųjų sporto vystymo klausimais	10,908	2	0,004
Vykdomi moksliniai tyrimai nagrinėjantys įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus	12,701	3	0,005
Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems	11,110	4	0,025
Pateikiama reikiama informacija neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą	7,019	2	0,030
Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte	15,950	4	0,003

Skirtumai tarp pedagogų ir specialistų požiūrio

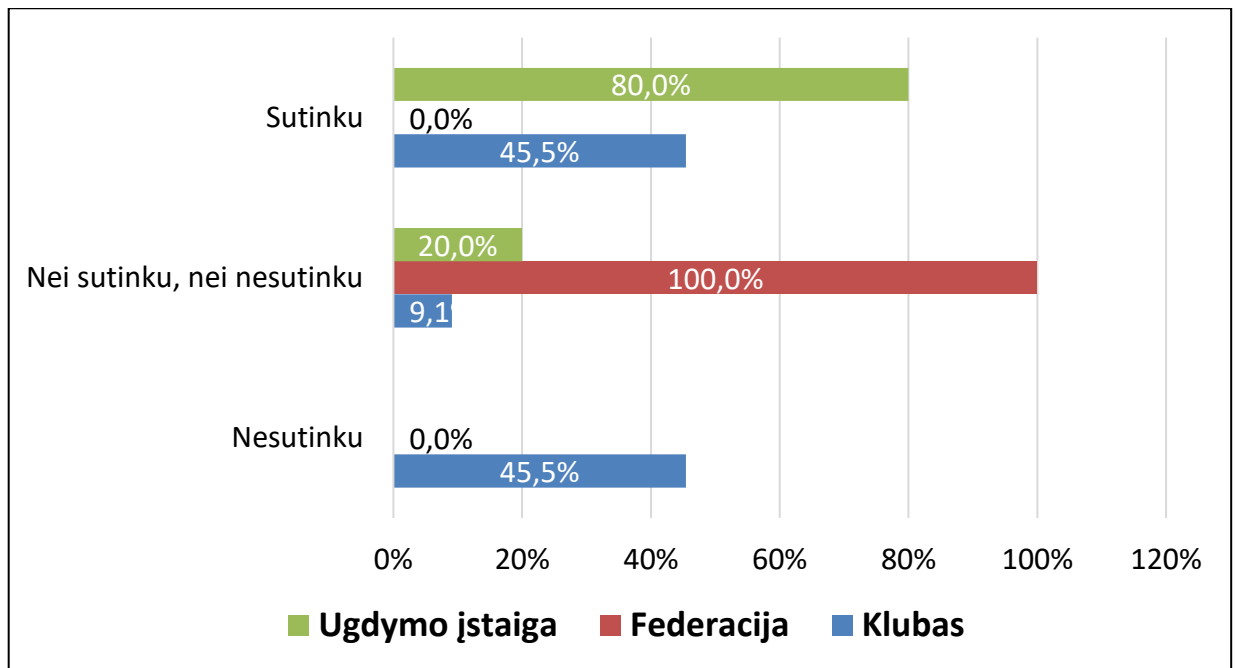
21 Pav. Respondentų neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimas darbinės veiklos pobūdžio aspektu (* - $p < 0,05$)

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė reikšmingus neįgaliųjų sporto vystymo situacijos vertinimo skirtumus tarp dviejų darbinės veiklos pobūdžio respondentų. Pedagogai šešis (iš septynių) teiginių vertina reikšmingiau nei specialistai. Tikslinga pažymėti kuri iš penkių vertinimo sričių buvo įvardinta reikšmingiausia. *Neįgaliųjų sporto politikos* sritis: Santykiai yra tinkami tarp sporto politikos formuotojų ir atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą; Vyksta nuolatinis bendradarbiavimas tarp ES ir šalies organizacijų atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą; Keičiamasi patirtimi tarp ES šalių neįgaliųjų sporto vystymo klausimais. Antra sritis *neįgaliųjų sporto infrastruktūra*: Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems; Pateikiama reikiama informacija neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą. Trečia sritis *neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių aspektai* - Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte.

Specialistai reikšmingiau nei pedagogai vertino sritį *dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje*: Vykdomi moksliniai tyrimai nagrinėjantys įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus. Specialistams taip pat buvo reikšminga sritis *neįgaliųjų sporto infrastruktūra*: Pateikiama reikiama informacija neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą.

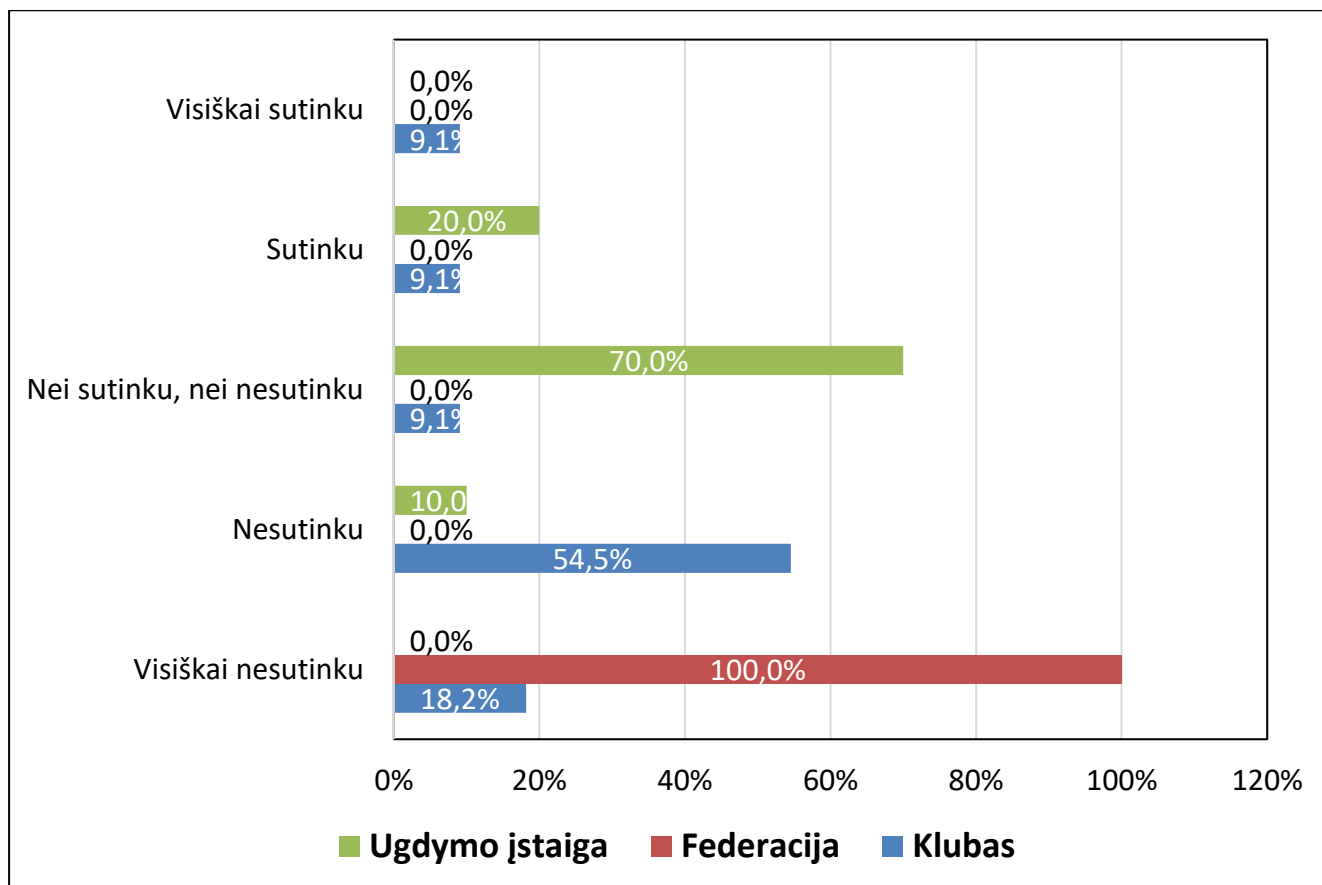
5.3.5. Požiūrio į neįgaliųjų sporto vystymą rezultatų analizė tarp respondentų darbo vietos

Tyrimo rezultatai rodė du statistiškai patikimus vertinant respondentų priklausomybę organizacijoms skirtumus dviejose reikšmingose srityje. Pirma, reikėtų akcentuoti sritį *dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje* ir teiginį ***Bendradarbiavimas yra tinkamas tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan.*** Didžioji dauguma ugdymo įstaigų respondentų (80 proc.) bendradarbiavimą vertino kaip tinkamumą, tačiau beveik pusė klubų atstovų (45 proc.) nesutiko su šiuo teiginiu (22 pav.).

22 Pav. Respondentų bendradarbiavimo tinkamumo vertinimas darbo vietos aspektu (* - $p < 0,05$)

Antra, statistiškai reikšmingas rezultatas yra pagal veiklos sritis *neįgaliųjų sporto žmogiškieji ištekliai* ir teiginys *Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte* (23 pav.). Ugdymo įtaigų darbuotojai neturi nuomonės šiuo teiginiu, o klubų atstovai yra linkę šį svarbų teiginį daugiau vertinti neigiamai. Nors apklausoje dalyvavo tik vienas Federacijos atstovas, tačiau jis griežtai pasisakė nesutinkantis neįgaliųjų sporto darbuotojų tinkamo pritraukimo ir išlaikymo.

23 Pav. Respondentų darbuotojų pritraukimo ir išlaikymo tinkamumo vertinimas darbo vietos aspektu (* - $p < 0,05$)

5.3.6. Neutralus respondentų požiūris į neįgaliųjų sporto vystymo sritis vertinimas

Svarbi tyrimo rezultatų analizės dalis buvo skirta išsiaiškinti kokie vertinti teiginiai išliko neutralūs (6 lent.). Galime daryti prielaidą, kad respondentai neturi tvirtos nuomonės arba jiems pritrūko žinių bei informacijos, kad galėtų pateikti vertinimą.

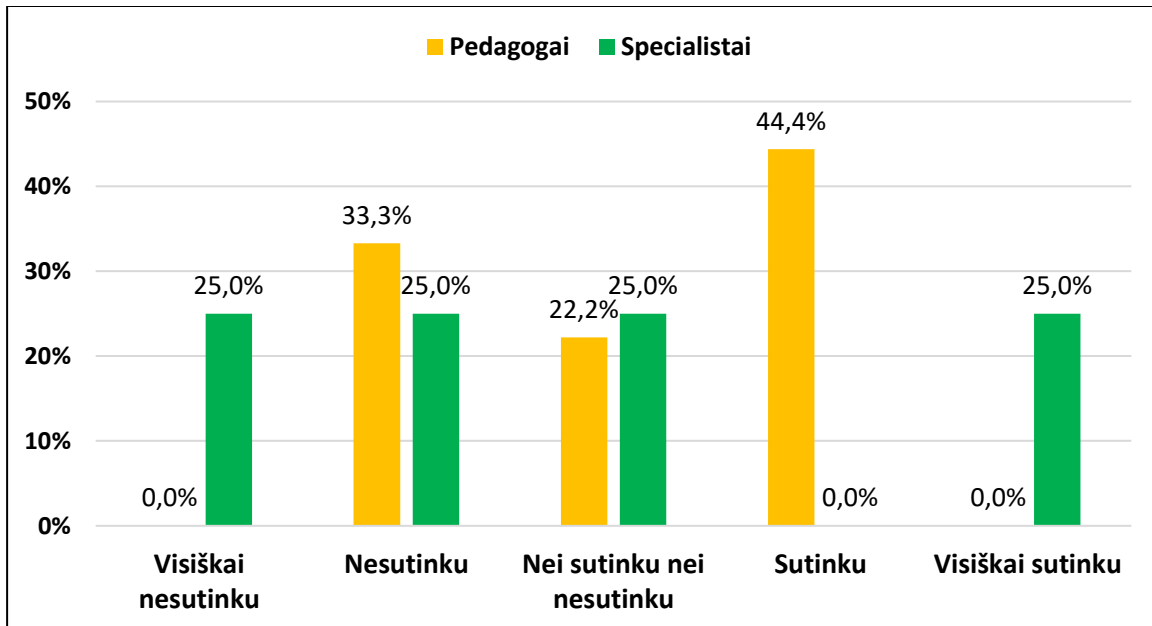
6 Lentelė. Neutraliai vertinti respondentų teiginiai pagal neįgaliųjų sporto veiklos sritis

NEĮGALIŪJŲ SPORTO POLITIKA	
Tinkamai renkami duomenys apie neįgaliųjų sporto vystymą	Sukurta duomenų bazė apie neįgaliųjų sporto vystymą
DALYVAVIMAS NEĮGALIŪJŲ SPORTO VEIKLOJE	
Taikomos įvairios priemonės renkant duomenis apie neįgaliųjų sporto vystymą, renginių organizavimą ir pan.	Vykdomos informuotumo didinimo kampanijos tikslu skatinti dalyvauti neįgaliųjų sporte
NEĮGALIŪJŲ SPORTO INFRASTRUKTŪRA	
Vykdoma kitų šalių gerosios patirties sklaida apie sporto infrastruktūros prieinamumą ir panaudojimą neįgaliesiems	
NEĮGALIŪJŲ SPORTO RENGINIAI	

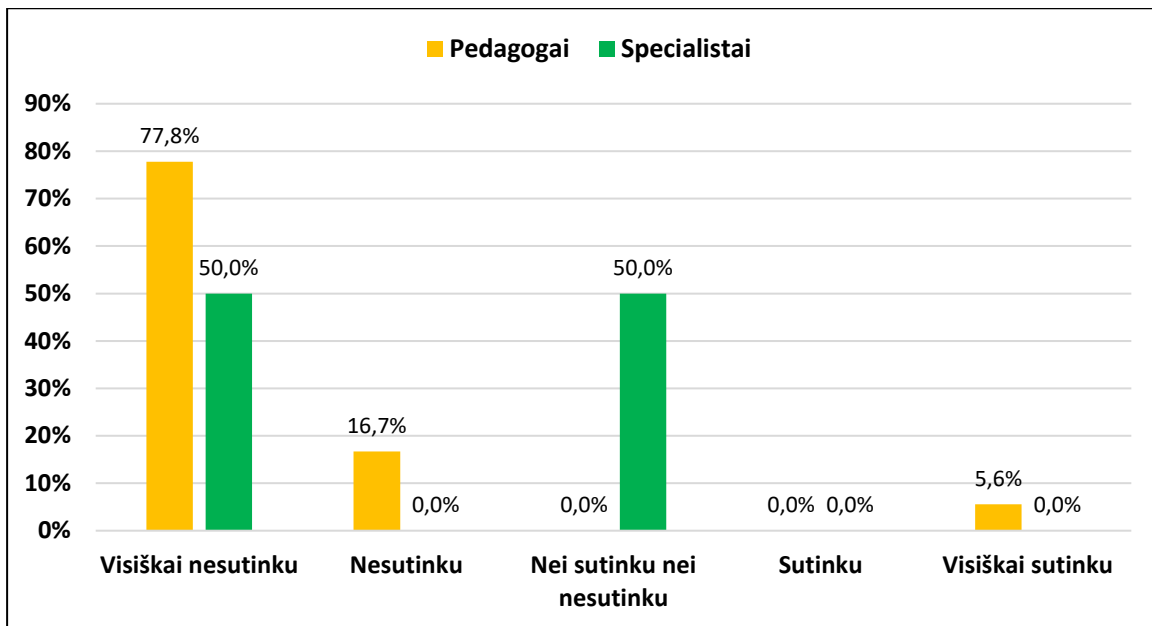
Nėra kliūčių dalyvauti neįgaliesiems sporto renginiuose	Skatinama neįgaliuosius dalyvauti įvairiuose sporto renginiuose
Neįgalieji skatinami dalyvauti sporto renginiuose socializacijos tikslais	Reikalingos veiklos programos suteikiančios galimybes neįgaliesiems aktyviau dalyvauti sporto renginiuose
NEĮGALIŲJŲ SPORTO ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI	
Skatinama savanoriška veikla neįgaliųjų sporte	Personalas vystantis neįgaliųjų sportinę veiklą stokoja specifinių žinių ir įgūdžių
Organizuojamos bendradarbiavimo mokymo srityje iniciatyvos tarp neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių sporto organizacijų	

5.3.7. Neįgaliųjų sporto vystymo sričių vertinimas skirtingais respondentų sociodemografiniais aspektais

Tyrimo rezultatų analizė pateikia neįgaliųjų sporto vystymo sričių vertinimą skirtingais respondentų sociodemografiniais aspektais. Neįgaliųjų sporto politikos vertinimo teiginiai *Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems* ir *Investicijos į sporto infrastruktūrą* buvo statistiškai reikšmingai skirtingai vertinti skirtingai pedagogų ir specialistų (24, 25 pav.). Specialistai kritiškiau vertino pirmąjį teiginį, nei pedagogai. Tačiau antruoju kritiškiau pasisakė pedagogai, nei specialistai.

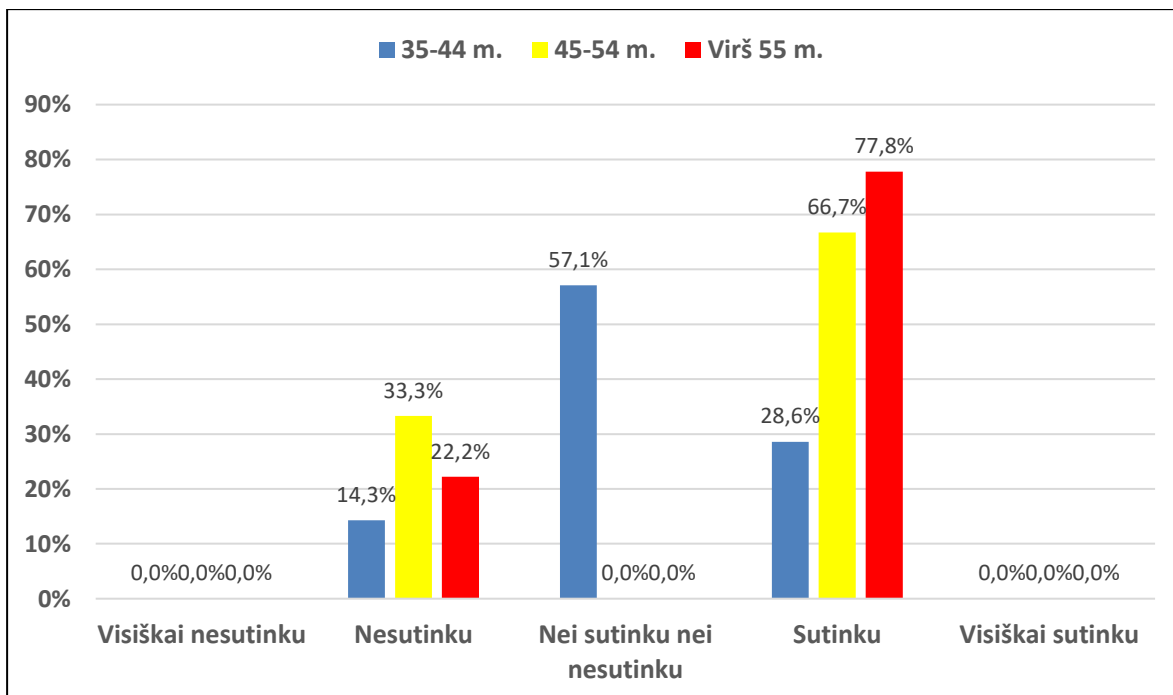

24 pav. Vykdomos tinkamos politikos dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems respondentų procentinis vertinimas

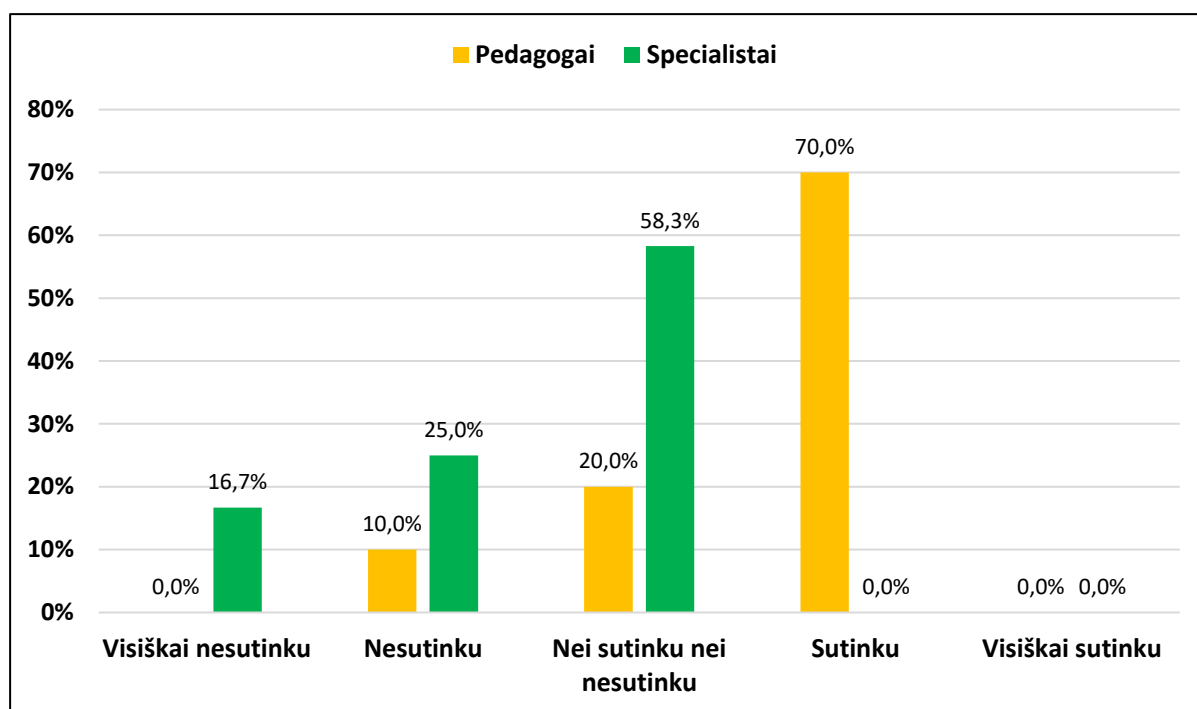
25 pav. Investicijų į sporto infrastruktūrą respondentų procentinis vertinimas

Dalyvavimo neįgaliųjų sporto veikloje teiginys *Bendradarbiavimas yra tinkamas tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan.* buvo statistiškai reikšmingas respondentų amžiaus aspektu (26 pav.). Daugiausia respondentų virš 55 m. (77,8 proc.) sutiko su patektu teiginiu. Labiausiai abejojantys yra respondentai, kurių amžius 35-44 m.

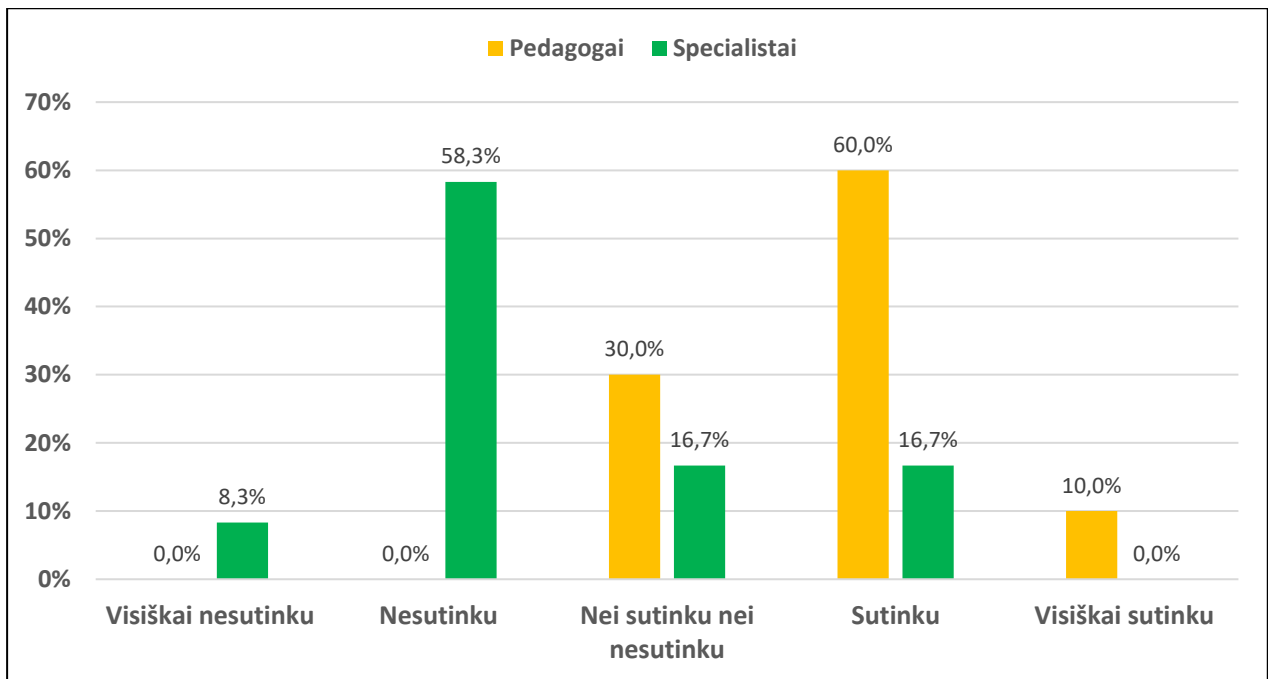
26 pav. Bendradarbiavimo tinkamo tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan. respondentų procentinis vertinimas

Kitas statistiškai reikšmingas vertintinas teiginys buvo Vykdomi moksliniai tyrimai nagrinėjantys įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad 70 proc. pedagogų sutinka su vertinimu (27 pav.). Tačiau specialistai specialistai šį teiginį vertina žymiai kritiškiau.

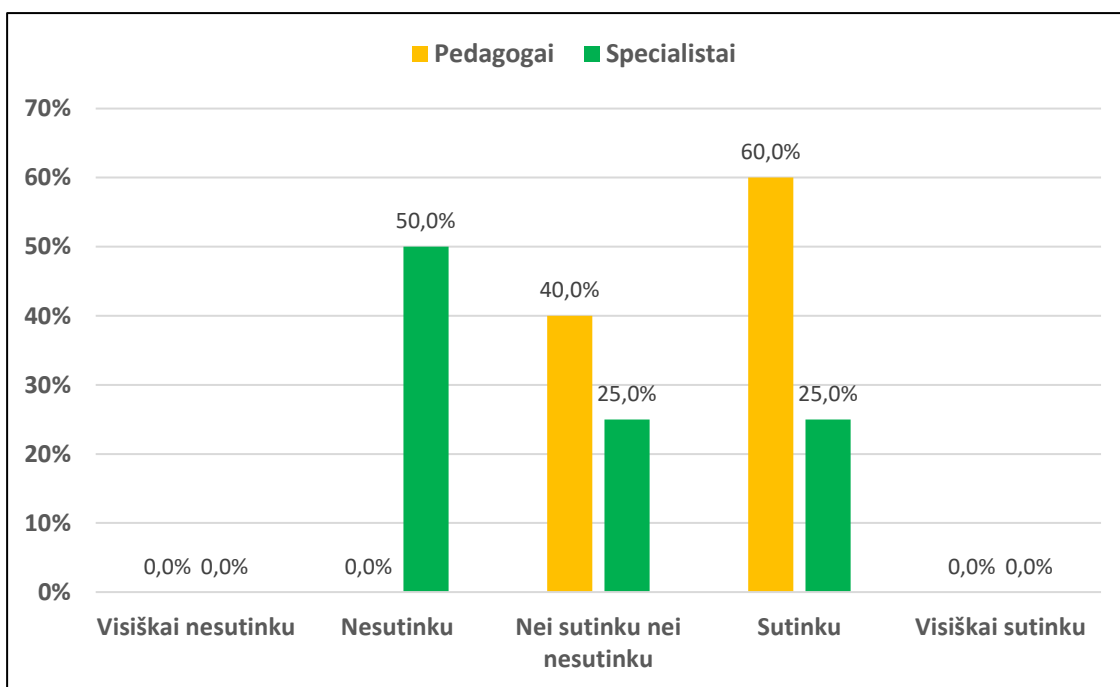

27 pav. Vykdomų mokslinių tyrimų, nagrinėjančių įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus respondentų procentinis vertinimas

Neįgaliųjų sporto infrastruktūros srities du teiginiai buvo vertinti statistiškai reikšmingai skirtingų pareigybių respondentų, tai: Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems ir Pateikiama reikiama informacija neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą. Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad pedagogai yra nuosaikesni abiejų teiginių vertinime (28, 29 pav.). Daugiau nei pusė pedagogų sutinka ir trečdalis – abejoja dėl pirmo teiginio vertinimo. Panaši situacija yra ir dėl antro teiginio vertinimo. Tačiau pusė specialistų pirmuoju ir daugiau nei pusė specialistų antruoju teiginiu yra kritiškesni.

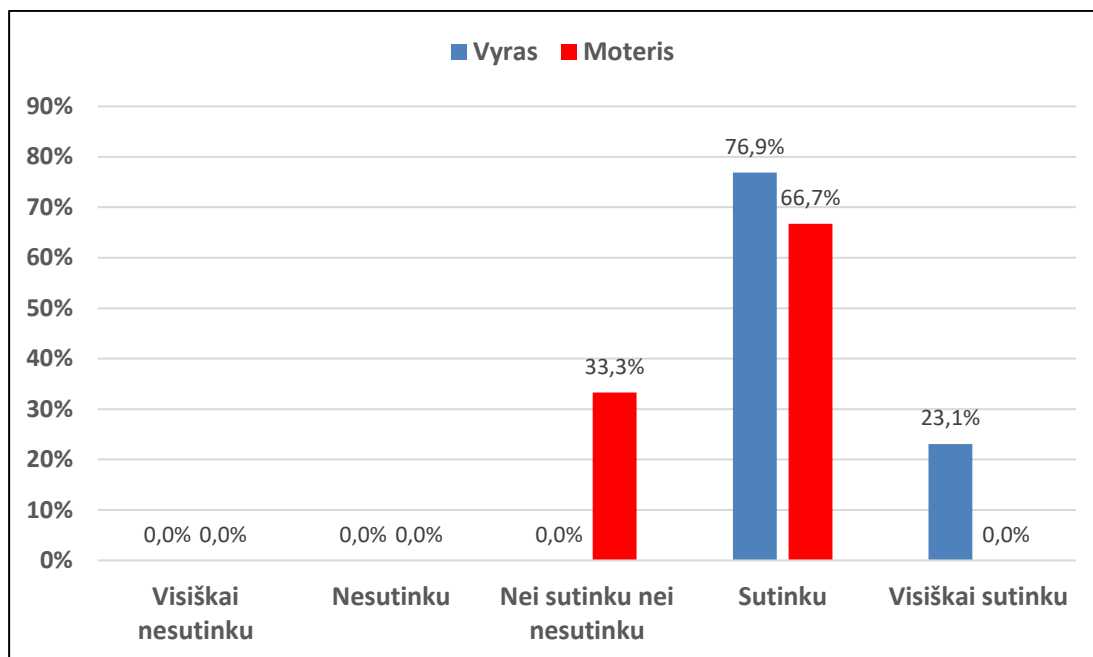
28 pav. Vykdomos tinkamos politikos dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems respondentų procentinis vertinimas

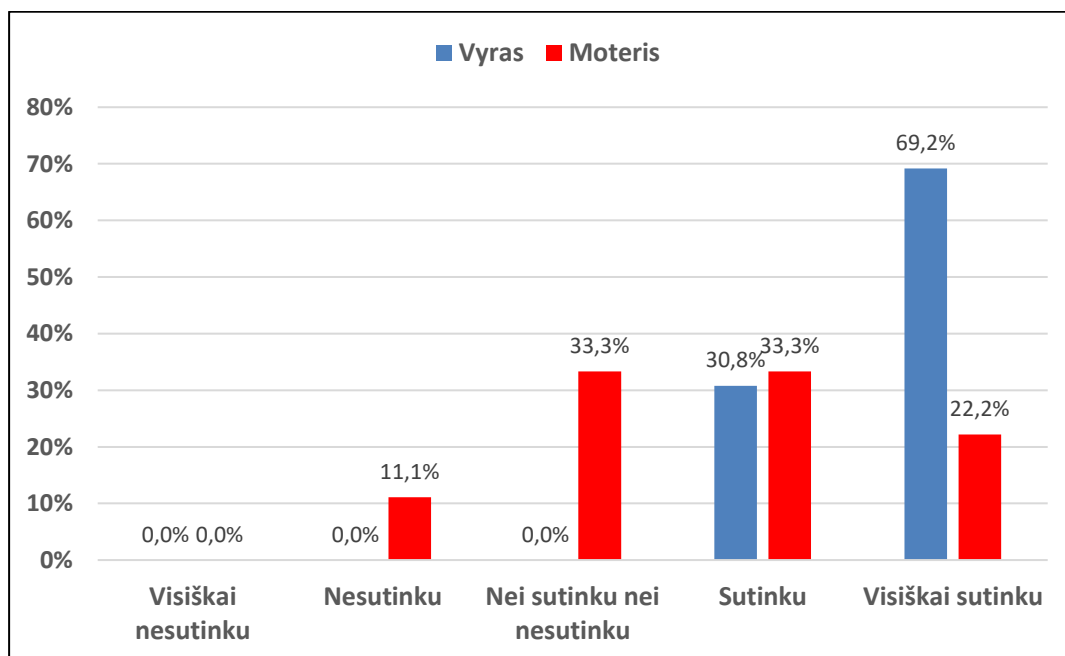
29 pav. Pateikiamos reikiamos informacijos neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą respondentų procentinis vertinimas

Neįgaliųjų sporto renginių srities vertinime du teiginiai buvo statistiškai reikšmingi lyties aspektu, tai: *Sporto renginių palikimas gali pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan.* ir *Reikalingos tikslingos investicijos į infrastruktūrą skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje.* Vyrai iš esmės reiškia tvirtesnę nuomonę nei

moterys abiejų teiginių atžvilgiu (30, 31 pav.). Moterys sutekčiau pasisako dėl pirmo, nei dėl antro teiginio.

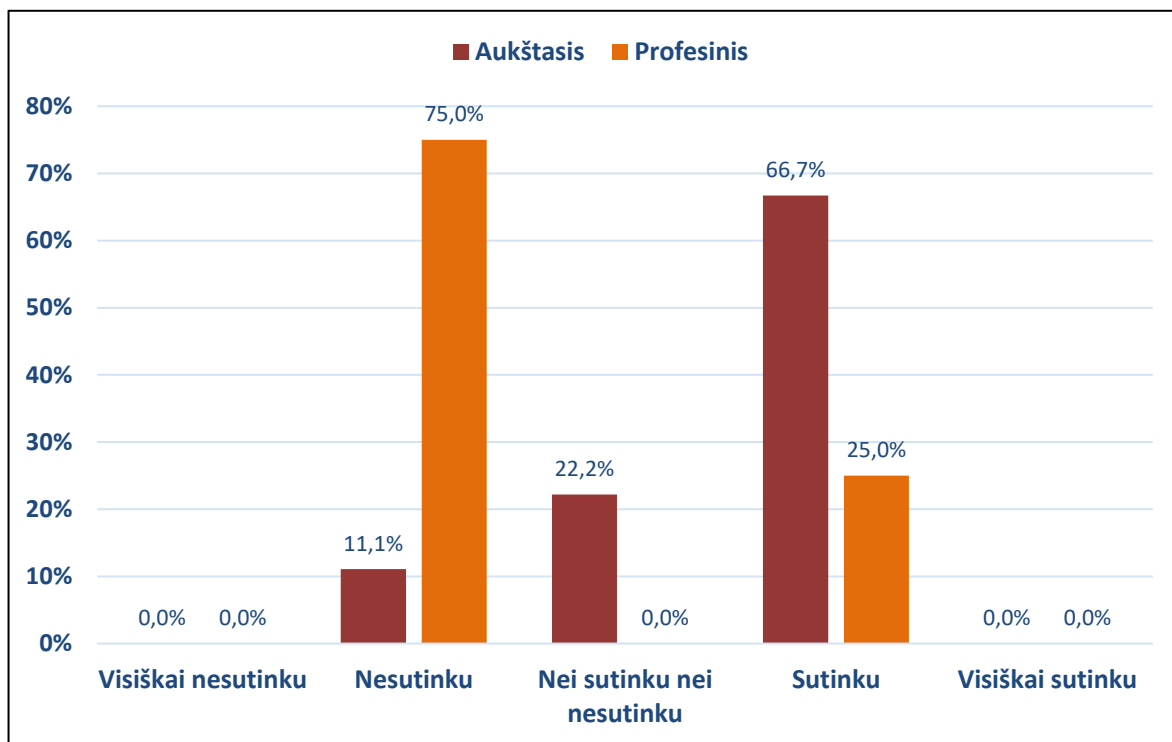

30 pav. Sporto renginių palikimo pasitarnavimo neįgaliajū sporto vystymui, suteikiant reikiama infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan. respondentų procentinis vertinimas

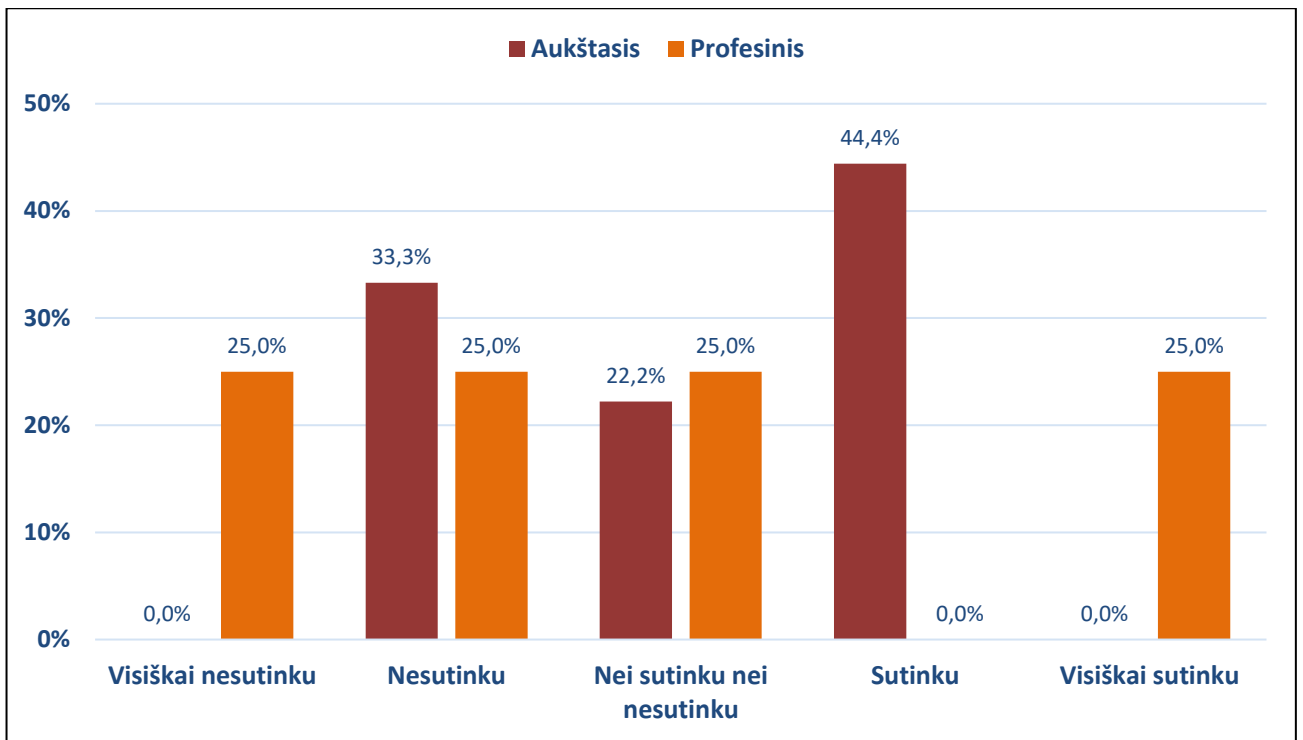
31 pav. Reikalingų tikslingų investicijų į infrastruktūrą skatinančios neįgaliajū dalyvavimą sporto veikloje respondentų procentinis vertinimas

Neįgaliųjų sporto žmoniškųjų išteklių srities vertinime trys teiginiai buvo statistiškai reikšmingi išsilavinimo aspektu, tai: Tinkamai renkama informacija apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.), Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte ir Padedama rinkti neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą. Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad daugumo aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų nesutinka dėl pirmojo teiginio vertinimo (32 pav.).

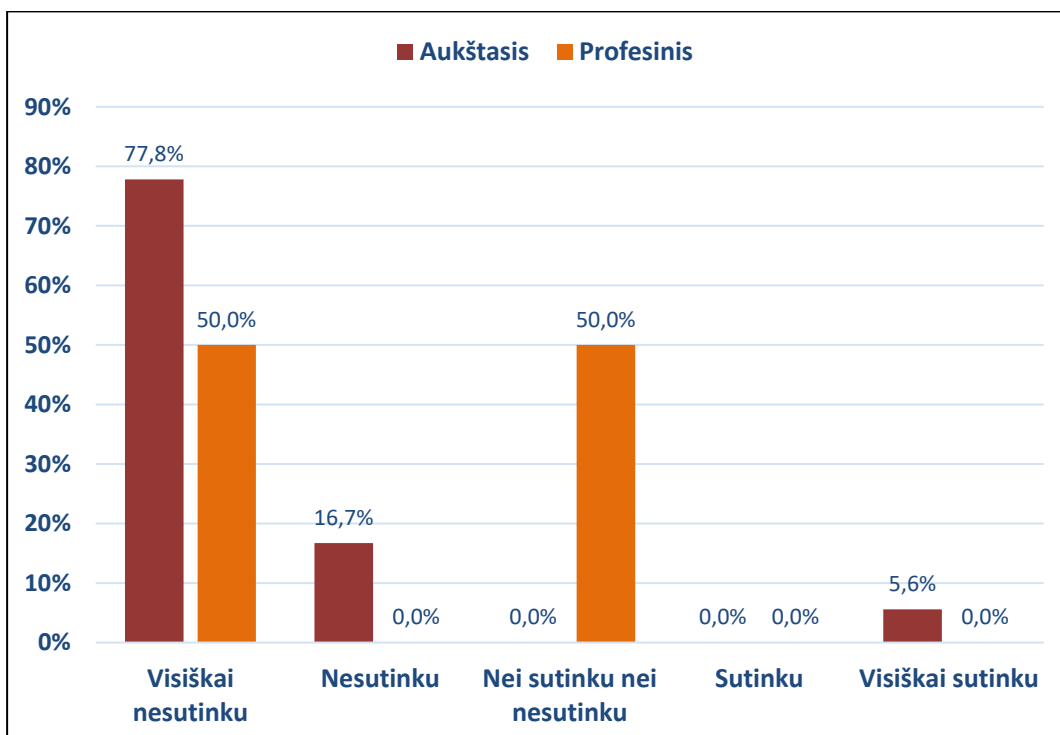

32 pav. Tinkamumo renkamos informacijos apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.) respondentų procentinis vertinimas

Antrąjį teiginį aukštąjį išsilavinimą turinys respondentai vertina pakankamai įvairiai, tačiau maždaug pusė profesinį išsilavinimą turinčių asmenų linkę sutinki su antruoju teiginiu (33 pav.). trečiuoju teiginiu iš esmės sutinka abi respondentų grupės ir vertina pakankamai kritiškai (34 pav.)

33 pav. Tinkamo pritraukiamiems ir išlaikomiems darbuotojams neįgaliųjų sporte respondentų procentinis vertinimas

34 pav. Paramos renkant neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą respondentų procentinis vertinimas

IŠVADOS

1. Neįgaliųjų sporto vystymo ir organizavimo ypatumai atskleidžia pagrindinį potencialą kaip priemonę skatinti socialinę įtrauktį ir socialinę Europos visuomenėse. Europos Komisija skatina kurti priemones, kurios sudarytų sąlygas visiems Europos Sąjungos gyventojams dalyvauti sporto veikloje.
2. Užsienio šalių geroji neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo patirtis taikytina akcentuojant penkias veiklos sritis: neįgaliųjų sporto politika; dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje; neįgaliųjų sporto infrastruktūra; neįgaliųjų sporto renginiai; neįgaliųjų sporto žmogiškieji ištekliai.
3. Neįgaliųjų sporto politikos įgyvendinimo, neįgaliųjų dalyvavimo sporte situacija, statinių/infrastruktūros prieinamumo galimybės, sportuojant ir organizuojant sporto renginius, profesionalios darbo jėgos pasiūlą neįgaliųjų sporte analizė atskleidė šiuos esminius iššūkius:
 - a. neįgaliųjų sporto politikos iššūkiiai: švietimas ir apmokyti darbuotojai, geresnė infrastruktūra ir parama, prieinamumas
 - b. dalyvavimo neįgaliųjų sporto veikloje iššūkiiai: geresnis neįgaliųjų organizacijų ir sporto klubų arba mokyklų bendradarbiavimas, prieinamumas, finansiniai klausimai, informacijos padidinimas, tinklinis bendradarbiavimas
 - c. neįgaliųjų sporto infrastruktūros prieinamumo iššūkiiai: būtina susitarti dėl terminų ir sąvokų; sporto infrastruktūros administravimas
 - d. neįgaliųjų sporto renginių organizavimo ir valdymo iššūkiiai: organizuotas sportas skatina teigiamą socializavimo įtaką, didinant konstruktyvias paskatas tiek jaunimui, tiek ir suaugusiems; nuolat plėsti neįgaliųjų dalyvavimo skaičių.
 - e. neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių valdymas: ES valstybių narių mažuma turi konkrečią politiką, susijusią su žmogiškaisiais ištekliais neįgaliųjų sporto srityje; vykdomos mokymo programos stokoja svarbių įgūdžių ir gebėjimo ugdymo.
4. Vertinamoji projekto "Visi už sportą visiems: perspektyvos sporto žmonėms su negalia Europoje" pateiktų rekomendacijų ir realios situacijos analizė parodė, kad:
 - a. Vyrų ir moterų požiūris į neįgaliųjų sporto vystymo situaciją, problemas bei iššūkius skiriasi. Beveik du kartus daugiau moterų nei vyrų vertino *neįgaliųjų sporto politikos* faktą, kad „**Suinteresuotosios grupės** dalyvauja ir keičiasi informacija neįgaliųjų sporto vystymo klausimais“. Tačiau vyrai ryžtingiau pasisakė *neįgaliųjų sporto renginių* klausimais. Jie labiau nei moterys pripažįsta, kad Sporto **renginių palikimas** gali

pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan. Taip pat, vyrų teigimu yra Reikalingos tikslingos **investicijos į infrastruktūrą** skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje;

- b. Išsilavinimas ir įgytos žinios keičia požiūrį į neįgaliųjų sporto veiklos organizavimą. Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys ypatingai reikšmingai vertina *neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių aspektus* dėl Tinkamai renkama **informacija** apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte;
- c. Amžius turi reikšmės įgyvendinant neįgaliųjų sporto politiką, organizuojant neįgaliųjų sporto veiklą ir priimant sprendimus. Respondentai iki 55 m. amžiaus reikšmingiau vertino nei virš 55 m. sritį *neįgaliųjų sporto infrastruktūra*: Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems;
- d. Darbo stažas ir užimamos pareigos nėra statistiškai svarbus neįgaliųjų sporto organizavimui ir valdymui;
- e. Pagal veiklos pobūdį, t.y. pedagoginis personalas atsakingiau, nei sporto specialistai vertina skirtingus neįgaliųjų sporto veiklos aspektus;
- f. Respondentų atstovaujančių skirtingas organizacijas nuomonė statistiškai reikšminga yra vertinant bendradarbiavimą tarp neįgaliųjų organizacijų ir keitimąsi duomenimis, o taip pat ir vertinant neįgaliųjų sporto darbuotojų tinkamo pritraukimo ir išlaikymo tinkamumą;
- g. Respondentai skirtingai vertina neįgaliųjų sporto vystymo sričių teiginius amžiaus, lyties, išsilavinimo ir pareigybių aspektais.

PASIŪLYMAI

Atlikto magistro baigiamojo darbo rezultate, galime pateikti rekomendacijas, kurių įgyvendinime organizuojant ir valdant neįgalių sporto veiklą šalyje turėtų dalyvauti konkrečios organizacijos.

7 lentelė. Rekomendacijos dėl neįgalių sporto veiklos įgyvendinimo šalyje

REKOMENDACIJA	VEIKSMAI	ORGANIZACIJOS
1 BENDRADARBIAVIMAS ĮVAIRIAIS LYGIAIS IR FORMOMIS		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bendradarbiavimo politikos įgyvendinimas; ✓ Dalijimasis ekonomiais, intelektualiais ir fizinius resursais; ✓ Sukurti visos Europos priemonės, pvz., ryšių platformą; ✓ Konkrečių gairių, grindžiamų gerosios patirties nustatymu, rengimas ir platinimas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyti suinteresuotųjų grupes, svarstyti jų santykius pateikiant geriausiai galimą sąveiką • Sukurti tinkamą aplinką bendradarbiavimui (sukuriant neformalią darbo grupę) • Rinkti ir dalytis gerąja patirtimi, užtikrinant vertimą į įvairias ES kalbas. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ŠMSM, ❖ savivaldybės, ❖ neįgaliųjų sporto organizacijos
2 REKOMENDACIJA: TOLESNI MOKSLINIAI TYRIMAI IR KEITIMASIS DUOMENIMIS		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atlikti išsamius mokslinius tyrimus; ✓ Tyrimų rezultatai suteiks geresnį supratimą apie pagrindinius sektoriuje esančius klausimus; ✓ Geresnis supratimas leistų užtikrinti, kad būtų įgyvendintos pateiktos rekomendacijos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlikti tarpvalstybinius mokslinius tyrimus ir pateikti išsamią analizę • Įdiegti palyginamuosius metodus/technikas ir metodikas • Skatinti keistis žiniomis, informacija ir gerąja patirtimi • Pasverti galimybes sukurti Europos neįgaliųjų sporto observatoriją. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ŠMSM, ❖ neįgaliųjų sporto organizacijos, ❖ švietimo ir mokymo institucijos, ❖ mokslinių tyrimų centrai
3 REKOMENDACIJA: KEITIMASIS PRIEMONĖMIS		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Norint sėkmingai įgyvendinti veiksmus Europos ir nacionaliniu mastu, reikalinga paramos struktūra; ✓ Siūloma konsoliduoti projekto gerąją patirtį ir parengti priemones, kurias būtų galima pritaikyti įgyvendinimui ES valstybėse narėse; ✓ Bendros priemonės sukurs lygybę sektoriuje Europos mastu. Mažiau išvystytoms ES šalims narėms bus naudinga kuriant priemones ir technologijas, taip sukuriant situaciją, kai sektorius gali vystytis kolektyviai; ✓ Tam tikro lygio kompetencija jau yra sektoriuje, tačiau turi būti pasirengimas konsultuotis su kitais sektoriais tikslu ar gera praktika gali būti pritaikyta; ✓ Pagal rekomendacijas turėtų būti paaiškinta, ar ir kaip parengtos ir įgyvendinamos (bendros ir taikytinos) priemonės. Priemonės galėtų apimti informuotumo didinimo kampanijas. 		<ul style="list-style-type: none"> ❖ ŠMSM, ❖ savivaldybės, ❖ neįgaliųjų sporto organizacijos ❖ tarpparlamentinės darbo grupės
4 REKOMENDACIJA: ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ ŠVIETIMAS IR MOKYMAS		

<p>Reikalinga aiški adaptuotos/specifinio mokymo, apimančio visas būtinausias kompetencijas ir įgūdžius neįgaliųjų sporto sektoriuje švietimo sistema;</p> <p>Mokyti ir švieti mokytojus ir sporto specialistus, pvz., sporto trenerius, administratorius, sporto centro asistentus ir visuomenės, apie neįgaliųjų teises sporte;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kovoti su sumenkintu neįgaliųjų sporto įvaizdžiu • Skatinti socialinį dialogą, taip pat neįgaliųjų sporto sektoriuje, siekiant užtikrinti tvarų užimtumą • Organizuoti neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių sporto organizacijų bendradarbiavimo mokymo iniciatyvas, su išorės mokymo paslaugų teikėjų ir viešųjų institucijų pagalba, galbūt suderinant su Europos švietimo ir mokymo suinteresuotomis šalimis. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ŠMSM, ❖ švietimo ir mokymo institucijos, ❖ neįgaliųjų sporto organizacijos ❖ verslo įmonės
5 REKOMENDACIJA: INVESTICIJOS		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Investicijos yra labai svarbios siekiant išlaikyti neįgaliųjų, dalyvaujančių sporte tolesnio viso sektoriaus vystymo tempą. ✓ Investicijos turėtų būti svarstomos atsižvelgiant į sektoriaus suvokiamai taikytiną finansavimo strategiją; ✓ Finansavimas turėtų būti įvertintas atsižvelgiant į sektoriaus rezultatus, atsižvelgiant teikiamas svarstymams strategijas; ✓ Finansavimas dėl infrastruktūros prieinamumo turėtų būti prioritetas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultuotis su pagrindinėmis suinteresuotųjų grupėmis nacionaliniu ir Europos lygmenimis, kad būtų apsvarstytas tinkamiausias finansavimo modelis • Kurti poveikio analize pagrįstą investavimo strategiją, įskaitant finansavimo šaltinius, paskirstymą ir rezultatus 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ LRV, ❖ verslo įmonės ❖ neįgaliųjų sporto organizacijos
6 REKOMENDACIJA: TAIKYTINA POLITIKA		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Politikos pobūdis, struktūra ir vykdymas yra įvairūs. Sėkmingam įgyvendinimui veiksmy, kuriais siekiama ugdyti neįgaliųjų sporto judėjimą, rekomenduojama parengti visos Europos reglamentų, gairių ar teisės aktų rinkinį. ✓ Be to, politika yra ribota, atsižvelgiant į specifinį taikomumą neįgaliųjų sportui. Siekiant užtikrinti, kad sektoriaus progresavimas būtų realizuotas, 	<ul style="list-style-type: none"> • Politika ir (arba) reglamentas (gairės) galėtų būti realizuojami esant nuolatinėms konsultacijom su sektoriumi. Nors procesas apims subtilų politinį valdymą, galimas poveikis sektoriui būtų didelis. Toks "pagrindinių principų" rinkinys suteiktų sektoriui sutartą standartų rinkinį, kurio šiuo metu nėra. • Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas prieinamumui, jaunimui ir pagyvenusiems žmonėms. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ LRV, ❖ LR Seimas ❖ neįgaliųjų sporto organizacijos

<p>reikalaujama standartizuoti pagrindinius reglamentus ar gaires.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Dėl politikos struktūros reikėtų konsultuotis su svarbiausiomis sektoriaus suinteresuotomis grupėmis, siekiant užtikrinti politikos taikomą, atsižvelgiant į iškeltus klausimus. ✓ Suprantama, kad politika turėtų būti reguliavimo proceso rezultatas. Standartizuota metodika, pagrįsta gera patirtimi ir konkrečioms sektoriaus poreikiams, būtų naudinga plėtojant neįgaliųjų sportą. ✓ Neįgaliųjų sporto politika turėtų būti atidžiai valdomas. 		
--	--	--

LITERATŪRA

3. Barnes, C. (2007) Disability, higher education and the inclusive society. *British Journal of Sociology of Education* 28:1, pages 135-145.
4. Barton, L., Oliver, M. (1997). Disability studies: Past, present and future. Leeds: the dissability press
5. Breuer, Ch., Wicker, P. (2009). Decreasing Sports Activity With Increasing Age? Findings From a 20-year Longitudinal and Cohort Sequence Analysis. Research Quarterly for Exercise and Sport. 80 (1), 22-31
6. Bryman, A. Integrating quantitative and qualitative research: how is it done? *Qualitative research*. 6 (1), 97-113
7. Craven, P., Baluwet, C., Farkas, A. (2006). The Paralympics: right to participate, right
8. to win. In Gianni di Cola (editor): Beyond the scoreboard - youth employment opportunities and skills development in the sports sector. Geneva: International Labour Office.
9. Definition of disability in Europe - A comparative analysis (2002). Brunel University /
10. DG Employment & Social Affairs
11. Degener T. (2006): Definition of Disability. A study funded by the EC undertaken by the EU network of experts on disability discrimination.
12. Devine, M. A., & Lashua, B. (2002). Constructing social acceptance in inclusive leisure contexts: the role of individuals with disabilities. *Therapeutic Recreation Journal*, 36, 65–83.
13. Dėl nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003 - 2012 metų programos patvirtinimo“ 2002 m. birželio 07 Nr. 850 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.DFB00418E717>
14. Dėl nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2013 - 2019 metų programos patvirtinimo“ 2012 m. lapkričio 21 d. Nr. 1408 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.437985>
15. Europos Komisija. 2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0636>
16. European Observatoire of Sport and Employment. (2019). <http://eose.org/>
17. European Paralympic Committee. (2019). <https://www.europaralympic.org/>
18. ES pagrindinių teisių chartija (2000). https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-charter-in-lithuania_lt.pdf
19. Baltoji knyga dėl sporto (2007). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=LT>
20. Freed-Taylor, M. (1994): Ethical considerations in European cross-national research. In: *International Social Science Journal*, No. 142, pages 523-532.
21. Gold, J.R., Gold, M.M. (2007). Access for all: the rise of the Paralympic Games . *Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 127(3), 133-141
22. Johnson, C.,C. (2009). The Benefits of Physical Activity for Youth with Developmental Disabilities: A Systematic Review. *American Journal of Health Promotion*. Volume: 23 issue: 3, page(s): 157-167
23. Gonestas, E., Strielčiūnas, R. (2003). Taikomoji statistika. Kaunas: LKKA,
24. Gratton, Ch. & Jones, H. (2004). Analyzing data II: Qualitative data analysis. Research methods for sport studies. London: Routledge

25. JT Konvencija dėl teisių asmenų su negalia. (2006). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.335882>
26. Council of Europe. (1986). Sport for all: disable people charter <https://www.coe.int/en/web/compass/Culture-and-Sport>
27. Gupta V. SPSS for Beginners. VJ Books Inc., 1999
28. Oliver, M. (1990). *The politics of disablement*, Tavistock: Macmillan.
29. Oliver, M. (2009). *Understanding disability: From theory to practice.*, 2nd ed., Tavistock: Palgrave.
30. Oliver, M., Barnes, C. (2006). Disability politics: Where did it all go wrong. In *Coalition*, 8–13. Manchester: Greater Manchester Coalition of Disabled People.
31. Oliver, M., Barnes, C. (2010). Disability studies, disabled people and the struggle for inclusion. *British Journal of Sociology of Education*. 31 (5), 547-560
32. Kardelis, K. (2012). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
33. Kova su skurdu, socialine atskirtimi ir diskriminacija. ES teisės aktas. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/60/kova-su-skurdu-socialine-atskirtimi-ir-diskriminacija>
34. LR Sporto įstatymas. 2018 m. spalio 18 d., Nr. XIII-1540. Vilnius. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a55037d0dcd611e89a31865acf012092>
35. Mayring, Philipp (2001). Kombination und Integration qualitativer und quantitativer Analyse [31 Absätze]. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum Qualitative Social Research*, 2(1), Art. 6, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs010162>.
36. Nixon, H.L. (2007). Constructing Diverse Sports Opportunities for People With Disabilities, *Journal of Sport and Social Issues*. 31 (4), 417-433
37. Lisabonos sutartis. (2007). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=LT>
38. Pakalniškienė, V. (2012). *Tyrimo ir įvertinimo priemonių patikimumas ir validumo nustatymas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
39. Pukėnas K. Sportinių tyrimų duomenų analizė SPSS programa. LKKA, 2005
40. Roadmap to the EU Disability Strategy 2010-2020. http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282017%29603252
41. *Routledge Handbook on Disability Sport (2013.)*. edit by Watson, N. London.:Routledge
42. Thomas, N. Smith, A. (2009). *Disability, Sport and Society: an introduction*. London: Routledge
43. Sørensen, M., Kahrs, N. Integration of Disability Sport in the Norwegian Sport Organizations: Lessons Learned. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 23 (2), 184–202
44. Sport and Physical Activity. (2010). Eurobarometer. https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_334_en.pdf
45. *Summary Report to EU. All for Sport for All. (2011)*. http://eose.org/wp-content/uploads/2014/03/ASA_Publication_WebVersion.pdf
46. Study on Volunteering in the European Union. (2010). DGEAC official report from GHK. https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf
47. Vocasport: Vocational education and training in the field of sport in the European Union: Situation, trends and outlook. (2004). Lyon: EOSE.

SANTRAUKA

Neįgaliųjų sportas taip pat yra sudėtinė sporto sistemos dalis. Sportinė veikla socialine prasme įgyvendina daugybę funkcijų visuomenėje, viena – jų neįgaliųjų integracija per sportą. Esminis neįgaliųjų integracijos programos principas, bei uždavinys – galimybių suvienodinimas. Pasaulinėje veiklos su neįgaliaisiais praktikoje pateikiamos specifinės rekomendacijos, nurodančios būdus, kaip pašalinti socialinius barjerus ir įgyvendinti priemones, skirtas padėti neįgaliesiems visapusiškai panaudoti savo resursus.

Temos problema: Kaip ES šalių pažangi neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo praktika galėtų būti įgyvendinama Lietuvoje?

Tyrimo objektas: Neįgaliųjų sporto Lietuvoje vystymosi perspektyvos.

Tyrimo tikslas: Įvertinti neįgaliųjų sporto Lietuvoje vystymosi perspektyvas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti mokslinę literatūrą neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo klausimais.
2. Atskleisti užsienio šalių gerąją neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo patirtį.
3. Apibūdinti neįgaliųjų dalyvavimo sporte situaciją, statinių/infrastruktūros prieinamumo galimybes, profesionalios darbo jėgos pasiūlą neįgaliųjų sporte.
4. Atlikti vertinamąjį projekto "Visi už sportą visiems: perspektyvos sporto žmonėms su negalia Europoje" pateiktų rekomendacijų ir realios situacijos analizę.

Tyrimo metodika:

1. *Teorinė dalis* – Lietuvos ir užsienio literatūros, dokumentų analizė, sintezė, apibendrinimai.
2. *Empirinis tyrimas* – neįgaliųjų sporto ir švietimo organizacijų anketinė apklausa (kiekybinis tyrimas).
3. *Rezultatų analizė* – statistinis tyrimo duomenų apdorojimas, analizė, sintezė.

Tyrimo išvados:

1. Neįgaliųjų sporto vystymo ir organizavimo ypatumai atskleidžia pagrindinį potencialą kaip priemonę skatinti socialinę įtrauktį ir socialinę Europos visuomenėse. Europos Komisija skatina kurti priemones, kurios sudarytų sąlygas visiems Europos Sąjungos gyventojams dalyvauti sporto veikloje.
2. Užsienio šalių geroji neįgaliųjų sporto organizavimo ir valdymo patirtis taikytina akcentuojant penkias veiklos sritis: neįgaliųjų sporto politika; dalyvavimas neįgaliųjų sporto veikloje; neįgaliųjų sporto infrastruktūra; neįgaliųjų sporto renginiai; neįgaliųjų sporto žmogiškieji ištekliai.

3. Neįgaliųjų sporto politikos įgyvendinimo, neįgaliųjų dalyvavimo sporte situacija, statinių/infrastruktūros prieinamumo galimybės, sportuojant ir organizuojant sporto renginius, profesionalios darbo jėgos pasiūlą neįgaliųjų sporte analizė atskleidė šiuos esminius iššūkius:
 - a. neįgaliųjų sporto politikos iššūkių: švietimas ir apmokyti darbuotojai, geresnė infrastruktūra ir parama, prieinamumas
 - b. dalyvavimo neįgaliųjų sporto veikloje iššūkių: geresnis neįgaliųjų organizacijų ir sporto klubų arba mokyklų bendradarbiavimas, prieinamumas, finansiniai klausimai, informacijos padidinimas, tinklinis bendradarbiavimas
 - c. neįgaliųjų sporto infrastruktūros prieinamumo iššūkių: būtina susitarti dėl terminų ir sąvokų; sporto infrastruktūros administravimas
 - d. neįgaliųjų sporto renginių organizavimo ir valdymo iššūkių: organizuotas sportas skatina teigiamą socializavimo įtaką, didinant konstruktyvias paskatas tiek jaunimui, tiek ir suaugusiems; nuolat plėsti neįgaliųjų dalyvavimo skaičių.
 - e. neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių valdymas: ES valstybių narių mažuma turi konkrečią politiką, susijusią su žmogiškaisiais ištekliais neįgaliųjų sporto srityje; vykdomos mokymo programos stokoja svarbių įgūdžių ir gebėjimo ugdymo.
4. Vertinamoji projekto "Visi už sportą visiems: perspektyvos sporto žmonėms su negalia Europoje" pateiktų rekomendacijų ir realios situacijos analizė parodė, kad:
 - a. Vyrų ir moterų požiūris į neįgaliųjų sporto vystymo situaciją, problemas bei iššūkius skiriasi. Beveik du kartus daugiau moterų nei vyrų vertino *neįgaliųjų sporto politikos* faktą, kad „**Suinteresuotosios grupės** dalyvuoja ir keičiasi informacija neįgaliųjų sporto vystymo klausimais“. Tačiau vyrai ryžtingiau pasisakė *neįgaliųjų sporto renginių* klausimais. Jie labiau nei moterys pripažįsta, kad Sporto **renginių palikimas** gali pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan. Taip pat, vyrų teigimu yra Reikalingos tikslingos **investicijos į infrastruktūrą** skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje;
 - b. Išsilavinimas ir įgytos žinios keičia požiūrį į neįgaliųjų sporto veiklos organizavimą. Aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys ypatingai reikšmingai vertina *neįgaliųjų sporto žmogiškųjų išteklių aspektus* dėl Tinkamai renkama **informacija** apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte;
 - c. Amžius turi reikšmės įgyvendinant neįgaliųjų sporto politiką, organizuojant neįgaliųjų sporto veiklą ir priimant sprendimus. Respondentai iki 55 m. amžiaus reikšmingiau vertino nei virš 55 m. sritį *neįgaliųjų sporto infrastruktūra*: Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems;

- d. Darbo stažas ir užimamos pareigos nėra statistiškai svarbus neįgaliųjų sporto organizavimui ir valdymui;
- e. Pagal veiklos pobūdį, t.y. pedagoginis personalas atsakingiau, nei sporto specialistai vertina skirtingus neįgaliųjų sporto veiklos aspektus;
- f. Respondentų atstovaujančių skirtingas organizacijas nuomonė statistiškai reikšminga yra vertinant bendradarbiavimą tarp neįgaliųjų organizacijų ir keitimąsi duomenimis, o taip pat ir vertinant neįgaliųjų sporto darbuotojų tinkamo pritraukimo ir išlaikymo tinkamumą;
- g. Respondentai skirtingai vertina neįgaliųjų sporto vystymo sričių teiginius amžiaus, lyties, išsilavinimo ir pareigybių aspektais.

SUMMARY

Disabled sport is also an integral part of the sport system. Sports activities socially implements many functions in society, one - the integration of disabled people through sport. The main principle of the program of integration of persons with disabilities, and the task - potential equalization. World activities with disabled people in practice provides specific guidance on identifying ways to eliminate social barriers and to implement measures to help people make full use of their resources.

The scientific problem of the thesis is: How can the EU countries advanced the disabled sports organization and management practices to be implemented in Lithuania?

The object of research: Disabled sports development prospects of Lithuania.

The aim: To evaluate the disabled sports development prospects in Lithuania.

Research objectives:

1. To analyze the scientific literature of the disabled sports organization and management.
2. Reveal the foreign good practice of the disabled sports organization and management.
3. Describe the situation of disabled people's participation in sport, the accessibility opportunities of the infrastructure and professional labor supply of people with disabilities in sport.
4. Perform an evaluation of the project "All for Sport for All: Prospects of sports for people with disabilities in Europe" with the recommendations and analysis of the real situation.

Methodology: 1. Theoretical part - Lithuanian and foreign scientific literature, document analysis, synthesis, generalization. 2. Empirical research - the disabled sports and education organizations survey (quantitative survey). 3. Analysis of the results - methods of data processing, analysis, synthesis.

The findings:

1. Disabled Sports Development and Characteristics reveals significant potential as a tool to promote social inclusion and social dimension of European societies. The European Commission encourages the development of tools to enable all European citizens to participate in sports activities.

2. Foreign good practice of the disabled sports organization and management appropriate emphasis on five areas of activity: the disabled sports policy; participation of disabled people in sports activities; the disabled sports facilities; the disabled sports events; the disabled sports human resources.

3. Disabled sports policy, participation of people with disabilities in sport situation, building/ infrastructure as the possibility of organizing sports and sporting events, professional labor supply of people with disabilities in sports analysis revealed the following key challenges:

a. the disabled sports policy challenges: education and training of personnel, improved infrastructure and support as well as accessibility

b. participation of disabled people in sports activities challenges: better cooperation between disability organizations and sports clubs or schools, accessibility, financial issues, provision of the right information, increase the networking

c. people with disabilities access to sports infrastructure challenges: the need to agree on the terms and concepts and administration of sports infrastructure. The disabled sports events organization and management challenges: organized sports promotes a positive effect on socialization, raising constructive incentives for both young people and adults; constantly expanding the number of disabled people's participation.

e. Sport for disabled people in human resources management: a minority of EU Member States have specific policies related to human resources of people with disabilities in sport; ongoing training programs are lack of the relevant skills and abilities.

4. The assessed project "All for Sport for All: Prospects of sports for people with disabilities in Europe" with the recommendations and realistic analysis of the situation showed that:

a. Men's and women's attitudes to the disabled sports development of the situation, problems and challenges are different. Almost twice as many women than twisted by the disabled sports policies, the fact that the interested groups involved in the exchange of information and the disabled sports development issues. However, the men strongly support the disabled sports events issues. They are more likely than women recognize that the legacy of sporting events can serve the disabled sports development by providing the necessary infrastructure, improvement of legislation and so on. Also, men are required according targeted investments in infrastructure to promote the participation of disabled people in sports activities;

b. Education and knowledge is changing attitudes towards the disabled sports organization. Higher educated people especially people with disabilities significantly the sports aspects of human resources for proper collection of information on the labor force of people with disabilities in sport;

c. Age has a significant role in implementing the disabled sports policy, the organization of the disabled sports activities and decision-making. Respondents to 55 years. more significant by age or over 55 years. the scope of the disabled sports facilities: Executing an appropriate policy on the accessibility of sports facilities;

- d. Seniority and position held by people with disabilities is not statistically significant sports organization and management;
- e. By type of activity, i.e. teaching staff responsible than sports professionals evaluate different aspects of the disabled sports;
- f. Respondents representing different organizations, opinion is statistically significant in assessing the cooperation between disability organizations and exchange of data, as well as the assessment of the disabled sports staff adequate for attracting and maintaining fitness;
- g. Respondents differ in their assessment of disability sport development statements in terms of age, gender, education, and job responsibilities.

PRIEDAI

Sveiki,

MRU magistratūros studijų sporto industrijų vadybos programos studentai atlieka tyrimą, kurio tikslas yra išsiaiškinti šalies neįgaliųjų sporto vystymo situaciją ir esminius iššūkius.

Dėkojame Jums už geranorišką dalyvavimą apklausoje. Prašome atidžiai perskaityti kiekvieną teiginį ir pažymėti pasirinktą atsakymo variantą. Apklausa anoniminė.

1. Jūsų lytis:

Vyras

Moteris

2. Jūsų išsilavinimas:

- Aukštasis;
- Aukštesnysis ar jam ekvivalentus;
- Vidurinis;
- Profesinis.

3. Jūsų amžius metais:

19 – 24;

25 – 29;

30 – 34;

35 – 39;

40 – 44;

45 – 49;

50 – 54;

55 – 59;

60 ir daugiau.

4. Jūsų darbo stažas metais:

1 – 4;

5 – 9;

10 – 14;

15 – 19;

20 – 24;

25 ir daugiau.

5. Jūsų darbovietė:

Klubas

Federacija

Ugdymo įstaiga

6. Jūsų pareigybė

Administracijos darbuotojas

pedagogas

Kita

A) NEĮGALIŲJŲ SPORTO POLITIKA

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Tinkamai renkami duomenys apie neįgaliųjų sporto vystymą	☐	☐	☐	☐	☐
Suinteresuotosios grupės dalyvauja ir keičiasi informacija neįgaliųjų sporto vystymo klausimais	☐	☐	☐	☐	☐
Santykiai yra tinkami tarp sporto politikos formuotojų ir atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą	☐	☐	☐	☐	☐
Sukurta duomenų bazė apie neįgaliųjų sporto vystymą	☐	☐	☐	☐	☐
Vyksta nuolatinis bendradarbiavimas tarp ES ir šalies organizacijų atsakingų už neįgaliųjų sporto vystymą	☐	☐	☐	☐	☐
Keičiamasi patirtimi tarp ES šalių neįgaliųjų sporto vystymo klausimais	☐	☐	☐	☐	☐

B) DALYVAVIMAS NEĮGALIŲJŲ SPORTO VEIKLOJE

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Bendradarbiavimas yra tinkamas tarp neįgaliųjų sportą vystančių organizacijų pateikiant ir keičiantis duomenimis apie dalyvių skaičių, interesus ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Taikomos įvairios priemonės renkant duomenis apie neįgaliųjų sporto vystymą, renginių organizavimą ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdomos informuotumo didinimo kampanijos tikslu skatinti dalyvauti neįgaliųjų sporte	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdomi moksliniai tyrimai nagrinėjantys įvairius neįgaliųjų sporto vystymo klausimus	☐	☐	☐	☐	☐

C) NEĮGALIŲJŲ SPORTO INFRASTRUKTŪRA

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Vykdoma tinkama politika dėl sporto infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems	☐	☐	☐	☐	☐
Pateikiama reikiama informacija neįgaliesiems apie sporto infrastruktūros prieinamumą	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma kitų šalių gerosios patirties sklaida apie sporto infrastruktūros prieinamumą ir panaudojimą neįgaliesiems	☐	☐	☐	☐	☐

D) NEĮGALIŲJŲ SPORTO RENGINIAI

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Nėra kliūčių dalyvauti neįgaliesiems sporto renginiuose	☐	☐	☐	☐	☐
Skatinama neįgaliosius dalyvauti įvairiuose sporto renginiuose	☐	☐	☐	☐	☐
Neįgalieji skatinami dalyvauti sporto renginiuose socializacijos tikslais	☐	☐	☐	☐	☐
Reikalingos veiklos programos suteikiančios galimybes neįgaliesiems aktyviau dalyvauti sporto renginiuose	☐	☐	☐	☐	☐
Sporto renginių palikimas gali pasitarnauti neįgaliųjų sporto vystymui, suteikiant reikiamą infrastruktūrą, tobulinant teisės aktus ir pan.	☐	☐	☐	☐	☐
Reikalingos tikslingos investicijos į infrastruktūrą skatinančios neįgaliųjų dalyvavimą sporto veikloje	☐	☐	☐	☐	☐

E) NEĮGALIŲJŲ SPORTO ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Tinkamai renkama informacija apie darbo jėgą neįgaliųjų sporte (darbuotojų skaičių, kvalifikaciją, įgūdžių trūkumą ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
Tinkamai pritraukiami ir išlaikomi darbuotojai neįgaliųjų sporte	☐	☐	☐	☐	☐

Skatinama savanoriška veikla neįgaliųjų sporte	☐	☐	☐	☐	☐
Padedama rinkti neįgaliųjų organizacijoms viešąją ir privačią finansinę paramą, siekiant įdarbinti apmokamą personalą	☐	☐	☐	☐	☐
Personalas vystantis neįgaliųjų sportinę veiklą stokoja specifinių žinių ir įgūdžių	☐	☐	☐	☐	☐
Organizuojamos bendradarbiavimo mokymo srityje iniciatyvos tarp neįgaliųjų sporto organizacijų ir pagrindinių sporto organizacijų	☐	☐	☐	☐	☐

Kaip, jūsų nuomone, yra reikšmingos šios konsoliduotos rekomendacijos neįgaliųjų sporto vystymui?

Teiginys	Labai reikšminga	Reikšminga	Nei reikšminga nei nereikšminga	Beveik nereikšminga	Visiškai nereikšminga
Bendradarbiavimas įvairiais lygiais ir formomis	☐	☐	☐	☐	☐
Tolesni moksliniai tyrimai ir keitimasis duomenimis	☐	☐	☐	☐	☐
Keitimasis priemonėmis ir technologijomis	☐	☐	☐	☐	☐
Žmogiškųjų išteklių švietimas ir mokymas	☐	☐	☐	☐	☐
Investicijos į sporto infrastruktūrą	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdomos sporto politikos pritaikomumas neįgaliesiems	☐	☐	☐	☐	☐